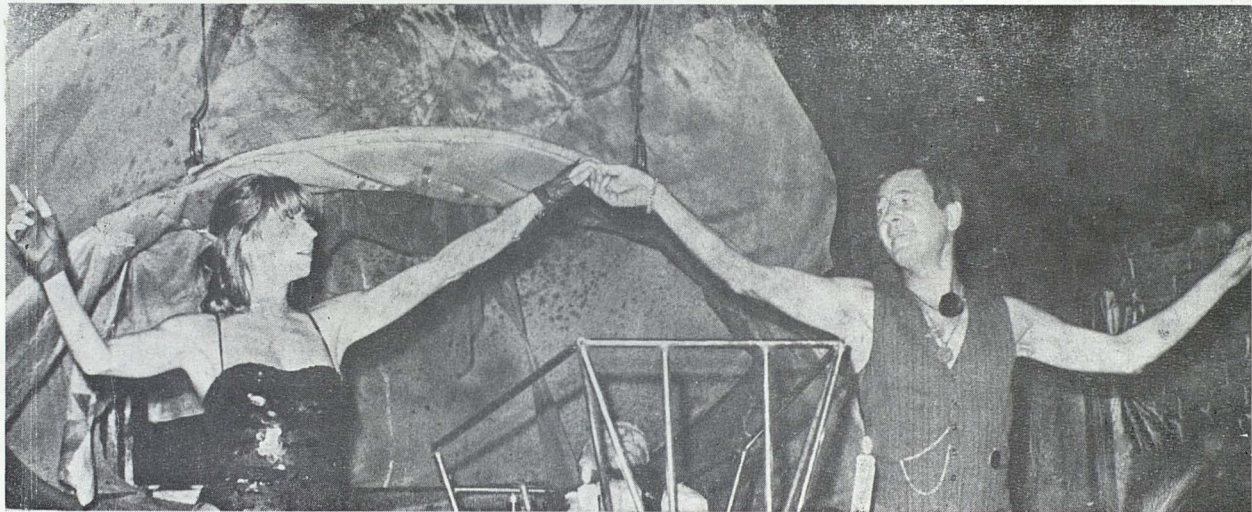

TEATRUL

REVISTĂ A CONSILIULUI CULTURII ȘI EDUCAȚIEI SOCIALISTE

Festivalul național
„Cântarea României“

- COSTINEȘTI ● SLĂNIC-MOLDOVA
- SLĂNIC-PRAHOVA

★

Valori ale teatrului românesc

Ștefan Iordache

★

Cronica dramatică

★

Nopti de vară...

Mircea cel Mare

piesă în două părți

de MIHAI VASILIU și DAN VASILIU

Leny Caler :

*Amintiri despre teatrul
românesc*

★

Meridiane : interviu cu actorul
mongol Gantomur

Revistă lunară editată de
Consiliul Culturii și Educației
Socialiste și de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

Colegiul de redacție
THEODOR MĂNESCU
VIRGIL MUNTEANU
ILIE RUSU
DOINA TARHON
PAUL TUTUNGIU

COPERTA I: Carmen
Galin și Ștefan Iordache
în „Amurgul burghez”
de Romulus Guga, Teatrul Mic

* * * Omul — scop al istoriei noastre p. 1

ANUL INTERNAȚIONAL AL PĂCII

ILEANA BERLOGEA : Teatrul — tribună înflăcărată
pentru apărarea păcii p. 3

FESTIVALUL NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI”

VICTOR PARHON : Costinești — Gala tinerilor actori p. 6

TUDOR POPESCU : Slănic — Bienala de creație și interpretare teatrală. Dramaturgia „primului pas” p. 10

V. P. : Slănic-Prahova : Stagiunea estivală și consfătuirea anuală a teatrelor populare și muncitorești p. 12

MIRCEA CEL MARE
piesă în două părți
de MIHAI VASILIU și DAN VASILIU

p. 15

VALORI ALE TEATRULUI ROMÂNESC

DAN MICOLESCU : Ștefan Iordache între Elsinore și la Mancha p. 46

CRONICA DRAMATICĂ : „A șaptea necunoscută”, „Fata fără zestre” (Teatrul Național din Tirgu Mureș); „Insula” (Teatrul Dramatic din Brașov); „Comedia unei tragedii” (Teatrul Evreiesc de Stat); „Rîsul unei nopți de vară și... a 12-a noapte” (Teatrele de revistă și estradă din București, Baia Mare, Brașov, Pitești, Ploiești, Galați, Constanța); „Romeo și Julieta la Mizil”, „Orice naș își are nașul” (Teatrul „C. Tănase”).
Semnează : PAUL CORNEL CHITIC, IRINA COROIU, CONSTANTIN PARASCHIVESCU, ALECU POPOVICI, CONSTANTIN RADU-MARIA p. 53

VIITORUL ROL

MARIA MARIN : DANA DOGARU, ION SIMINIE p. 66

REPREZENTAȚIA NR.

V. P. : „Mitică Popescu” (Teatrul Mic) p. 68

MERIDIANE

PAUL TUTUNGIU : Cu actorul mongol GANTOMUR despre... p. 69

I. N. : „Rampa”, acum 50 de ani p. 74

OASPEȚI DE PESTE HOTARE

VICTOR BIBICIOIU : Teatrul popular „Sterija” din Virșeț p. 75

OMUL - scop al istoriei noastre

Și în perioada următoare, și în viitor, întotdeauna, omul va continua să reprezinte factorul hotărâtor al progresului și civilizației, al dezvoltării economice și sociale. De aceea, va trebui să facem totul pentru ridicarea continuă a nivelului de cunoștințe generale tehnico-științifice, de cultură generală, al tuturor oamenilor muncii, al întregului popor. În aceasta constă garanția înaintării continue a patriei noastre, în ritm susținut, spre cele mai înalte culmi de progres și civilizație. În aceasta constă garanția victoriei comunismului în România.

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din cuvîntarea rostită la Congresul al III-lea al oamenilor muncii)

Sub prezedinția tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, președintele Consiliului Național al Oamenilor Muncii, în luna septembrie au avut loc lucrările celui de-al III-lea Congres al oamenilor muncii din industrie și din alte sectoare economice ale României socialiste, eveniment de însemnătate istorică în viața economico-socială a patriei noastre.

Acest înalt forum al democrației noastre muncitorești, instituționalizat din inițiativa secretarului general al partidului, ilustrează participarea nemijlocită a oamenilor muncii la conducerea activității economico-sociale, a întregii societăți, la făurirea propriului lor destin.

Precedat de Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român precum și de plenarele Consiliului Național al Oamenilor Muncii și Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale — care au dezbătut și adoptat Planul național unic de dezvoltare economico-socială a țării pe perioada 1986—1990, plan devenit lege prin adoptarea în unanimitate de către Marea Adunare Națională —, cel de-al III-lea Congres al oamenilor muncii, în virtutea esenței sale democratice, a avut sarcina să dezbată și să stabilească, în spiritul înaltei responsabilități revoluționare, măsurile necesare în vederea îndeplinirii în cele mai bune condiții a hotărîrilor istorice ale Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român, a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a țării noastre spre comunism.

În ampla cuvîntare a conducătorului partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, document de excepțională valoare teoretică și practică, a fost prezentată pe larg și aprofundată strategia economică, socială și politică pe care se va întemeia întreaga activitate a națiunii noastre în cincinalul 1986—1990, prezentăm și, în perspectivă, pînă în anul 2000.

Obiectivul celui de-al 8-lea plan cincinal — mărșă prin amplitudine și impresionant prin prefacerile ce vor avea loc în însuși modul nostru de a gândi și a realiza economia și viața socială — îl constituie trecerea României la o nouă etapă de dezvoltare, de la aceea de țară socialistă în curs de dezvoltare la aceea de țară mediu dezvoltată. În perspectiva anilor 2000, patria noastră va deveni o

tară multilateral dezvoltată, în care se vor manifesta cu tot mai multă putere principiile comuniste de muncă, de repartitie, de viață, de etică și echitate revoluționară.

Etapale dezvoltării noastre, fără precedent ca ritm și profunzime, așa cum au fost expuse de ctitorul României socialiste, marchează nu numai necesara acumulare cantitativă a mijloacelor noastre de producție, ci și saltul calitativ pe care forța economică a patriei noastre îl va realiza pe deplin începând cu acest prim an al noului cincinal.

Noua revoluție tehnico-științifică, noua revoluție agrară, revoluționarea organizării și conducerii întregii activități pe baza celor mai noi cuceriri ale cunoașterii umane în general determină, laolaltă, intrarea patriei noastre într-o nouă etapă, superioară, prin aceea că, după cum prevede documentul programatic aprobat cu entuziasă unanimitate de forumul oamenilor muncii, se impune cu necesitate ridicarea pregătirii prin calificare a tuturor celor ce muncesc, astfel încât ei, făuritorii revoluției tehnice, științifice, agrare, organizatorico-economice, să fie și făuritorii celei mai avansate conștiințe din istorie — conștiința socialistă.

Noua revoluție tehnico-științifică, noua revoluție agrară, revoluționarea întregii construcții economico-organizatorice sînt mijlocul de ridicare a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor dar, în același timp, și rezultatul saltului calitativ al conștiinței colective, al perfecționării conducerii și autoconducerii muncitorești pe baze socialiste, pe bazele autoconducerii și autofinanțării, pe temeiul de neclintit al întăririi proprietății socialiste.

De o deosebită însemnătate teoretică și practică este precizarea conducătorului partidului și statului nostru, potrivit căreia societatea noastră nu va apela niciodată la forme capitaliste în economie și, totodată, nu va îngădui niciodată includerea sa în organisme economice supranaționale.

Independența națională, politică, economică, culturală, autonomia energetică, edificarea unui model social propriu sînt temeiul teoretic și practic pe care se clădesc societatea noastră și conștiința noastră socialistă.

Planul cincinal prevede schimbări radicale în tehnici și tehnologii, în metode, metodologii și organizarea producției, prevede automatizarea și robotizarea în multe domenii de activitate. Dar, în virtutea incontestabilului adevăr că socialismul se construiește cu poporul, pentru popor, toate transformările și inovările ce se produc vizează ridicarea tuturor producătorilor de bunuri materiale și spirituale la rangul de făuritori ai propriilor lor destine.

Conștiința asupra lumii în care trăim, conștiința de sine, conștiința rolului ce ne revine prin muncă și prin gîndire în construcția societății noastre nu pot fi decît rezultatul unui efort continuu de acumulare a tot ce este bun spiritual în întreaga omenire. Cunoașterea, cultura sînt exigențe ale revoluției, sînt necesități fundamentale ale revoluționarului comunist din această epocă, denumită cu îndreptățită mîndrie epoca Nicolae Ceaușescu.

Această esențială idee a fost reafirmată de către conducătorul partidului nostru și în cuvîntarea prilejuită de deschiderea noului an de învățămînt: „trebuie să realizăm și o nouă revoluție în nivelul de formare a cadrelor, a specialiștilor din toate domeniile! Trebuie să ridicăm întregul învățămînt românesc pe o bază superioară din punct de vedere al nivelului de pregătire a tuturor specialiștilor, pentru că, pînă la urmă, numai nivelul de pregătire al muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, al întregului nostru popor va determina victoria noii revoluții tehnico-științifice și agrare, va asigura înfăptuirea Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare spre comunism!“ Făurirea noii revoluții înseamnă de fapt făurirea însăși a revoluționarului.

„Pentru a fi revoluționar — spunea secretarul general al partidului nostru — trebuie într-adevăr să stăpînești multilateral tot ceea ce este mai nou în toate domeniile — și noi avem nevoie de un inginer, de un chimist, de un agronom, de un medic cu înalte cunoștințe tehnice, dar și politico-culturale, ideologice, de un revoluționar în adevăratul sens al cuvîntului! Numai așa vom înfăptui revoluția socialistă în noua etapă de dezvoltare — noua etapă a comunismului în România!“

În miezul definiției pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu o dă revoluționarului se află dinamica transformării continue și neobosite a omului, realizarea sa desăvîrșită prin societate și pentru societatea comunistă.

■ ILEANA BERLOGEA

Teatrul - tribună înflăcărată pentru apărarea păcii

Implicat organic în viața socială, oglindă a acesteia și totodată imbold pentru răspindirea celor mai fertile idei, teatrul a fost încă de la începuturile sale locul de dezbateră a problemelor ce-i frământau pe oameni, prilej de vesel răgaz, însă și de profundă meditație.

Printre ideile-forță ce și-au găsit emoționante intruchipări pe scenele lumii, dînd artei spectacolului valoare umanistă și caracter militant, se înscrie la loc de frunte și apărarea păcii, condiție vitală pentru existența popoarelor.

„E potrivită clipa, scumpi eleni,

Să scoatem la lumină Pacea dragă,

Să nu mai fim zdrobiți sub pisălog”

spune Aristofan, prin gura lui Trigeu, în piesa intitulată chiar **Pacea**; iar Euripide a lăsat să se audă în tragediile sale tînguirea mamelor ce și-au pierdut fiii, a soțiilor cărora le-au pierit bărbații pe cîmpul de luptă și a copiilor rămași fără de sprijin.

Cu căldură au cîntat binefacerile păcii și ale liniștii și latinii: cu zîmbet sugubăt și glumă tăioasă — Plaut, cu gravitate filozofică — Seneca; înțeleptul Cicero și elegiacul Ovidiu vedeau în pace condiția împlinirii omului.

Reflecții profunde despre război și despre pace, despre dezumanizare ca o consecință a violenței și despre binefacerile înțelegerii dintre oameni găsim și în opera lui Shakespeare, îndeosebi în dramele sale istorice — **Henric al V-lea**, **Henric al VI-lea**, **Richard al III-lea**.

Cele două concepte opuse se află într-o relație dialectică, pacea fiind un deziderat intim legat de acela al libertății și demnității popoarelor și indivizilor.

Preocupați de menținerea păcii au fost și autorii din veacul luminilor. Cu ironie fină și autentic talent de comedigraf, Goldoni a demascat în **Războiul** pe cei interesați să provoace vrajbă între popoare, arătînd limpede că oamenii cînștiți sînt întotdeauna partizanii păcii: „Fîpă împotriva războiului cei ce-și văd pustiite

cîmpurile, nu cei care, pentru înzestrarea armatei, își vind griul și vinul la preț ridicat. Se plîng de război negustorii care pîgubesc prin întreruperea comerțului, nu cei care preîntîmpină nevoile trupelor și cîștigă, de pe urma furnizării proviziilor sau a minuirii banilor, douăzeci sau treizeci la sută. Varsă lacrimi din pricina războiului familiile care, din nefericire, își pierd tatăl, fiul sau vreo rubedenie, nu cei care-și văd întorcîndu-se acasă acoperiți de glorie sau încărcați de prăzi”.

Marile conflagrații ale secolului 20 — primul și mai ales cel de-al doilea război mondial —, cotiturile istorice care au lăsat urme adînci în conștiințe au marcat mai mult ca oricînd dramaturgia și arta spectacolului, devenind nu numai izvor de inspirație, ci mai ales criteriu al unor categorice luări de poziție.

Mai integrat decît oricînd în cele mai stringente preocupări ale societății, cu rol important în răspîndirea ideilor revoluționare și în clarificarea pozițiilor ideologice, teatrul contemporan dezbate direct și deschis problemele războiului și ale păcii, pornind de la evenimentele cunoscute și trăite.

Conceptul de pace se imbină, uneori se și suprapune cu acela de revoluție socială și de eliberare națională, războaiele contemporane fiind provocate de dușmanii libertății, de cei ce vor să-și păstreze prerogativele puterii economice și dreptul de a decide în societate.

Interdependența dintre climatul de pace și victoria ideilor revoluționare a fost evidențiată de autorii sovietici de drame eroice; purtătorii acestui mesaj sînt personajele din **Trenul blindat** de Vsevolod Ivanov și din **Tragedia optimistă** de Vsevolod Vișnevski. La antipod se situează personajele falimentare, victime ale unei perioade de pace lipsită de glorie, sub semnul trădării revoluției, așa cum au fost descrise de Bertolt Brecht în **Tobe în noapte**, de Ernst Toller, în **Hoppla, trăim!** Eroul principal din **Tobe în noapte**, Andreas Kragler, nu este doar o vic-

timă a războiului, ci și un trădător al revoluției sociale. După patru ani de absență, cu sufletul distrus, el nu mai are puterea să rămână om și îi părăsește pe cei porniți pe calea luptei revoluționare, preferînd un locșor comod și o masă bună. Un falimentar este și Karl Thomas din **Hoppla**, trăim!, pentru că și-a pierdut încrederea în oameni și în el însuși. Pe un ton sarcastic sau, dimpotrivă, scrișnit, dramaturgii europeni au descris, în cel de-al treilea deceniu al secolului nostru, starea de spirit a unei lumi în derută, lăsînd să se întrezărească însă și zorii unei lumi noi. Asta spectacolului dobindește rezonanțe politice în forme variate de teatru politic: spectacolele de mase de la Moscova și Leningrad, teatrul agitatoric creat de Erwin Piscator, teatrul muncitorilor americani din perioada crizei economice (1928—1933). Piesele de acest gen și scenariile pentru spectacole vizual-agitatorice, uzînd de multiple forme de expresie, au adus în atenția spectatorilor importante probleme sociale, lupta împotriva exploatării și necesitatea schimbărilor revoluționare.

Dar iată că la orizontul abia luminat reapare primejdia războiului, de data aceasta asociată cu amenințarea fascismului.

Războiul Troiei nu va avea loc de Jean Giraudoux, scrisă în 1935, este un prim avertisment, deghizat sub surisuri malițioase, învăluit în spirituale jocuri de cuvinte și servit de o desăvîrșită tehnică teatrală; un an mai târziu apare o ciudată și tulburătoare parabolă antirăzboinică datorată condeiului lui Irwin Shaw, **Înmormîtați morții!** (**Bury the Dead**). La început ignorată, piesa lui Irwin Shaw își va dezvălui în curînd semnificațiile protestatare, cutremurîndu-i pe toți cei ce nu mai luau în serios perspectiva unor conflagrații mondiale. Acțiunea se petrece în timpul unui război, cu prilejul îngropării a patru ostași ciuruți de gloanțe. Morții refuză însă să stea cuminți în groapa lor, și zadarnice sînt rugămintele celor ce încearcă să-i convingă să se supună destinului; ei vor cu orice preț să se întoarcă acasă și să-și trăiască viața ce le-a fost pe nedrept răpită.

Mizeriile și teroarea celui de-al treilea Reich de Bertolt Brecht sau **Mama** de Karel Čapek, ambele apărute în 1938, sînt fățișe îndemnuri la luptă împotriva dușmanilor păcii și ai umanității.

În aceste piese, precum și în cele scrise în dramatici ani '40 sau imediat după victoria din 1945, relația pace-război se discută în termeni noi, în funcție de natura evenimentelor și mai ales de necesitatea de a înfrînge cu orice preț fascismul. **Mutter Courage** de Bertolt Brecht, **Invația** de Leonid Leonov, **Așa va fi** de Konstantin Simonov, **Toulon** de Jean Richard

Bloch, **Prima zi de libertate** de Leon Kruczkowski, **Noaptea miniei** de Armand Salacrou sau **Morți fără îngropăciune** de Jean Paul Sartre, ca să ne limităm la acestea, sînt piese ce preamăresc pacea, o pace obținută după înlăturarea primejdiei fascismului.

În tratarea problemelor păcii și războiului apar diferențe determinate nu numai de particularitățile individuale ale creatorilor, ci și de trăsăturile dominante ale mișcărilor naționale cărora aceștia le aparțin, de experiența istorică a popoarelor respective.

Un chip aparte a căpătat această temă în teatrul nostru. Legată strîns de lupta seculară pentru independență națională și pentru păstrarea ființei poporului, problema păcii apare pregnant de la începuturile teatrului românesc cult, cu accente noi în ultimele două decenii, cînd angajarea întregii țări în slujba apărării păcii și vieții pe pămînt a devenit o dominantă a politicii partidului și statului nostru.

Faptul că prima piesă jucată în limba română în 1819 la București de către elevii Liceului Sf. Sava a fost **Hecuba** de Euripide poate fi considerat o întîmplare, dar, prin perspectiva timpului, tot ceea ce a însemnat acest spectacol nu numai pentru publicul de atunci, ci și pentru făuritorii teatrului românesc, luptători pentru o artă militantă, pătrunsă de spirit civic, nu mai apare sub semnul hazardului, ci ca o expresie a idealului de pace și justiție socială al celor care au creat cultura română modernă.

Îndemnul la apărarea libertății și a demnității din tragedia lui Euripide a devenit element definitoriu al teatrului românesc, fiind îmbogățit și întărit cu noi meditații pe această temă în opera lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, Vasile Alecsandri, Alexandru Davila, Barbu Ștefănescu-Delavrancea. Lupta armată a însemnat pentru noi un mijloc pentru salvarea păcii, pacea fiind aspirația lui Vlaicu-Vodă, în piesa lui Alexandru Davila, și a lui Ștefan cel Mare, în **Apus de soare**: „Dar vreau liniște, Mikede — cum o vrei și tu. Nu vreau zăngănit de arme“, spune eroul lui Alexandru Davila; iar Domnul Moldovei, în piesa lui Barbu Ștefănescu Delavrancea, formulează ideea de pace înlăuntrul țării și „de jur împrejurul“ ei.

În uriașul evantai al problematicii dramaturgiei contemporane, se afirmă răsădită necesitatea unor relații pașnice între popoare și dorința de a trăi într-un univers al buneî înțelegeri și al armoniei. În consens cu numeroase piese apărute în lumea întreagă, apar și în dramaturgia noastră lucrări ce întregesc

imaginea unui front de vajnici luptători împotriva a tot ceea ce poate aduce dezastru în lume. Fie că realitatea actuală sau cea istorică apare în datele ei exacte, ușor de recunoscut, fie că este transfigurată poetic, operele susțin o caldă pledoarie pentru pace, viață tihnită și bună înțelegere între oameni.

În zona parabolei comice, cu personaje mitologice, ca și în piesa lui Jean Giraudoux, **Războiul Troiei nu va avea loc**, se înscriu spiritualele piese apărute în primii ani de după cel de-al doilea război mondial, **Critis** sau **Gâlceava zeilor** și **Furtună în Olimp** de Radu Stanca și, respectiv, Tudor Șoimaru. Cu mușcatoare ironie l-a creat ulterior Marin Sorescu pe Mahomed în **Răceala**, opunând lacomului cuceritor de pământuri pe oamenii simpli, pe ostașii lui Vlad Tepeș, ce luptă pentru a-și apăra țara și libertatea.

La granița dintre parabola dramatică și piesa istorică tradițională se situează două frumoase apologii ale luptei pentru pace și ale spiritului de solidaritate frățească specific poporului nostru: **Muntele** de D.R. Popescu și **Croitorii cei mari din Valahia** de Al. Popescu. Există, după cum arătam anterior, în dramaturgia noastră și piese inspirate direct din evenimentele trăite, atât în cursul primului război mondial (**Dezertorul** de Al. Kiriteșcu), cât și, mai ales, în timpul celui de-al doilea (**Passacaglia** de Titus Popovici, piesele lui Alexandru Sever **Îngerul bătrîn**, **Noaptea e parohia mea**, necruțătoare condamnare a fascismului). Convingătoare întruchipări ale aspirației universale spre pace, cu referiri directe la condiția omului de astăzi, amenințat de primejdia unui război nuclear, sînt parabolele **Inamicii** și **Acoperișul** de Dumitru Solomon, **Arca bunei speranțe** de I. D. Sirbu, **Beția sfîntă** de Paul Everac și mai ales **Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă** de Horia Lovinescu.

Nu lipsesc, în această categorie, de piese, nici adevărul relațiilor și nici complexitatea psihologică. În **Inamicii**, de pildă, la fel ca și în **Picnic pe cîmpul de luptă** de Fernando Arrabal, soldații se înțeleg între ei, conducătorii fiind cei care-i împing spre dezastru; în **Acoperișul**, soțul și soția au devenit străini unul față de celălalt, despărțiți de război, Pornind de la mituri biblice (Ion D. Sirbu în **Arca bunei speranțe**, Horia Lovinescu în **Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă**) sau de la istorie (Paul Everac în **Beția sfîntă**), autorii ajung la o tulburătoare imagine a condiției omului de astăzi, stăpîn pe multe dintre tainele universului, dar riscînd să distrugă viața pe planeta ce-l găzduiește. Prima bombă atomică, aruncată cu patru decenii în urmă asupra Hiroșimei, a deschis o nouă pagină a istoriei; ecoul acestui moment de

răscruce se face auzit în numeroase piese contemporane: **Cazul Oppenheimer** de Heinar Kipphardt, **Dansul sergentului Musgrave** de John Arden, **Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă** de Horia Lovinescu sau **Sfirșitul lumii și simpozionul ce-i urmează** de Arthur Kopit.

Am lăsat anume la urmă aceste lucrări, diferite ca modalitate literară (teatru documentar, parabole dramatice, piese realist-psihologice), tocmai pentru că prin subiect nu se referă strict la anumite evenimente istorice (al doilea război mondial, războiul din Vietnam); mesajul lor vizează obiectivul principal al omenirii timpului nostru, apărarea păcii, amenințată mai mult ca oricînd de un capriciu, de un accident sau pur și simplu de o întîmplare nefericită.

S-a vorbit mult despre tragic în epoca noastră, cu zeci de argumente pro și contra. S-a vorbit și despre reinvierea tragicului, și despre moartea tragediei. Controversele literare se sting însă atunci cînd ne aflăm în fața uriașei răspunderi de a apăra cu orice preț pacea; și este cu puțință ca pacea să fie apărută, dacă oamenii de pretutindeni înțeleg acest lucru și se unesc, la fel ca eroii lui Aristofan din **Pacea**, pentru păstrarea bunei înțelegeri între popoare. Teatrul este doar unul dintre mijloace, modest poate, dar eficient pentru că stabilește o cale de comunicare afectivă între oameni, aruncînd punți de înțelegere peste timp și spațiu.

Pieseile consacrate importantei teme a păcii sînt scrise îndeobște în registrul grav și adeseori condiția eroilor este tragică, dar din ele răzbate încrederea în puterea oamenilor de a se împotrivi distrugerii. Oppenheimer este un chinuit, dar chinul lui se datorează lașității. Moare sergentul Musgrave, dar pledoaria sa nu rămîne zadarnică. Pier și Cain și Abel din **Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă**, dar nu ei sînt cei ce reprezintă viitorul, ci Ana și copilul pe care-l aduce pe lume.

Un NU categoric războiului și un DA puternic și înflăcărat pentru pace, acesta este mesajul ce străbate ca un fir conducător dramaturgia lumii, din antichitate și pînă astăzi, mesaj pe care-l găsim în cele mai bune piese de pretutindeni și de la noi, întărit pe zi ce trece — ca semn al integrării progresive a teatrului în viața socială și politică, în cele mai arzătoare preocupări ale oamenilor de acum și de mîine.

**COSTINEȘTI
18—22 iulie**

Gala tinerilor actori ediția a IV-a

Una dintre cele mai importante manifestări din sistemul reuniunilor teatrale ale profesioniștilor, urmînd a avea consecințe benefice asupra stării de emulație creatoare, ce trebuie să caracterizeze viața noastră teatrală, este **Gala tinerilor actori** de la Costinești. Organizată, după cum se știe, de Biroul de turism pentru tineret al C.C. al U.T.C., în colaborare cu Consiliul Culturii și Educației Socialiste și A.T.M., gala și-a propus să impulsioneze rapida afirmare și consacrare a valorilor actoricești autentice, de pe întreg cuprinsul țării, oferind în același timp publicului tînăr al Costineștiului prilejul de a urmări o diversitate de reprezentații teatrale de calitate, în care să intre într-o strînsă competiție valorică tot ceea ce arta actorului tînăr poate presupune ca fantezie și originalitate, de la alegerea repertoriului pînă la gîndirea lui ca spectacol teatral, ce poate mijloci comunicarea unui adevăr propriu, într-o modalitate scenică reprezentativă.

E greu de imaginat o mai inspirată idee decît aceea care a condus la realizarea acestei manifestări, ajunsă acum la a patra ediție, după cum e la fel de greu de imaginat un cadru mai propice pentru desfășurarea ei decît acela oferit de stațiunea tineretului de la Costinești, căreia Biroul de turism pentru tineret îi asigură o dezvoltare continuă, preocupîndu-se deopotrivă de condițiile materiale și de hrana spirituală a celor veniți aici la odihnă. Tocmai de aceea, de la o ediție la alta, gala trebuie să se ridice la înălțimea condițiilor create și a menirii ei, asigurîndu-și, la rîndu-i, participarea celor mai valoroși actori tineri, cu reprezentații concludente pentru posibilitățile lor interpretative și fantezia lor creatoare, capabile să satisfacă exigențele actuale ale unor spectatori dornici de teatru ca puțini alții.

Spunem toate acestea pentru că ediția a patra a galei, din acest an, s-a situat, pe ansamblu, sub cota valorică a ediției precedente (unde vîrfurile premiate se numeau Claudiu Bleonț, Magda Catone,

Tudorel Filimon, Ioan Georgescu, Radu Duda), fapt ce nu trebuie neapărat să neliniștească, fiind în firea lucrurilor ca o ediție să fie mai bună sau mai slabă decît alta. În orice caz, unei manifestări de o asemenea importanță i se poate face o mai bună și mai susținută publicitate teatrală, nu numai în săptămîniile premergătoare galei, ci pe întreg parcursul anului, firesc fiind să apară, măcar de la ediția viitoare, și o foaie a galei, ce nu ni se pare că ar merita mai puțin acest lucru decît, să zicem, galele „Amfiteatru”, care o au — așa cum o au — pe a lor. E de dorit apoi ca și teatrele (inclusiv cele din București) să încurajeze participarea tinerilor actori la această competiție de prestigiu, menită să slujească propășirii valorilor teatrului românesc, de care trebuie să se simtă responsabil fiecare teatru în parte, începînd cu directorul lui. E oare firesc ca Teatrul Tineretului din Piatra Neamț să nu aibă nici un participant la această gală și să nu se producă, fie și în afara concursului, cu nici un spectacol, adecvat publicului său și deci și specificului galei? Pentru a nu mai aminti faptul că, la această ediție, s-au prezentat și artiști păpușari, de la „Tîndărică” și de la Sibiu, dar nici un actor de la Teatrul „Ion Creangă” sau de la Teatrul pentru copii și tineret din Iași. Și e oare posibil ca toți — dar absolut toți! — actorii tineri din București să se considere atît de „ajunși” (inclusiv atît de satisfăcuți de felul în care sînt distribuiți!), încît să nu aibă dorința de a se afirma într-una din cele mai importante competiții valorice ale teatrului românesc? Fără îndoială, o mai bună înțelegere a scopurilor acestei manifestări, din partea tuturor celor ce se simt implicați în destinele teatrului românesc, o mai curajoasă și mai ambițioasă participare a tinerilor actori, în primul rînd, ar fi de natură s-o situeze la cota de interes pe care i-au hărăzit-o cu generozitate și abnegație organizatorii ei. Nutrim de altfel convingerea că și regizorii tineri,

Scenă din spectacolul „Regina balului”, prezentat de I.A.T.C.

dramaturgii și, de astă dată măcar, nu în ultimul rînd, tinerii critici dramatici se pot implica mai mult în organizarea și în finalizarea obiectivelor galei, sprijinul lor devenind cu atît mai util în perspectiva realizării unei necesare preselectii a participărilor. Nu pentru a îngădi deschiderile repertoriale existente, ci pentru a le fructifica mai interesant și pentru a certifica acel carat valoric al acoperirii artistice în interpretare, de care are nevoie orice manifestare de acest gen, ce dorește să-și consolideze prestigiul. Stă în puterea noastră, a tuturor, să facem din această gală o exemplară manifestare a creativității teatrale românești, în perspectiva căreia sîntem datori, de altfel, să-i apreciem și realizările de pînă acum.

Marea poezie de dragoste a lumii — de la Petrarca și Shakespeare la Arghezi și Ana Blandiana — a fost prezentă în gală prin recitalul **Sensul iubirii**, susținut cu o remarcabilă forță dramatică și cu o impresionantă tensionare lăuntrică de actrița Carmen Ciorcilă, de la secția Suceava a Teatrului Național din Iași. Bine gîndit și bine construit regizoral (pare-se la sugestiile regizoarei Cristina Ioviță), recitalul a fost centrat pe momentul despărțirii, al părăsirii sau al pierderii iubitelui, actrița intrînd într-un tulburător dialog cu „prezența” acestei absențe, dureros resimțite. În jocul cu

acest partener invizibil, cu această amintire care-i invadează toate gîndurile, actrița se abandonează încă o dată pe sine pentru a re-trăi sentimentul iubirii și a-i re-descoperi sensul, ființa umană — în tot ceea ce o deosebește și o ridică deasupra celorlalte specii — ieșind îmbogățită din dragoste, chiar și după pierderea ei. De la o nesfîrșită tandrețe la o copleșitoare desperare, actrița trece printr-o multitudine de stări afective, nuanțate cu o mare putere de sugestie, propunîndu-ne o bogată și substanțială imagine a sufletului feminin, nebiruit de înfrîngeri, ajungînd la o înțelegere stenică a sensului existenței prin sensul iubirii. O mișcare năvalnică, traducînd plastic tumultul sufletesc, (poate nu întotdeauna suficient de supravegheată și controlată), un ritm interior variat, corespunzător și el trăirii diverselor praguri ale iubirii, o ilustrație muzicală consonantă cu stările psihice (lipsită însă, din păcate, de intenția unei unități stilistice și la acest nivel de expresivitate) conduc la configurarea unui adevărat recital-spectacol, ridicîndu-se deopotrivă — prin idee și interpretare — la exigențele galei.

Cîteva fragmente din **Jurnalul Annei Frank**, bine alese și gîndite regizoral ca partitură de spectacol teatral, i-au prilejuit Luminiței Borta, de la Teatrul Bacovia din Bacău, o evoluție încîntătoare prin prospețime, spontaneitate și

naturele. Nu știm cit de întins va fi fiind registrul dramatic al acestei actrițe și în care genuri de roluri va putea să strălucească în viitor, dar, în recitalul din gală, evoluția ei a avut darul să entuziasmeze prin demonstrarea unei sensibilități netrucate, acordându-se perfect personajului adus în scenă, ca un moment al dreptului la viață, la fericire și dragoste, pe care îl au și trebuie să-l aibă toți oamenii acestui pământ.

Scos din contextul spectacolului ce a avut loc pe scena Teatrului de Stat „Valea Jiului” din Petroșani, în regia lui Aureliu Manea, fragmentul din **Ifigenia în Taurida** de Goethe, prezentat de Mirrela Cioabă, actriță a Teatrului Național din Craiova, a fost în bună măsură elocvent pentru bogatele resurse interpretative ale acestei actrițe, dar a convins mai puțin ca recital actoricesc, care ar fi putut să fie gândit ca spectacol independent, fiind pregătit special pentru gală și pentru publicul ei. Căci nu numai demonstrarea calităților actricești interesează în această confruntare, ci și felul în care actorii își gîndesc recitalurile ca spectacole teatrale de sine stătătoare, apte să se facă purtătoarele unui mesaj și ale unei conștiințe artistice, dornice să se exprime pe sine în unicitatea ei. Oricum, la această secțiune a recitalurilor individuale, evoluția tinerelor actrițe a fost superioară în acest an aceleia a tinerilor actori, unde departajările au fost poate mai greu de făcut, din pricina unei situații foarte apropiate pe scara valorilor, dar nu pe treptele ei de sus.

Astfel, Constantin Chiriac, de la Teatrul de Stat din Sibiu, susținînd recitalul de versuri **Nu oricine știe să cînte**, din poezia lui Serghei Esenin, a intuit bine tonalitatea dominantă a marelui poet rus, dar, în interpretare, am asistat deseori la afectatea unei „poze”, alternînd cu înrîncenări factive, neamenințate de gînd. Evoluînd la un nivel superior celui din anul precedent, Marius Bodochi, de la Teatrul Național din Cluj-Napoca, (secondat de colegul său Emilian Belcin) a fost ceva mai convingător acum, în **Omul cu floarea în gură** de Luigi Pirandello, fără să ajungă însă la tragismul real al personajului. Superioare celor din anul precedent au fost de altfel și evoluțiile lui George Cusură, de la Teatrul „Maria Filotti” din Brăila, într-un recital din dramaturgia lui Marin Sorescu, și lui Corneliu Jipa, de la Teatrul de Nord din Satu Mare, în monologul **Despre efectul dăunător al tutunului** de Cehov, fără a se ridica însă cu mult peste nivelul onorabilității. Așa stînd lucrurile, premiile de interpretare pe care le-au luat primii doi puteau să

le ia la fel de bine, în locul lor, și ultimii doi, interșanjabilitatea aceasta fiind poate cea mai grăitoare pentru dificultatea departajării de care vorbeam și pentru nivelul general al manifestării din acest an.

S-au detașat două recitaluri de pantomimă, unul susținut cu umor și inventivitate de Dan Hîndoreanu, de la Teatrul de păpuși din Sibiu, iar celălalt, cu o foarte bună expresivitate corporală dar cu semnificații mai puțin clare, de Bereczky Peter, de la Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara, actorul fiind secondat de un virtuoz al saxofonului, Emil Sein, de la opera timișoreană, un deosebit interes prezentînd și muzica scrisă de Marius Ungureanu.

Evoluții incerte, neconvingătoare, au avut de astă dată Carol Erdős de la Teatrul de Nord din Satu Mare (cu recitalul **Liniștea serii**, inspirat din poezia lui Nichita Stănescu), Radu Iordănescu, de la Teatrul de Stat din Reșița (monologul Marelui Inchizitor din piesa **Karamazovii** de Horia Lovinescu și Dan Micu, după romanul lui Dostoievski) și Nicolae Valentin Virtan, de la Teatrul de Stat „Valea Jiului” din Petroșani (**Unul, nici unul și o sută de mii** de Luigi Pirandello). Au dezamăgit Gabriela Bellu și Ion Zamfirescu, de la același Teatrul de Stat „Valea Jiului” din Petroșani, cu un fragment din piesa **Autorul e în sală** de Ion Băieșu, în regia, surprinzător de neinspirată aici, a lui Radu Băieșu. Doi foarte buni artiști minuitori de la Teatrul „Țăndărică”, Paul Ionescu și Liviu Berehoi, ne-au delectat cu delicatețea și grația cu care și-au minuit marionetele, legătura cu textul piesei **Frumoasa, nevăzută cămilă** de Dumitru Solomon rămînînd însă insesizabilă.

Prezentîndu-se în gală cu spectacolul **Regina balului** de Nicolae Mateescu, Institutul de artă teatrală și cinematografică din București ne-a atras atenția asupra înzestrării deosebite a citorva dintre absolvenții promoției '86, între care Constantin Cotimanis și Dan Aștilean, Ruxandra Bucescu, Cerasela Stan și Carmen Ionescu, George Alexandru și Doru Bandol. Remarcabilă prin profesionalism și „montaj” scenic, regia spectacolului, semnată de Gelu Colceag, integrează inspirat în reprezentație excelențele fotografiei și diapozitive realizate de Dan Nanoveanu, nume de care, cu siguranță, vom mai auzi. Secția română a Institutului de teatru din Tîrgu Mureș ne-a oferit un spectacol mult mai puțin concludent pentru posibilitățile absolvenților de aici ai promoției '86, **Un week-end de adio** de Marc-Gilbert Sau-

Premiile

MARELE PREMIU AL GALEI

● **Lumiņa Borta**, de la Teatrul Bacovia din Bacău, pentru **Jurnalul Annei Frank**.

PREMIUL SPECIAL AL JURILUI și PREMIUL REVISTELOR „VIATA STUDENTEASCĂ” și „AMFITEATRU“

● **Regina balului** de Nicolae Mateescu, în interpretarea Institutului de artă teatrală și cinematografică din București, clasa prof. univ. Ion Cojar, asistent prof. asoc. Gelu Colceag.

PREMIILE DE INTERPRETARE

● **Carmen Ciorcilă**, de la secția Suceava a Teatrului Național din Iași, pentru recitalul **Sensul iubirii** (care primește și **PREMIUL STAȚIUNII COSTINEȘTI**).

● **Dan Hândoreanu**, de la Teatrul de păpuși din Sibiu, pentru pantomima **Merçi Marceau**.

● **Berezky Peter**, de la Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara, pentru pantomima **Test**.

● **Constantin Chiriac**, de la Teatrul de Stat din Sibiu, pentru recitalul **Nu oricine știe să cînte de Serghei Esenin**.

● **Marius Bodochi** de la Teatrul Național din Cluj-Napoca, pentru **Omul cu floarea în gură** de Luigi Pirandello.

vajon (în versiunea românească a Angelei Plati) fiind o reprezentatie ternă și lipsită de gust, cu întristător de multe tente vulgare (regia — prof. univ. Călin Florian).

Secțiunea recitalurilor extraordinare ale galei, ceva mai săracă decît anul trecut, ne-a prilejuit reîntîlnirea cu recitalul susținut de Ovidiu Iuliu Moldovan, Aurelian Octav Popa și Iosif Sava, într-o seară de muzică și poezie, cu prea puține repere noi, dar cu vădite semne de oboseală. Ne-a încîntat în schimb recitalul extraordinar al actriței Ileana Ploscaru, de la Teatrul Dramatic din Constanța, **Eu nu regret nimic** de Tania Masalitinova fiind un spectacol de sobră și emoționantă aducere aminte a celei care a fost Edith Piaf. E un spectacol de suflet și de ținut minte, în care evoluează cu desăvîrșit profesionalism și înaltă artă o mare actriță a teatrului românesc, Ileana Ploscaru. Exemplaritatea evoluției sale în acest rol ne determină să-i urmărim cu și mai mare atenție creațiile viitoare, pe scena teatrului constănțean.

Să amintim și agreabila prezență a studenților Studioului de caragialeologie din Timișoara (îndrumați cu pricepere și pasiune de arhitectul Radu Radoslav), cucerind cu spectacolul lor **Fintina** (III)

entuziastele aplauze ale tuturor celor de față.

Un util colocviu final prezidat de dramaturgul Mircea Radu Iacoban, directorul Teatrului Național din Iași, a dezbătut într-un constructiv spirit critic realizările și neîmplinirile celei de-a patra ediții a **Galei tinerilor actori**, beneficiind de intervenția în discuții a criticilor Natalia Stancu, Ileana Lucaciu, Miruna Ionescu, Valentin Tașcu, Ludmila Patlanjoglu, a lui Victor Bibicioiu (reprezentînd Direcția artelor și instituțiilor de spectacol din Consiliul Culturii și Educației Socialiste), a regizorului Călin Florian și a actriței Valeria Seciu, președintele juriului acestei ediții. Dorința unanimă de a contribui la creșterea calității spectacolelor galei urmează a-și vădi roadele la viitoarea ediție.

Pînă atunci, spectacolul laureaților, inventiv mixat de regizoarea Cătălina Buzoianu, cu concursul formației „Holograf” și al lui Dan Aștilean (cu nimic mai prejos ca prezentator decît Florin Pierșic, pe care l-a imitat tocmai în această postură) ne-a asigurat încă o dată de simpatia și entuziasmul publicului, care a umplut pînă la refuz incinta teatrului de vară din Costinești.

Victor PARHON

Dramaturgia „primului pas”

Slănic-Moldova a inițiat și găzduiește consecvent una dintre cele mai originale și utile întâlniri teatrale de amatori: Bienala de creație și interpretare teatrală. Originală, pentru că este singura manifestare a teatrului amator „pură”, dacă se poate numi așa, deoarece de la text pînă la interpretare totul este rodul muncii artistice prestate de amatori. Utilă, pentru că dă tinerilor dramaturgi începători posibilitatea să-și vadă lucrările în lumina rampei, să se confrunte cu ceilalți „aspiranți”, să-și aducă piesele în fața oamenilor de specialitate de recunoscută competență, care emit judecăți de valoare la adresa lor. Juriul din acest an a cuprins*, nici mai mult, nici mai puțin, decît șase dramaturgi dornici să depisteze, în secțiunea de creație, valorile autentice demne de promovare. Din acest motiv se poate spune că Bienala de la Slănic-Moldova are un pronunțat caracter de laborator, de spațiu în care tinerii dramaturgi au șansa să asculte opinii, să primească sugestii de îmbunătățire a textelor, pot purta chiar ei, în cadul colocviului, discuții interesante despre creația teatrală, își pot confrunța părerile într-o atmosferă de emulație creatoare. Bienala este un fericit prilej de manifestare artistică pentru dramaturgia „primului pas”, o șansă de a ieși din anonim și a se impune atenției publicului și oamenilor de specialitate.

Și în această a XII-a ediție. Bienala nu s-a dezmintit, în cadrul ei fiind jucați cel puțin trei tineri realmente dotați: Julian Margu din Rîmnicu Vilcea, Viorel Savin din Bacău și Constantin Cojocaru din Cîmpulung Moldovenesc. Trei tineri cu disponibilități diferite, fiecare aducînd, în dramaturgia pe care o scrie, timbrul său personal, preocupările dominante, aria tematică preferată. Tinărul — foarte tinărul — Julian Margu, distins cu premiul I pentru piesa **Cintec de leagăn**, și obținînd același premiu și pentru spectacolul realizat în calitate de regizor, împreună cu tinerii interpreți de la Casa științei și tehnicii pentru tineret din Rîmnicu Vilcea, se anunță a fi unul dintre cei mai percutanți comediografi din generația lui. E interesant în regis-

trul comic, dar la fel de interesant este și în registrul grav, întreaga acțiune comică „plutînd” pe un fond foarte serios, care conferă textului tensiune și dramatism. Piesa **Cintec de leagăn** dezvăluie un autor preocupat de devenirea morală a generației sale, tema fiind abordată cu responsabilitate civică, într-o dezbateră de idei la înaltă tensiune. Cred că e timpul ca teatrele profesioniste să prilejuiască debutul acestui tînăr dramaturg. Piesa premiată mai are unele lungimi (vezi reluarea de trei ori a povestirii unor filme), unul dintre personajele-cheie (Tinărul venit de la țară) ar putea căpăta mai multă greutate în confruntarea cu ceilalți, dar aceste observații sînt ușor de satisfăcut în lucrul cu tinărul dramaturg. Viorel Savin a venit în Bienală cu altă experiență teatrală. Condeiful său se dorește mai rafinat, dramaturgul încearcă să-și desprindă teatrul de realism plat și să-l proiecteze în metafore scenice cu trimiteri mai cuprinzătoare. Aceste observații se referă la întreaga sa operă, mai ales la **Bătrina și hoțul**, pînă acum realizarea sa de vîrf, și mai puțin la piesa din concurs, **Ginere de import**, comedie cu respirație scurtă, apelînd la un qui pro quo mai la îndemînă, spectacolul trăind, mai ales, prin replica vie, cu haz, și prin jocul unui interpret de certă valoare, Marin Cimponeriu. Constantin Cojocaru a fost prezentat în Bienală de Teatrul muncitoresc al Clubului minier Cîmpulung Moldovenesc, cu piesa **Zodia albastră**. Au impresionat sinceritatea interpretării, autenticitatea reacțiilor, tinerii interpreți fiind ei înșiși, în existența lor cotidiană, foarte aproape de eroii piesei. Suflul de sinceritate adus în scenă de Viorel Paraschiv și Constantin Papuc (în această reprezentare) a convins publicul. Piesa povestește faptele momentului de „ruptură” a unei vieți tradiționale, pastorale, și trecerea spre o existență nouă. Desigur, dramatismul nu este dus pînă la capăt, acțiunea se cantonează, uneori, în situații de un idilism voit, dar tinărul autor are resurse să păstreze o tensiune scenică prin care să capteze atenția spectatorilor. Premiul III a fost atribuit spectacolelor **Stelele sint**

* Juriul a fost format din: Theodor Mănescu (președinte), Tudor Popescu, George Genoiu, Mihai Ispirescu, Stelian Vasilescu, Gheorghe Țențulescu, Gheorghe Pătrar și Vasile Pruteanu. Printre invitați, Paul Everac.

Scenă din spectacolul „Cîntec de leagăn pe muzică rock” de Iulian Margu

galbene, dramatizare de Attila Francisc Znorovschi după romanul **Sintem oameni** de Szasz Ianos, realizat de Casa municipală de cultură din Arad, și **Cine se teme de Romeo și Julieta** de Bob Friedman și H. Eliad, al Teatrului muncitoresc al I.F.M.I. din București, spectacole cu o problematică gravă. Ar fi de remarcat că tînărul Mircea Catană de la Arad mi s-a părut actorul cu cele mai mari disponibilități dintre cei care au evoluat în această Bienală, alături de Cristian Labă din Rîmnicu Vilcea.

Trebuie să spunem, însă, că unii tineri aspiranți la titlul de dramaturg s-au lăsat ispițiți de teme pretențioase, au încercat să construiască metafore scenice încărcate de sensuri „filosofice” majore, dar care le depășeau mult posibilitățile. Lipsiți de abilitatea de a concretiza scenic idei, spectacolele lor s-au dovedit monotone, plate, prețioase. Sînt convins că Gheorghe Iavorenciu din Pomîrla, județul Botoșani, are șansa ca în viitoarea ediție a Bienalei să se prezinte interesant, dacă va privi mai mult în jurul său și se va opri, cel puțin în această fază a creației, la teme apropiate, la situații de viață pe care să le poată exploata mai fericit în plan artistic. **Lăcustele și trandafirii** este un spectacol în care tînărul autor a dorit să facă totul : text, regie, actorie, fiind mult depășit de sarcinile pe care și le-a asumat. Un moment de teatru autentic a oferit Teatrul popular din Drobeta-Turnu Severin, care a prezentat spectacolul

Rostul dragostei să-l știm, regizat de tînărul actor Constantin Fugașin. Versurile de dragoste au fost astfel selectate încît tensiunea ideii să crească pînă în final, mulți dintre tinerii actori dovedindu-se recitatori de mare sensibilitate.

Inchei această însemnare cu spectacolul care a obținut Marele premiu al Bienalei și premiul de regie atribuit de A.T.M. regizorului Grigore Popa : **Elegia moșilor**, pe versurile cunoscutului poet George Țărnea, spectacol jucat de grupul de teatru „Eveniment” al Ansamblului artistic al U.T.C. George Țărnea s-a apropiat de scenă aducînd în perimetrul ei sensibilitatea poetului. **Elegia moșilor** e un spectacol emoționant, în care evenimentele istorice sînt evocate mai întii în plan afectiv, Grigore Popa construind pe ele, cu mijloace sobre, dar tocmai de aceea mai percutant, o „povestă” despre destinul unor oameni care și-au făurit istoria supraviețuind în timp prin setea lor de libertate. Poetul George Țărnea trăiește o experiență artistică benefică.

Ireproșabil organizată, susținută călduros de forurile culturale județene, ca și de forurile de partid și de stat locale, găzduită de Casa de cultură orașenească, Bienala de la Slănic-Moldova a devenit, de acum, un tradițional loc în care tinerii dramaturgi vin să se confrunte într-o întrecere care le aparține integral.

Tudor POPESCU

SLĂNIC-PRAHOVA 30 iunie—6 iulie

Stagiunea estivală și consfătuirea anuală a teatrelor populare și muncitorești

Bine primită de public încă de la prima ediție, **Stagiunea estivală a teatrelor populare și muncitorești**, ce are loc în pitoreasca stațiune balneo-climaterică Slănic-Prahova, a ajuns în acest an la a IX-a ediție. Destășurată în ultimul timp cu o periodicitate bienală, fără a avea un caracter competitiv, manifestarea a fost gândită ca un util schimb de experiență artistică pentru colectivele participante, fiind destinată însă, în primul rând, publicului local, ale cărui rînduri sînt substanțial populate de spectatori aflați în concediu de odihnă și tratament, dornici să-și ofere o binevenită deconectare. Și, cum repertoriul teatrelor populare și muncitorești nu duce lipsă de comedii (chiar și de comedii muzicale), stagiunea estivală a prins, devenind de-acum o tradiție culturală a orașului, căreia organele locale de partid și de stat îi acordă toată atenția, evenimentul fiind nu mai puțin așteptat de artiștii amatori din țară, dornici și ei să se reîntîlnesc și să-și confrunte realizările într-o atmosferă de cordială colegialitate.

Organizată sub egida Consiliului Culturii și Educației Socialiste, de către Comitetul județean de cultură și educație socialistă Prahova, Centrul județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă și Casa de cultură din Slănic, cu sprijinul sectorului de teatru al Institutului de cercetări etnologice și dialectologice și al A.T.M., manifestarea a atras atenția și a trezit interesul dramaturgilor și al criticilor dramatici, ca și al celorlalți oameni de teatru, care se preocupă în mod constant și de îndrumarea mișcării teatrale de amatori. Un interes sporit în acest an de faptul că în timpul stagiunii estivale a fost programată, timp de două zile (3 și

4 iulie), consfătuirea anuală a teatrelor populare și muncitorești, destinată analizei stagiunii teatrale 1985—1986 și discutării proiectelor repertoriale ale noii stagiuni, 1986—1987.

În primele două zile ale stagiunii estivale, spectatorii au putut urmări două comedii din repertoriul nostru clasic, aproape nelipsite de pe afișele reuniunilor teatrale ale amatorilor. Este vorba de **Gaițele** de Al. Kirișescu, interpretată acum, în deschidere, de colectivul artistic al teatrului-gază, și de **O noapte furtunoasă** de I. L. Caragiale, cu care și-au încercat forțele artiștii amatori ai Teatrului muncitoresc din Plopeni, județul Prahova. După cele două formații prahovene, binecunoscute pentru bogata și susținută lor activitate din anii trecuți, în cea de-a treia zi a manifestării a evoluat o formație nou înființată, aceea a Clubului Întreprinderii „Rulmentul”-Birlad (județul Vaslui), îndrumată de regizorul Cristian Nacu, de la Teatrul „Victor Ion Popa” din Birlad. Alegerea piesei **Preșul** de Ion Băieșu s-a dovedit stimulativă pentru tinerii interpreți, nu lipsiți de talent, dar conduși cam repede spre aplauzele obținute cu orice preț, regizorul preferînd probabil să-i „arunce” mai întîi în arenă, urmînd a le cizela ulterior interpretările, grevate încă de îngroșări din afara zonei artistice.

Două dintre cele mai izbutite spectacole — programate în cadrul consfătuirii — au fost realizate de regizorul Constantin Dinischiotu: **Marele fluviu își adună apele** de Dan Tărchilă, la Teatrul popular din Focșani (spectacol premiat în precedenta ediție a Festivalului național „Cîntarea României”) și **Dragostea și revoluția** de Virgil Stoescu după romanul lui Dinu Săraru, la Teatrul popular din Mediaș, reprezentatie impresionantă prin patosul dezbaterii etice și politice, în ciuda unei mizanscene insuficient de dinamice. Încă o dată e de remarcat valoarea celor două colective artistice, ale teatrelor populare din Focșani și Mediaș, ambele reprezentative pentru nivelul atins de cele mai bune colective de amatori, pentru posibilitățile de care teatrul de amatori dispune în abordarea unui repertoriu angajat, cu o înaltă valoare educativă. Spectacolul Casei de cultură a sindicatelor din Ploiești cu piesa **Anchetă asupra unui tinăr care nu a făcut nimic** de Adrian Dohotaru a nemulțumit prin caracterul său static, interpreții fiind puși să-și spună deseori replicile de pe scaun, aproape ca la o lectură la masă.

Și mai surprinzător — dar nu în bine ! — a fost spectacolul Teatrului muncitoresc din Slatina, cu piesa **Evadarea** de Leonida Teodorescu, regizorul Mihai Lungeanu (care a avut, de altfel, multe rezultate frumoase cu acest colectiv) propunându-și de data aceasta o tratare ostentativ „modernă“ a textului.

Dezbaterile care au avut loc în cadrul consfătuirii, pe marginea spectacolelor vizionate, a analizei stagiunii precedente și a proiectelor repertoriale ale noii stagiuni, prezentate de sectorul de resort din I.C.E.D., au evidențiat existența unui climat de înaltă responsabilitate politică și sporită exigență artistică față de calitatea spectacolelor și de eficiența lor educativă, directorii și instructorii artistici ai teatrelor populare și muncitorești spunându-și deschis cuvîntul într-o serie de probleme legate de orientarea repertorială și de practica activității teatrale, făcînd numeroase propuneri judicioase, menite să ducă la îmbunătățirea acestora. La dezbateri au participat Constantin Gheorghe, director al Direcției Culturii de masă din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Ion Bobocea, din partea Consiliului Central al U.G.S.R., Gabriela Marinescu, președinte al Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă Prahova; au luat cuvîntul dramaturgii Tudor Popescu, Dan Tărchiș și Virgil Stoenescu, recomandările făcute vizînd o mai mare adecvare a repertoriului la posibilitățile interpreților, o mai ambițioasă concepție a repertoriului fiecărui teatru popular și muncitoresc, o mai strînsă și mai operativă colaborare a amatorilor cu artiștii profesioniști. Prin caracterul aplicat al dezbaterilor, prin spiritul critic și autocritic dovedit de reprezentanții teatrelor populare și muncitorești, prin propunerile concrete de îmbunătățire a proiectelor repertoriale, se poate spune că această consfătuire și-a atins pe deplin scopul, urmînd să-și arate și roadele, odată cu noua stagiune, în care teatrele populare și muncitorești vor intra în etapele competiționale ale celei de-a VI-a ediții a Festivalului național „Cîntarea României“.

Reîntorcîndu-ne la stagiunea estivală de la Slănic, care a continuat după deslășurarea lucrărilor consfătuirii, va trebui să ne referim la cel de-al doilea spectacol prezentat de teatrul-gazdă, cu piesa **Travesti** de Aurel Baranga, în regia și scenografia semnate de Ivor Birlădeanu. E păcat ca talentul real al unor artiști amatori ca Daniela Buzea, Octavian Mureșanu, Dan Popescu, Coca

Stanca, Rodica Marin și Alexei Hedeș, ca și al altor interpreți ai acestui valoros colectiv teatral din Slănic-Prahova, să fie lăsat a se descurca fără o îndrumare calificată, cînd există posibilitatea realizării unor colaborări normale, cu regizori profesioniști, de la care amatorii pot realmente să învețe ceva. De altfel, carențele de profesionalism în îndrumarea formațiilor teatrale de amatori din județul Prahova par a constitui o problemă cu caracter mai general, dacă avem în vedere și spectacolul deja amintit al Casei de cultură a sindicatelor din Ploiești, sau pe acela prezentat de o altă formație prahoveană, cea a Clubului C.F.R.-Ploiești, cu piesa **Concediu nelimitat** de Mihai Ispirescu. Îndrumarea regizorală a unei formații la nivelul exigențelor actuale ale mișcării teatrale de amatori, aspirînd deseori la adevărate performanțe artistice, se dovedește a nu fi un lucru chiar atît de simplu și de la îndemînă, încît să poată fi „repartizat“ oricărui actor sau lăsat la latitudinea bunăvoinței altor amatori într-ale regiei. Sigur că există și fericite excepții, în persoana unor instructori deopotrivă amatori și animatori, pasionați și împătimiti de teatru, unul dintre aceștia fiind tot un ploieștean, Mihai Vasile, îndrumătorul formației teatrale „Echinox“ a Casei municipale de cultură Ploiești. Spectacolul-colaș prezentat de această formație, intitulat **Cealaltă parte a umbrei** (alături de texte din creația lui Nichita Stănescu, Romulus Guga, Florin Mugur și Laurențiu Fulga), chiar dacă n-a excelat prin rigoarea și coerența folosirii semnului teatral, s-a impus prin forța de șoc a imaginilor sale plastice și muzicale, configurînd un violent protest antimilitarist, cu o remarcabilă capacitate de esențializare a valorilor etern umane ce se cer salvardate și prin actul artistic.

Teatrul muncitoresc „Toma Caragiu“ al Centrului național de fizică a prezentat, în regia lui Petre Popescu de la Teatrul „Bulandra“, un spectacol de o originalitate cel puțin discutabilă cu **O noapte furtunoasă** de I. L. Caragiale, autorul montării crezînd de cuviință să vizualizeze toate scenele relatate în text, de la cele cu Ghiță Țîrcădău și Tache Pantofaru la urmărirea lui Rică Venturiano pe schelele chirstigeriei lui Jupîn Dumitrache. Sint tocmai scenele care nu ne-au convins, mult mai aproape de adevărul piesei situîndu-se interpretarea simplă, omenească, a personajului Veta, de către talentata actriță amatoare Marina Creci, secondată onorabil de Mia Plăcintă (Zița) și, cu unele îngroșări inutile, de Silviu Georgescu (Jupîn Du-

mitrache). Tonalitatea generală a spectacolului este însă, cel puțin deocamdată, prea acuzat caricaturală. Pe de altă parte, lungirea la nesfârșit a efectelor comice și lentoarea unor scene sînt carențe ce ar putea fi ușor remediate printr-o mai atentă supraveghere a desfășurării reprezentației de către un regizor experimentat ca Petre Popescu.

Să amintim și ultimele două spectacole ale aceleiași stagiuni estivale, ambele premiate în cea de a V-a ediție a Festivalului național „Cîntarea României“ :

O sărbătoare princiară de Teodor Mazilu, în regia lui Harry Eliad, la Casa de cultură „Petofi Sandor“ din București, și **Rînduieii**, binecunoscuta și apreciată adaptare a lui Constantin Fugașin după Marin Screscu, reprezentație cu care Grupul teatral „Eveniment“ al Ansamblului artistic al U.T.C. nu și-a dezmințit renumele nici pe scena reuniunii teatral de amatori de la Slănic-Prahova.

V. P.

Carnet A.T.M.

Sighetu Marmăției a fost gazda manifestării prilejuite de sărbătorirea a 20 de ani de activitate a Teatrului popular al Casei de Cultură din acest municipiu. Aniversarea a fost marcată de turneul Teatrului Național din Cluj-Napoca, cu spectacolul **Plicul** de Liviu Rebreanu, în regia lui Victor Tudor Popa. O fericită coincidență a făcut ca Naționalul clujean să prezinte tocmai piesa cu care se inaugura, în 1966, acest teatru popular care, de-a lungul anilor, și-a înscris în palmares spectacole laureate în diferite reuniuni ale amatorilor și în Festivalul național „Cîntarea României“.

Într-un cadru festiv, Teatrul popular primește numele scriitorului care i-a tutelat prima manifestare artistică.

Sprijinul material și moral pe care forurile locale de partid și de stat îl acordă cu generozitate mișcării artistice de amatori a făcut ca într-un timp uimitor de scurt activitatea Teatrului popular „Liviu Rebreanu“ să devină mult mai vie și mai convingătoare; mica trupă de teatru și-a înflăcărat și cadre didactice, iar roadele nu au întârziat să apară: din proiectul repertorial, prima realizare artistică, pregătită cu febrilitate pentru momentul sărbătoresc, a fost spectacolul cu piesa **Cadoul** de Paul Everac. Textul

s-a întâlnit cu o distribuție capabilă și sesizeze, în ciuda stîngăciilor inerente și lipsei de experiență, mesajul dramaturgului. Din distribuție au făcut parte Vasile Balea, Emil Bertzi, Cristina Cinciu, Emil Dobre, Maria Feher, Silviu Hotea Mironescu, Silviu Hotea Mironescu Eugen Mateș, Silvia Mureșan, Ioan Pop și Tatiana Rodica Pop. Regia a fost semnată de Marcel Nicolau (consultant artistic actorul Marin D. Aurelian de la Teatrul Național clujean).

Sala arhiplină, aplauzele prelungite la căderea cortinei sînt elocvente pentru valoarea tinerei trupe.

În cadrul acestei manifestări organizate de Casa de cultură a Municipiului Sighetu Marmăției și de Filiala Cluj a A.T.M. a avut loc și un colocviu; au fost dezbătute probleme de repertoriu în raport cu potențialul artistic al echipei de teatru calitățile și neîmplinirile spectacolului vizionat, obiectivele și perspectivele Casei de cultură. Au luat cuvîntul artiștii emerita Dina Cocea, președinta A.T.M. prof. univ. dr. Ileana Berlogea, decan a I.A.T.C., criticii Margareta Bărbuță Valeria Ducea, Mircea Ghițulescu, Dinu Kivu și Paul Cornel Chitic. Discuțiile au fost urmărite cu viu interes de către membrii trupeii Teatrului popular „Liviu Rebreanu“, schimbul de opinii asupra activității acestuia venind în întîmpinare propriilor lor deziderate.

Rep

**600 de ani de la urcarea pe tron a
Marelui Mircea-Voievod.**

Mircea cel Mare

piesă în două părți
de Mihai Vasiliu
și Dan Vasiliu

PERSONAJELE

MIRCEA, domn de-sine-stă-
tător al Țării Românești, 50—55
de ani

DOAMNA MARA, 48 de ani
MIHAIL, întiiul fiu al domni-
torului, 30 de ani

DOMNIȚA, 20 de ani
DAN, nepot de frate al dom-
nitorului, 30 de ani

BALDOVIN, mare logofăt,
50—55 de ani

SOFRONIE, starețul Coziei,
45—50 de ani

MITRU, căpitan de oaste,
30 de ani

MOȘNEAGUL
CIOP HANOȘ, meșter arămar
SŪLEYMAN CELEBI, 30 de
ani

MUSA CELEBI, 28 de ani
HASAN AGA, 45—50 de ani
BEDREDDIN, șeic, 60 de ani
ISFENDIYAR, bey de Sinop,
50—55 de ani

**SIGISMUND DE LUXEM-
BURG**, regele Ungariei, apoi și
al Germaniei, 40 de ani

ȘTIBOE, voievodul Transil-
vaniei, 55 de ani

OANĂ, mare vornic în Mol-
dova, 50 de ani

PADOVANI, rezident diplo-
matic venețian în Țara Româ-
nească, 40 de ani

LORENZO, succesorul lui
Padovani, 40 de ani

Țărani, oșteni otomani, slujji-
tori, iscoade etc.

Acțiunea prologului se desfășoară după lupta de la Rovine ;
acțiunea scenelor: în anii 1406—1411, în locuri de joc sugerate.

PROLOG

*Cîmpul de luptă de la Rovine. C
bătută, în toiu jocului. Flăcăii sînt
oșteni care și-au lăsat armele
deoparte după bătălie!*

MIHAIL (foarte tînăr, marcat de osteneala
luptei, unui flăcău din joc): Mircea!

(Mai mulți feciori întorc iute capetele.)

FLĂCĂII: Da, măria-ta... (Jocul, înceti-
nindu-se, se oprește.)

FLĂCAUL II (apropiindu-se): Poruncă!

MIHAIL: Nu stricați bătuta! L-am che-
mat numai pe Mircea.

FLĂCAUL I: Și pe mine mă cheamă
Mircea, măria-ta...

FLĂCAUL III: Și pe mine!

FLĂCAUL IV: Tot Mircea sînt și eu, al
lui Paloș, din Frumoasa...

FLĂCAUL V: Da' eu? Eu nu sînt to
Mircea? Din Coconi...

MIHAIL: N-am știut. Cum era să-mi în-
chipui una ca asta!

FLĂCAUL II: Toți sîntem finii măriei-
sale.

FLĂCAUL III: Ori finii finilor lui vodă...

FLĂCAUL IV: Că așa vru măria-sa!

FLĂCAUL V: Ori oamenii măriei-sale...
La mine vru muica.

MIHAIL: Bine, firtaților... Să mă iertați
că v-am rupt jocul. N-aș fi crezut că
dulcele meu părinte are atîția fini!

FLĂCAUL II: Păi, cum altfel?!

MIHAIL: Vedeți-vă de treabă! (Flăcăii
reiau hora.) Mircea, dacă te mai țin
puterile, găsește, rogu-te, un cal bun
și repede asta la Argeș... (Ii întinde
un mesaj, făcut sul.) Știi tu...

FLĂCAUL II: Cum nu, măria-ta? Jupî-
nița Iliana... Am zburat!

(Flăcăul II iese. Ceilalți au întezit iar
jocul, care se retrage pe nesimțite spre
fundal, lăsînd să se vadă, ca o părere,
corturile taberei.)

MIHAIL (își găsește locul pe un butuc,
apoi, „zîmbind de-o amintire“):

„De din vale de Rovine
Grăim, Doamnă, către Tine,
Nu din gură, ci din carte,
Că ne ești așa departe.
Te-am ruga, mări, ruga
Să-mi trimiți prin cineva
Ce-i mai mîndru-n valea Ta:
Codrul cu poienele,
Ochii cu sprîncenele;
Că și eu trimite-voi
Ce-i mai mîndru pe la noi:
Oastea mea cu flamurile,
Codrul și cu ramurile,
Coiful nalt cu penele,

Ochii cu sprincenele.
Și să știi că-s sănătos...
.....
Te sărut, Doamnă, frumos...“ *

(Peste tabără alunecă, liniștitor, un zvon
de buciurn și, încet, se așterne noaptea.
Cortină muzicală amplă.)

PARTEA I

Scena 1

Reședință în Anatolia.

MUSA (unui slujitor care se apropie): A fost repede?

SLUJITORUL: Repede și curat, stăpîne, după legea străbună. N-a curs picătură de sînge.

MUSA: Slavă lui Allah! Prealuminatul nostru părinte ținea foarte mult la frațele meu Isa. N-aș fi vrut să sufere. Mă chinuie gîndul că ar fi putut pleca în marea călătorie cu o șpaimă pe care n-a meritat-o...

SLUJITORUL: N-a suferit, stăpîne. Ochii prințului s-au stins în adierea flamurei sfinte.

MUSA: Așadar, ce era de făcut, s-a făcut! A murit în dreapta credință. (Bate din palme, slujitorul e încadrat de doi oșteni, care îl străpung cu iataganele; prințul privește o clipă leșul, apoi aruncă peste el doi galbeni.) Slujba la împărăție trebuie plătită cum se cuvine. Mai ales cînd zămislește viitorul! (Oștenii părăsesc încăperea, trăgînd leșul.) Sîntem, acum, cinci, din care jocul sortii va cerne unul singur. (Bătrînului Bedreddin, apărut ca din pămînt.) Ce mă sfătuiești, preaînțeleptule Bedreddin? Mai am patru frați: Kasim e un copil, despre Mustafa — cel puțin deocamdată — nu mai știe nimeni nimic... Rămîn, prin urmare, Süleyman și Mehmed, amîndoi mai puternici... Unul domnește peste Mare, în Balcani, celălalt aici, în Anatolia. Vezi ce-a ajuns împărăția lui Baiazid? O dihanie cu două boturi! Pesemne că slăvitul meu părinte hălăduiește într-o mare de lacrimi...

BEDREDDIN: Ba mai degrabă își rîde în barbă, Musa Celebi. Baiazid-Trăsnetul n-a plîns niciodată. Lacrimile curg din inimă, iar el pricepuse că puterea omului stă în mîntea lui. Numai că Süleyman n-are destulă mîntea, iar Mehmed are prea multă. Nici unul dintre ei nu va ști cum să folosească puterea. Amîndoi sînt cuprinși de pofta singelui și de pofta mării.

*) Versurile sînt extrase, evident, din *Scrisoarea III* de Mihai Eminescu.

MUSA: Dar eu? Eu ce să fac? O balanță n-are decît două talere...

BEDREDDIN: Lasă-i să-și macine poftele, ucenicul meu binecuvîntat. Cel care stă pe mal vede mai limpede încotro se risipește furtuna. Mai cu seamă cînd malul e înalt, precum este la Sinop. Du-te acolo, la Isfendiyar-bey. Prietenul nostru adevărat are la rîndul lui o mulțime de alți prieteni, între care unul, chiar dacă e ghiaur, are acum mai multă mîntea decît noi toți. Spre el se îndreaptă speranța mea în zilele de mîine.

MUSA: Cine-i ghiaurul acela?

BEDREDDIN: Numele lui este Mircea și domnește în Țara Românească.

MUSA: Cel mai aprig dușman al tatălui meu?

BEDREDDIN: Nu știm niciodată cine e cel mai aprig vrăjmaș al nostru. Isfendiyar, însă, îl cunoaște bine pe voievod și de multă vreme. Îndreaptă-ți pașii către Sinop și să nu uii că sfatul ți l-am dat eu, nebulul Bedreddin, hulițul Bedreddin, proscrisul Bedreddin, care păstrează aici, sub turbanul ăsta slinos, toată mîntea lumii, cită s-o fi adunat de la Profet încoace. Ba chiar dinaintea Profetului! Nu uita că sfatul ți l-am dat eu! Să ne vedem cu bine, prințule, într-o împărăție nouă! (Iese.)

Scena 2

Un cîmp, în stînga Dunării.

HASAN: Ce ploaie! La mine acasă, în Anatolia, nu cade atîta apă nici într-un an întreg! Bine că măcar n-a apucat să înmoaie cîmpul ăsta blestemat.

UN CĂPITAN: Aici nu e decît nisip, Hasan-Aga!

HASAN: Nisip, da... În locurile acestea, peste Dunăre, totul îți fuge de sub picioare... Vreau să ajungem odată la un pămînt adevărat, căpitane! Pămîntul stă, e țeapăn, neclintit, ai pe ce să te sprijini... poți pași fără grijă...

CĂPITANUL: Pentru Süleyman Celebi vom ajunge oriunde va fi nevoie! (O săgeată îl doboară.)

HASAN: Îmi pare rău... Puteam să fiu eu însumi în locul tău. Și chiar cred că săgeata îmi era destinată... Poate că era mai bine... Decît hărțuielile astea,

care îi întărită pe ghiauri fără nici un folos... Dar poți să-i spui lui Süleyman ? Ai cine să te înțeleagă ? (Comandă.) Inapoi ! Inapoi ! E o capcană !

(Zgomotele luptei descresc și lumina ne poartă, domol, pe același câmp, în apropiere.)

MITRU (lui Dan, lovit la umăr): Așa e la început, după aceea nu mai e voie să doară !

DAN : N-am auzit ce-ai spus... Afurisitul ăla de Hasan !... Are o putere în braț... Am avut noroc... Ce spunea, Mitrule ?

MITRU : Că de la o vreme te înveți și cu durerea, măria-ta...

DAN : Te-am rugat să-mi zici pe nume. Sintem de-o vîrstă, ce naiba !

MITRU : Una-i vîrsta moșneanului și alta-i vîrsta nepotului domnesc.

DAN : Mă cheamă Dan, ai înțeles ?

MITRU : Am înțeles, măria-ta Dane, că doar vorbim aceeași limbă... Mai bine ai pune la rană frunza asta de pătlăgină, o să mai fie nevoie de pus umărul la bătaie.

DAN : Știu. O să fie nevoie mereu. Unii cu voia, alții cu nevoia. Soarta ne-a așezat aici, să fim pavază între două lumi... Să-ți spun drept, nu cred că fiii lui Baiazid se vor lăsa duși de nas, nici de venețieni și nici de măria-sa.

MITRU : Eu, cu oștirea... încolo, nu mă pricep...

DAN : Tocmai. După mine, i-aș bate pe rînd, pînă n-apucă a se încropi vreunul...

MITRU : Uite că a căzut frunza, măria-ta, să punem alta. Ar fi bine să mergem... pălește soarele în creștet și dogorește rana.

DAN : Mereu ai dreptate... Stai ! Parcă s-a mișcat ceva...

MITRU (numai ochi și urechi) : O fi fost vreun șarpe... Nisipul și mocirla atrag tot soiul de lighioane...

DAN : De cînd are șarpele călcătură de om ? !

MITRU : Tot un drac ! Oamenii d-ăștia...

Acu, s-a dus — s-a dus... Ca vilva apelor, de nu rămîne după ea decît semnul rău... Poți umbla, sau să te sprijin ?

DAN : Nu mi-au crescut picioarele din umăr... Hai ! (În urma lor, o siluetă se strecoară prin locurile cunoscute, apoi alta.)

ISCOADA I : Te-au simțit ?

ISCOADA II : Parcă...

ISCOADA I : Ți-am spus căăștia au cîte-un ochi și în ceafă !

ISCOADA II : De văzut, nu m-au văzut.

ISCOADA I : Cine era ?

ISCOADA II : Nepotul Dan. Cu Mitru.

ISCOADA I : Și ? Ai prins ceva ?

ISCOADA II : Nimic, fleacuri. Pe nepot îl durea umărul...

ISCOADA I : Ești un dobitoc !

ISCOADA II : Da' galbenul făgăduit ? Cît s-au bătut pe-aici, puteau să mă omoare...

ISCOADA I : Ei și ? Să-ți dau un galben că ești un dobitoc ? Șterge-o ! Altă dată să fii cu urechile-n patru !

Scena 3

Camera de lucru a voievodului, la Curtea domnească din Argeș.

MIRCEA : Te sfătuiesc, solule, să zăbovești pe lingă cetatea noastră cea nouă de la Giurgiu. Vei găsi acolo oasele celor de-un neam cu tine, căzuți în zadar... Cu vremea s-am strîns cam mulți, iar mai deunăzi li s-au îngroșat rîndurile cu alte cîteva sute. Hasan-Aga poate sta mărturie. Te poftesc să le ții rostul, dacă poți... Noi avem alte griji.

SOLUL OTOMAN : Înălțimea-ta să se gîndească bine: preamiloștivil Süleyman-Sultan vă iartă...

MIRCEA : Să numărați cu băgare de seamă oasele adunate la hotarul nostru precum pietrele încleștate în zidurile de nesfârmat ale cetăților. Poate va înțelege, astfel, Süleyman că doar cei căzuți, de-o parte și de alta, sînt și vor fi prețul milei lui. Noi n-am zidit aceste cetăți pentru a smulge iertarea cuiva, căruia, de altfel, nu știm a-i fi greșit cu nimic. Să nu se molipsească Süleyman Celebi de răul care l-a îmbolnăvit pe Baiazid și care pînă la urmă l-a și ucis: deșertăciunea mării, o goană nesăbuită ținînd calea soarelui de pe cer, de la răsărit spre apus, asprindu-i sufletul, furîndu-i mințile și orbîndu-i vederea. Căci leacul e greu : după cum ne învață bătrîni, nu poți să încerci a vindeca ochii, cu privirea lor instăpînită de patimă, fără să vindeci capul, și nici capul, fără trup, la fel nici trupul, fără a ține seama de suflet. Cît despre iertare, eu îl iert pe Süleyman, dacă nu mai trece Dunărea. (Lui Baldovin.) Logofătul are ceva de adăugat ? (Acesta neagă.)

SOLUL OTOMAN : Dacă aceasta e tot ce aveți de spus...

MIRCEA : Ți se pare prea puțin ? Să știe, atunci, Süleyman Celebi că toți acei stăpînitori care s-au încercat, în vremuri, să apuce cu silă, cu spaimă mare și mulțime de oștiri, trup din trupul acestei țări, nu și-au aflat decît locul de mormînt. Să nu uite stăpînul tău că în Țara Românească există un singur Domn, de-sine-stătător, Io Mircea-Voievod. (Solul se retrage cu plecăciuni și iese.)

BALDOVIN : Ar mai fi fost ceva de adăugat, măria-ta ?

MIRCEA : Multe. Dar vorba multă e sărăcia omului. Iar noi sîntem nevoiți să ne ferim de sărăcie ca dracul de tămîie, căci ea face casă bună cu dușmanul. Mitrule, miine ieși din Argeș odată cu alaiul nostru și te pierzi pe drum. Pun prinsoare că este vreunul care îți adulmecă și ție urma. Plecarea întregii curți din Cetatea de scaun e mană cerească pentru iscoade. Nimic să nu miște la Giurgiu fără știrea ta...

MITRU : Süleyman nu se încumetă să iasă din birlog în buza iernii.

MIRCEA : Nu se știe. Dacă dă drumul la akingii, bagă-le spaima în suflele !

MITRU : Păi păgînii n-au suflele, doamne... Sau or avea ? Or avea, n-or avea, tot o să-i botezăm... În Dunăre.

MIRCEA : Ațunci, cum ar zice cuviosul Sofronie, amin ! (*Lui Dan.*) Ei, tinerețe, mă uit la tine și stau în cumpănă : cînd voi îmbătrîni am să mă pot rezema și pe umerii tăi, ori te-a betegit de tot tăișul spadei ? Mai doare ?

DAN : Nu mă las eu încovoiat cu una, cu două.

MIRCEA : Bine... Mi-a plăcut cum ai dus lupta.

DAN : Vorbești de parcă ai fi fost de față, măria-ta...

BALDOVIN : Voievodul e pretutindeni. Cum e ramul, cum e rîul...

MIRCEA : Ele sînt *veșnice*, nu ca mine. Sînt trainice și statornice, veghează din vechime asupra noastră, viețuiesc din același aer cu noi, singerează la ceasul de restriște odată cu noi sau ne luminează clipele de bucurie... E mai înțelept să le asemuim țării, care trăiește așijderea întru legea nemuririi, cel mai scump dar hărăzit neamului nostru, de către nimeni altcineva decît de oame-nii acestui pămînt. Va să lucrăm, de aceea, fără răgaz, pentru buna rînduială a treburilor ei dinlăuntru și dinafară. Logofete, vreo veste din Anato-
lia ?

BALDOVIN : Încă nu...

MIRCEA : Aștept cu nerăbdare o aseme-nea veste. Oricum, gătiți cele de cuviință pentru întîlnirea cu Sigismund ! Timpul ne zorește.

Scena 4

PADOVANI (*izolat în lumina unui spot*) : Așa ! (*Recitește textul pe care tocmai l-a redactat.*) Am ajuns cu bine în cetatea Sibiului, astăzi, 15 noiembrie 1406. Miine voi pleca direct spre Severin, deoarece aici s-a aflat că domnitorul Mircea pornește într-acolo, cu toți boierii și cu toți egumenii mănăstirești, pentru a se întîlni cu regele Sigismund la 25 ale lunii... Negustorii spun că

solul lui Süleyman Celebi ar fi fost alungat de la Argeș, și că acolo s-ar face pregătiri de război. Se pare că, în drum, voievodul va trece pe la minele de aramă de la Brațilov. Doamna Mara nu a sămăntor în încă de la băi... (*Vorbit.*) Da... Cam asta ar fi... (*Adaugă, scriind.*) Se așteaptă știri noi, care pot fi importante pentru Serenissima Republică. Urmează raport de la Severin. Giulio Padovani.

Scena 5

Foișorul de la Cozia.

MIHAIL : Nu poți tăgădui că te supără vătămătura.

DAN : O nimica toată ! Vă legați toți de rana asta prăpădită ! Să știi că n-am de gînd să mă văicăresc ca o babă. La urma urmei, e un semn de vitejie. Era și vremea să nu rămîn mai prejos decît alții...

MIHAIL : Generalii tăi bizantini nu te-au învățat să înfrunți durerea, darămite s-o ascunzi...

DAN : Ce-i drept, nu m-au învățat. Ei se pricep mult mai bine să fugă de durere, cocoloșindu-se, de pildă, pe lingă tron.

MIHAIL : Chiar așa ! Mamă, ce cocoloșeală am tras la Rovine ! Vorba ta, era și timpul, nu ? Mă apropiam de șapte-sprezece ani...

DAN : Deși gîndul îți fugea mai degrabă la Iliana... Vai de capul celui care nu știe să lupte, cum se cuvine, cu inima și fapta !

MIHAIL : Pentru jupînița Iliana ai știut să te bați : pînă n-ai luat-o de nevastă nu te-ai lăsat ! Vai de brațul fără cap. *Aceasta e grija domnitorilor, și va fi și grija mea.*

DAN : Te joci cam mult cu vorbele, Mihail...

MIHAIL : Nu-mi place vorba asta, vere !

DAN : Parcă mie îmi plac oamenii care pe de-o parte se amestecă în treaba altuia, iar pe de alta se țin de poala părinților... (*Iese iritat, în vreme ce tocmai intră Domnița.*)

DOMNIȚA : Iar v-ați ciorovăit, Mihail ? Tatei nu-i plac asemenea lucruri. Suferă cînd îi ajung la urechi. Tace, dar le pune la inimă.

MIHAIL : Dan mă zgîndără, semețindu-se peste poate. Răbd și eu cît pot.

DOMNIȚA : Soarta, făcînd să moară unchiul nostru, înfiul voievod Dan, atît de timpuriu — tu însuși ai acum aproape vîrsta lui de-atunci ! — l-a lipsit pe vărul nostru de un tron ! Dacă părintele său ar mai fi trăit opt-nouă ani, Dan — să-i spunem al doilea — ar fi acum voievodul nostru, și nu tata.

MIHAIL : Dacă !

DOMNIȚA : Pentru Dan al nostru, nu-i ușor lucru să se poarte fără prihană, ca și cum n-ar ști ce știe... Dreptul la cirna țării nu-i o jucărie.

MIHAIL : Mintoasă te-ai mai făcut, surioară ! N-am nimic cu Dan ; el are ce are cu mine, cu toate că i-am lăsat-o pe Iliana...

DOMNIȚA : Nu din voia ta, ci din vrerea voievodului. În schimb, cine știe ce prințesă moffturoasă, de pe la Bizanț, o să-mi vie mie pe cap, drept cumnată !

MIHAIL : Dar mie ?

DOMNIȚA : Ție, ce ?

MIHAIL : Ce cumnat mi-o fi hărăzit ? !

DOMNIȚA : Unul de soi, te incredințez. Și frumoos ! Leit Zmeul-Zmeilor ! Ai să vezi. Poți să te gătești de pe-acuma să te făleşti cu el ! Știi care ar fi culmea culmilor ?

MIHAIL : Care ?

DOMNIȚA : Să mă vezi regină. Nu mi-ar sta rău deloc. Iar dacă tu și Dan o să vă mai certați, vă fac vasali pe amîndoi și vă impac cu de-a sila !... Vorbesc prostii, eu am să fiu o regină blindă...

MIHAIL : Și cu Mîtru cum rămîne ? N-am văzut un viteaz mai stînjenet decît el, cînd se află, cu saū fără voie, în preajma ta.

DOMNIȚA (*redevinînd serioasă*) : Cu Mîtru e altceva...

MIRCEA (*intrînd, urmat de Baldovin și de Sofronie, pe replica Domniței*) : Ce-i cu Mîtru ?

DOMNIȚA : Nimic. Ce să fie. Un fel de...

MIHAIL : Ne întrebam ce-o fi făcînd Mîtru pe la Giurgiu, acolo unde nu are odihnă căpitanul de suflet al mărieitale.

MIRCEA : Face ce trebuie să facă, nu-i duceți grija. La Dunăre este deocamdată liniște. Apele au început să prindă sloiuri cam devreme, dar ne prind bine... De va fi o iarnă aspră, ne va prinde și mai bine.

BALDOVIN : Regelui Sigismund nu cred să-i placă... Frigul îl face să tremure. Pesemne de asta a și poposit atîta vreme la Oradea !

SOFRONIE : Călugării noștri care au adus postavuri de peste munți ne-au dat de veste că regele a cercetat temeinic cetățile Timișoarei și Mehadiiei, certîndu-i pe cîțiva nobili, îmblînzindu-i pe alții...

BALDOVIN : Puși pe sfadă mereu... Numai să nu se răzvrătească iarăși împotriva craiului, ca în anii trecuți. În clipa de față ne-ar stînji ni binîșor.

MIRCEA (*care s-a depărtat de grup, aștințind zărilor*) : Are să fie furtună... Se bulucesc norii între munți, se îndeașă unul pe altul, ca bivolii negri într-o turmă înfricoșată... Cum se lățește prea tare un nour, cum se năpustesc peste el ceilalți, de parcă ar vrea să se piardă

toți într-o vrajbă fără de sfîrșit... Ce vedenie !... Și de la Sinop, nimic ! Greșit-am oare încrezîndu-mă în Isfendiyar mai mult decît în Sigismund ? Sigismund e un rege creștin. Să fi pierdut drumul adevărat printre nouii care ne impresoară cu amăgirea lor de tăciune ? În ceața deasă, plaiul cel înflorit și prăpastia cea mai adîncă țî se aștern la picioare fără să le mai poți deosebi. Un singur pas greșit, și...

DOMNIȚA (*apropiîndu-se*) : Nu țî-e rece, tată ? Locul ăsta țî-e tare drag, dar uite ce vînt s-a stîrnit.

MIRCEA (*urmîndu-și gîndul dinainte*) : Are să fie furtună... (*Intorcîndu-se spre ceilalți*) Norocul nostru e Oltul, cu puterea lui de-a îneca orice vijelie, oricît de aprigă, cu puterea lui de-a ne aduce sufletul românilor de dincolo... O fi știînd el că sîntem, cu toții, frați ? !

SOFRONIE : Doamne, rîul n-are suflet !

MIRCEA : Cum ? Oho, cuvioase, cît suflet poartă în el Oltul, la fel cu Mureșul, și mai încolo cu Siretul !

DOMNIȚA : Ca și muntele, ca și pădurea...

BALDOVIN : Trup din trupul nostru...

MIHAIL : Ori noi din trupul lor ? !

SOFRONIE (*contrariat*) : Să intrăm puțin în trapeză, măria-ta, să te mai încălzești. Domnița are dreptate : vrei, nu vrei, ești înfrigurat. O cană cu vin fierț nu-i nicăieri mai bună decît aici, la sfînta minăstire a Coziei, cu osebite acum, în pieptul drumului lung ce se așterne pînă la Tismana...

DAN (*intrînd*) : Sintem gata. Putem pleca.

MIRCEA : Un bob zăbavă...

SOFRONIE : Ctitoria măriei-tale dorește să-ți mulțumească pentru hrisovul cel nou pe care ai binevoit a i-l dăru : „...A binevoit domnia-mea cu a sa bunăvoință, cu inima curată și luminată, și am dăruit acest preacinstit și cu frumoasă față și întru totul cinstit și mai presus de toate cinstitele daruri, hrisovul de față, părintelui și rugătorului domniei-mele, sta-rețului Sofronie și tuturor fraților mănăstirești ce se află în hramul sfintei de viață începătoare troițe, la locul numit Nucet, ca să-i fie de ocină și de ohabă toate bălțile pe Dunăre, începînd de la Săpatul pînă la gura Ialomiții...” (*Mircea rîde.*) De ce rîzi, doamne ?

MIRCEA : Ascultîndu-te, m-am gîndit la urmașii noștri, care ar putea crede că noi chiar așa vorbim... Dar obiceiul e obicei ! Bine, chir Sofronie. Nu uita că oamenii nu sînt scutiți și de oaste : la cea dintîi chemare să vină toți, care cu ce arme are. În primăvară, s-ar putea să ne aflăm la nevoie.

MIHAIL : Și tot omul să-și cunoască rostul în oaste, după datină.

ȘOFRONIE (*privindu-i pe cei doi, nu știm exact căruia i se adresează*): Da, măria-ta...

MIRCEA: Să mergem... Ne vom întoarce peste o lună, să petrecem aici sărbătorile, dacă ne va lăsa în pace Süleyman... Atunci o să avem răgaz și pentru vinul cel fiert... Cu bine! (*Iese, urmat de Mihail, Baidovin, Dan.*)

DOMNIȚA (*uitându-se lung în urma voievodului*): Vezi, chir Șofronie, așa mi se întâmplă mereu: când mi-e lumea mai dragă, tata se duce la treburile domniei și mama la băi. Spune și sfinția-ta, ce fel de treabă e asta?

ȘOFRONIE: Cum i-e dat fiecăruia...

DOMNIȚA: Ea, pe deasupra, mie mi-e dat să nu fiu chemată pe nume... Ce sînt eu, Domnița-fără-nume? Mă cheamă Calinichia. Ca pe bunica. De ce nu mi se spune așa?

ȘOFRONIE: N-a vrut părintele Nicodim. Nu se cade — zicea ei — ca o domniță să poarte un nume prea monahicesc...

DOMNIȚA: Și din cauza asta nu m-au zugrăvit în frescă, lângă Mihail.

ȘOFRONIE: Zugrăveala tocmai se isprăvea...

DOMNIȚA: Iar eu am rămas pe dinafară! Nu-i nimic, dacă o fi să rămîn în istorie, o să rămîn pe dinăuntru!... Am să mă descurc eu cumva... Hai, sfinția-ta, că dă iarna peste noi!

Scena 6

Baia de aramă de la Bratilov, în drunul Severinului.

CIOP HANOȘ (*meșterul sas al băii, îndemnîndu-și lucrătorii-țărani*): Hai, copii! Hai, copii! (*Dînd cu ochii de Iscoada I, acum în straze de tîrgoveț.*) Dumneata ce dorești?

ISCOADA I: Vreau să cumpăr aramă.

HANOȘ: Arama nu-i de vîndut.

ISCOADA I: Sînt negustor. Piătesc bine. Am mare nevoie de aramă.

HANOȘ: Nu înțelegi că nu se vinde? Dumneata să pleci de aici. Repede! (*Iscoada dispăre.*) Negustor zum Teufel! Nici un negustor adevărat nu se recomandă așa... (*Observînd un lucrător care șade deoparte.*) Tu, Ion! Tu ai picior de lemn? Arama nu așteaptă la tine. Dacă tu nu poți lucra, atunci du-te! Da' eu zic să pui mîna. Că tu poți, Ion!

ION: Lasă-mă, meștere... Neam de neamul meu nu făcu o treabă răi fără rost ca asta... Auzi, muică! Să cari pietroaiele de colo-colo! Mai bine m-ar tăia osmanliii.

HANOȘ: *Nein!* Mai bine să-i tai tu pe ei, dacă ai cu ce. *Aber*, ca să ai, trebuie să cari tu pietroaiele astea! (*Ion își reia munca. Hanoș zîmbeste mulțumit.*) Așa, tu, Ion... Să duci la „muica” un pietroi, să vadă ce bărbat tare a crescut. Care sparge munții în palmă!

(*Ion, vrînd să se fălească, se împletește și cade în chip comic. Toți rîd cu poftă.*)

ION (*plouat*): Ce găsirăți de rîs, măi?! (*Toți rîd și mai tare, afară de Ion, care înlemnește, pomenindu-se pe neașteptate în fața voievodului, însoțit de Mihail.*)

MIRCEA: Hitri mai sînteți, oameni buni... Vă e de rîs, așa, din nimica toată... (*Sever.*) Ori ați băut?!

HANOȘ (*plecîndu-se respectuos, odată cu ceilalți*): Să ne trăiești, măria-ta!

MIRCEA: Ciop! Voi imi stați aici la parastas? Sus fruntea! Oamenii adevărați trebuie să țină fruntea sus. Vreau să văd privirile drepte, vitejești!

ION: Apăi viteji om fi, măria-ta, da' în luptă cu păgîinii, nu aici, ca slujile...

MIRCEA: Omule! Dacă am deschis baia aceasta a noastră și i-am dat-o în bună chibzuire meșterului Ciop Hanoș, aducîndu-l de la Sibiu, și am ales bărbați virtoși să scoată arama din munte, s-o topească și s-o bată, am făcut-o ca să avem cu ce ne apăra și cu ce ne întări. Acesta este avutul nostru. Ți-e rușine să ari? De bună seamă, nu. Tot așa, nici rușine să cari avuția țării să nu-ți fie, cînd aceasta este porunca mea domnească! (*Hanoș, roșu la față, tace.*) Meștere, arama bătută o trimiți la cetățile de pe Dunăre. Or să vină tîrgoveții noștri s-o ia. (*Lui Mihail.*) Pînă în primăvară să avem cele de trebuință pe toată Dunărea, de la Severin pînă la Chilia.

MIHAIL: Căruțele și animalele sînt pregătite.

MIRCEA: Bine. Să fie cîte trebuie. Cînd s-o întoarce viestiernic! Popșor de la polonezi, să dea să bată încă un rînd de bani mărunți. E nevoie de ei în tîrguri. (*Lui Hanoș.*) Iar oamenii să fie mulțumii, după cum merită fiecare! (*Adresîndu-se tuturor.*) Io, Mircea-Voievod, doresc ca această baie a noastră de aramă să fie după chipul și asemănarea țării, adică vrednică. M-ați înțeles?

(*Voievodul cîntărește în palmă un bulgăre de minereu, cu băgare de seamă, ca pe o bijuterie.*)

Scena 7

O încăpere în cetatea Severinului.

BALDOVIN : Măria-sa are să fie ostentiv de atita drum...

PADOVANI : Insist. Trebuie să-i vorbesc neapărat astăzi, îndată ce vine.

BALDOVIN : De ce atita grabă? Cu ospeția craiului Sigismund, nu ne mai vedem capul de cite treburi sint...

PADOVANI : Este important pentru mine să mă înfățișez voievoadului înainte de a se întâlni cu regele.

BALDOVIN : Mă rog. Om vedea...

PADOVANI : Contez pe bunăvoința dumneavoastră, signor Baldovin... Ce nume sonor și frumos aveți!... Nu veți regreta. Prietenii Veneției nu regretă niciodată.

BALDOVIN : Dumneavoastră aveți desigur o familie.

PADOVANI : Sensul afirmației îmi scapă. Nu văd legătura.

BALDOVIN : Eu aproape că nu mai am : doi feciori au căzut la Rovine, apărându-și voievodul, iar ceilalți — nevastă, cumnați, nepoți — au pierit pe rînd sub uringia otomană. Moșia noastră e pe lângă Giurgiu, foarte aproape de Dunăre... Mi-a rămas un singur fecior, cel mai mic, Stanciu.

PADOVANI : Îmi pare rău. Sincer îmi pare rău. Recunoștința noastră v-ar ajuta, cu atît mai mult, să risipiți cît de cît necazurile.

BALDOVIN : Se vede că ați sosit de curînd la noi. Nu puteți, încă, înțelege cu ce fel de oameni vorbiți.

PADOVANI : V-am solicitat doar favoarea de a pune o vorbă bună pentru urgentarea audienței. Sfetnicii de credință pot foarte mult în asemenea împrejurări...

BALDOVIN : Voievodul însuși va hotări. Așa, pentru buna doamnei-tale știință, că singura mea prietenă este această spadă, pe care i-am jurat credință lui. Nu e, după cum vedeți, o spadă venețiană...

(Scena se întuneacă, treptat, cu totul. Cînd se va lumina din nou, audiența lui Padovani va fi început de curînd.)

PADOVANI : Mîine sosește aici, în cetatea Severinului, regele Ungariei.

MIRCEA : Vecinul și (ușor apăsător) prietenul nostru Sigismund de Luxemburg. Al dumneavoastră mai puțin, precum se pare... O cană cu lapte?

PADOVANI : Sigur... cu mare plăcere... (Mircea îi oferă o cană, de pe măsuta florentină care îi desparte.) Un adevărat deliciu!

MIRCEA : Vă ascult.

PADOVANI : Serenissima Republică a Veneției și dogele Michele Steno prețuiesc alianța creștină a înălțimii-

voastre cu regele Sigismund și înțeleg rațiunile ei, dar...

MIRCEA : Un cuvînt care, fără îndoială, mă bucură. Starea de fapt a relațiilor noastre îmi dădea tot dreptul să cred că acest lucru nu vă convine. Cunoaștem bine ce se petrece în Apus : Sigismund, iubind Dalmația și plăcîndu-i Florența și Milano, vă este potrivnic, mai ales de cînd Serenissima a anexat Padova și Verona...

PADOVANI : Și înălțimii-voastre îi este plăcută Florența, după gustul deosebit de rafinat al mobilei de aici. Cu toate acestea, nu ne sinteți dușman.

MIRCEA : Gustul Banului Radu... I-ar fi făcut mare plăcere să vă primească, dacă nu se întimpla să-l fi trimis eu, tocmai acum, chiar la Florența... În schimb, la curțile noastre domnești veți întâlni numai obiecte lucrate de meșterii români...

PADOVANI : Sint nerăbdător să le văd, am auzit că e vorba de piese minunate...

MIRCEA : Sint frumoase. (Soarbe o gură de lapte.) Oricum, de ce v-aș fi împotriva, doar ne înrudim prin strămoșii romani.

PADOVANI : Posedați fără îndoială darul de a ghici gîndurile : exact acest argument aveam intenția să-l invoc.

MIRCEA : Florentinii sau milanezii sint și mai înrudiți cu dumneavoastră, totuși nu s-ar spune că vă iubiți foarte mult. (Familiar.) Nu mai doriți o cană cu lapte? Seara e foarte sănătos.

PADOVANI : Cum nu, ador laptele!

MIRCEA (aduce de pe o poliță o cană mare, îi toarnă venețianului) : Așadar, legătura de sînge n-ar fi pe de-a-ntrégul lămuritoare, Veneția fiind, în această privință, o pildă plină de miez : prietenia cu otomanii stă înaintea oricărui alt lucru în orice anotimp, prielnic sau — mai des — neprielnic lumii creștine.

PADOVANI : Noi, fiind negustori, n-am putea trăi fără ei. De trei secole facem comerț în Orient!

MIRCEA : Firește. Dar cămasa e mai aproape de trup, signor Padovani. Pentru noi, Sigismund este, în clipa aceasta, un reazăm de nădejde.

PADOVANI : Dar mîine?... Vreau să spun, se aude că mîine veți hotări împreună războiul împotriva sultanului Süleyman.

MIRCEA : Süleyman mai are, dacă nu intervenim la timp, pînă cînd să poarte de drept acest titlu.

PADOVANI : Fie, prințului... Războiul tot război se cheamă.

MIRCEA : Eu n-am auzit nimic în această privință. Nu știu ce gîndește acum craiul despre Süleyman Celebi...

Dinspre partea noastră, trebuie să știți că roniânii n-au obiceiul să sară asupra nimănu. Dacă alții vor năvăli asupra-ne, după cum s-a mai întâmplat — chiar de curind cetele lui Süleyman au jefuit dincoace de Dunăre! —, atunci ne vom apăra din nou, așa cum poate ați auzit că simtem în stare s-o facem.

PADOVANI: Cunoaștem. Ecurile bătăliei de la Rovine mai plutesc și acum deasupra Europei... (*Tăcere. Se aude țipătul unei bufnițe și Padovani reacționează imediat.*) În caz de forță majoră, v-am putea oferi protecția Serenissimei...

MIRCEA (*dintr-odată dur*): Io Mircea-Voievod n-am suferit niciodată protecția nimănu!

PADOVANI: Am vrut să spun, *prietenia* Veneției...

MIRCEA: După tratatul pe care tocmai l-ați încheiat cu Süleyman, nu s-ar zice...

PADOVANI (*repede*): V-am putea trimite un foarte bun constructor de cetăți, sau admirabili condotieri, ori arme...

MIRCEA (*din nou calm*): Noi facem cetățile altfel decât în Apus, după nevoile noastre, condotierii,oricît de bine i-ai plăti, își schimbă stăpînii cu ușurință, cît despre arme, cele făurite la Brașov și la Sibiu sînt foarte bune, iar apropierea acestor orașe le mai scade din preț...

PADOVANI: Poate ceva numerar... casa bancherilor Albani ar fi gata să...

MIRCEA: Banii noștri de argint și de aramă sînt mici, dar foarte mulți...

PADOVANI: Aurul, măria-ta! Aurul e totul.

MIRCEA: Aurul este în noi, signore. (*Tăcere. Padovani privește înciudat mășuța florentină.*) Cînd Veneția va dori o alianță încheiată cu înstiti chibzuială, cum avem cu Ungaria lui Sigismund și cu Polonia jagelloă, adică fără a se amesteca, în vreun fel oarecare, în treburile noastre — și eu sînt sigur că Serenissima republică va înțelege, mai devreme sau mai tîrziu, acest lucru — atunci vom mai vorbi. Deocamdată, noaptea e un sfelnic bun...

(*Padovani se retrage cu plecăciuni, dispăre, Mircea mai bea cu poftă o gură de lapte, apoi își trece dosul palmei peste mustață, satisfăcut, și suflă, cu grijă, în luminări. Cînd se reanimă scena, a doua zi, razele soarelui dau încăperii un aer fastuos.*)

MIRCEA (*calculat*): Dacă Timurlenk nu l-ar fi învins pe Baiazid acum patru ani, „Trăsnetul“ era în stare să-și

țină făgăduiala, ducîndu-și calul să-l adape în pristolul de la Roma!

SIGISMUND: L-ai fi lăsat să treacă peste Țara Românească?

MIRCEA: Sigur că nu. Dar să nu uităm că la Roma mai duc și alte drumuri... Toate, cum zic unii! Indrăzneala de odinioară a lui Baiazid poate trezi poftele urmașilor săi, grăbiți să dobindească faima temutului părinte.

SIGISMUND: Hotarul Dunării l-ați apărât totuși voi. Sîntera datorii recunoștința noastră regală. Mai ales că, în ce ne privește, sincer vorbind, n-am fost totdeauna la înălțime...

MIRCEA: Mulțumesc pentru recunoștere. Cu o vorbă bună, românul e în stare să răstoarne munții. Pe noi, soarta nu prea ne-a obisnuit cu laudele... Acum, însă, Timurlenk nu mai este nici el...

SIGISMUND: Ceea ce înseamnă că, mai devreme sau mai tîrziu, dacă unul dintre fiii lui Baiazid va reface puterea imperiului...

MIRCEA: Un vîntor priceput lovește jivina înainte de a se apropia...

SIGISMUND: Acesta este motivul pentru care am acceptat să ne întîlim. Se aude că basileul Manuel a rupt-o în fine cu Süleyman. O nouă cruciadă ar găsi prin urmare în Bizanț punctul de sprijin necesar.

MIRCEA: E o idee nobilă, care cere multă chibzuială și zbcucium ca să prindă viață. Din păcate, cunoscută fiind încetineala adunării vitejilor cavaleri, nu se știe cu ce folos s-ar făptui această adunare.

SIGISMUND: Cum nu se știe? Otomanii vor fi izgoniți din Europa! N-am uitat lecția de la Nicopole: atacul decisiv va fi condus de domnia-ta.

MIRCEA: Cinstirea e mare, dar nu crede maiestatea-voastră că ar trebui lucrul repede, cu toată hotărîrea?

SIGISMUND: Mai încet înseamnă mai sigur. Marile ambiții cer timp... N-aveți și voi pe-aici o vorbă care zice că treaba este stricată de grabă, sau cam așa ceva?

MIRCEA: Există grabă și grabă. Sînt împotriva pripelii, însă nu-mi place să stau cu mîinile-n sîn pînă cînd trece clipa prielnică. Dacă marile ambiții cer, într-adevăr, multă pregătire, situația actuală cere o acțiune imediată.

SIGISMUND: Cine stă cu mîinile-n sîn? Avem la Roma un papă nou, al doispzezecelea Grigore... Sînt convins că se va pune curînd pe treabă.

MIRCEA: Și dacă împăratul Bizanțului, fire schimbătoare cum e, se apucă să-i facă iarăși ochi dulci lui Süleyman?

SIGISMUND: Nu cred. A mai învățat între timp cîte ceva... De altfel, a

- sunat ceasul sfânt al curmării certurilor între papi și al împăcării cu ortodoxismul. Doresc să inițiez în acest sens un mare conciliu... Va fi greu să găsim un oraș convenabil pentru toți, dar am eu o idee... Ar fi un efort hotărâtor pentru izgonirea otomanilor din Europa! Nu? Sper că vei trimite acolo unul sau doi reprezentanți...
- MIRCEA: Spre binele tuturor, voi trimite, numai că noi, românii, repet, nu putem aștepta atîta. Maiestatea-voastră avea dreptate: unul dintre fiii lui Baiazid va sfîrși prin a se impune. După cunoștința mea, Süleyman și Mehmed s-au și încleștat în lupta pentru putere, oferindu-ne fără voia lor momentul prielnic taptei. În ceea ce mă privește, sînt gata: pot aduna în cîteva zile treizeci de mii de oameni înarmați.
- SIGISMUND: Atît de numeroși sînt românii?
- MIRCEA: Mult mai numeroși, maiestate, vorbeam numai, de cei care au învățat să lupte cu adevărat. Nevoia ne-a învățat să fim mulți.
- SIGISMUND: Pentru mine e foarte dificil să ating asemenea cifre. Cum puteți plăti atîția mercenari?
- MIRCEA: Eu n-am mercenari, ci curteni. Oastea cea mare e alcătuită din țărani, care știu cu toții că trebuie să-și apere pămîntul, familia, avutul, țara... Nimic mai simplu, nu?
- SIGISMUND: Sînteți un om fericit, la noi, în Apus, e mai greu de înțeles...
- MIRCEA: Dacă i-ați avea pe otomani în prag, ați înțelege... Așadar, mai tîrziu, oricare dintre cei doi învrăjbiți ar birui, fie Süleyman, fie Mehmed, ajungînd stăpîn și în Anatolia și în Balcani, ar fi prea tîrziu.
- SIGISMUND: Trebuie să recunosc că e posibil. Pippo Spano — ai observat ce admirabil curtean e acest nobil florentin? — are dreptate: vom înțări grabnic cetatea Orșovei, după cum am întărit și alte cetăți, în Ardeal. În același scop l-am și numit pe Pippo ban al Timișoarei. Pe urmă... Branul va trece în stăpînirea mării-tale, cum ai dorit.
- MIRCEA: Așa e drept și folositor cauzei comune. Pentru că tot veni vorba: nu crede maiestatea-voastră că, în aceste vremuri grele, ar fi de dorit ca Transilvania să aibă un singur voievod, și nu doi?
- SIGISMUND: Nici Tamási, nici Lackfi nu s-ar accepta unul fără altul.
- MIRCEA: Totuși, credinciosul vostru Știber poate rezolva mai bine unele lucruri. Ne cunoaștem din vremuri
- urgisite, dar prietenia noastră n-a ruginit. Ar fi o dovadă în plus a încrederii ce ne-o acordați.
- SIGISMUND: Iată un gînd potrivit cu mersul lucrurilor. Îți promit că se va face. Unde-am rămas? Pippo sugerează instalarea unei garnizoane regale la Chilia, ori cel puțin la Licostomo, fie și temporar, sporind astfel siguranța gurilor Dunării...
- MIRCEA: Apele fluviului se varsă în mare pe pămîntul Țării Românești, maiestate, din cele mai vechi timpuri. Nîi se cuvine, fără urmă de îndoială, să fim noi pavăza acelor locuri.
- SIGISMUND: Nu uita că eu am admis retragerea garnizoanei noastre regale de aici, din Severin.
- MIRCEA: Iar eu n-am pierdut pînă acum nici o cetate.
- SIGISMUND: Adevărat, slavă domnului!
- MIRCEA: Înseamnă că nu voi pierde nici de acum încolo... Chilia și Licostomo sînt în mîini sigure.
- SIGISMUND: Bine... La urma urmelor, o prietenie legată încă înainte de Nicopole contează mai mult. Am încheiat atunci un tratat convenabil.
- MIRCEA: La 7 martie 1395.
- SIGISMUND: Ce memorie ai, dragul meu!... Un act convenabil pentru ambele părți... Nu ți-am cerut decît o singură dată jurămîntul de omagiu, și atunci de formă... Ce să facem? Trebuie să păstrăm măcar aparențele!
- MIRCEA: Ne-am înțeles să fim egali. Nădăjduiesc că maiestatea-voastră nu și-a schimbat între timp gîndul... Nu atît Țara Românească are nevoie de sprijinul Europei, cît mai cu seamă aceasta are nevoie de noi. Fără biruința noastră de la Rovine, porțile Apusului ar fi fost sfărîmate de mult...
- SIGISMUND: Nu mi-am schimbat nici un gînd. Dovadă, de pildă, că tratatul mării-tale cu Polonia lui Wladislaw Jagello nu mă deranjează deloc. Dar pe otomani, crede-mă, nu pot să-i atac decît în fruntea unei cruciade. Ți-am explicat: conciliul, Papa, împăcarea bisericilor...
- MIRCEA: Dacă țineți atît de mult, cel puțin să fie repede, cît mai repede. Altfel, imperiul otomanilor va depăși momentul greu prin care trece și va relua atacul spre mijlocul Europei. Puterea lui e departe de a slăbi de la sine. Constantinopolul a rezistat pînă acum la patru asedii, dar va isprăvi prin a cădea. Otomanii sînt în creștere, maiestate, iar Bizanțul, vrem-nu-vrem, apune, nu mai are vlagă. Gîndiți-vă bine: de cincizeci de ani încoace împărații Bizanțului

supraviețuiesc numai ca vasali ai sultanilor, ori — culmea! — cu ajutorul acestora!

SIGISMUND : Nu depinde totul de mine... Am atâtea greutăți! De-abia s-au potolit agitațiile nobiliare din anii trecuți. Trebuie să-i mulțumesc Doamnei Mara pentru bunăvoința arătată... Relațiile ei cu marile familii au jucat un rol pozitiv în aplauzarea conflictelor. Numai că acum am destulă bătaie de cap cu un ceh — altfel, un om inteligent — unul Hus, Jan Hus, care îmi răzvrătește țărani... Țărani dumitale de ce nu se răscoală?

MIRCEA : Pentru că ei sînt însăși țara, maiestate. *Terra...*

SIGISMUND : *Terra*, firește... Se vede de departe că limba voastră e latinea-scă... Nu mi-ai spus ce face eminentul teolog Nicodim...

MIRCEA : Starețul Tismanei este, din nefericire, pe moarte...

SIGISMUND : Ce om! Ce sfînt! L-am cunoscut... Va fi o pierdere ireparabilă... Îmi pare rău. Voi trimite pe cineva să mă reprezinte la ultima despărțire. Neapărat. Probabil chiar pe Pippo Spano... A, dar să nu pierdem din vedere un fapt important: cneazul sîrbilor, Ștefan Lazarevici, a acceptat să-mi fie vasal. I-am oferit în schimb. Banatul de Mačva, cu cetatea Belgradului. N-ar fi, deci, cazul să-i întinzi și domnia-ta mina împăcării? Luptînd la Rovine alături de otomani, el a sperat că-și va salva propria libertate. S-a înșelat. Acum însă avem nevoie de el.

MIRCEA : Bine. Scrisorile cuvenite sînt pregătite mai de mult...

SIGISMUND : Atunci, ar mai rămîne de discutat Veneția. Ce facem cu Veneția? Dacă m-aș lua după sentimentele mele personale, i-am spus lui Pippo: ar trebui să facem praf și pulbere birlogul din lagună. E plin de miasme otrăvitoare...

MIRCEA : ...Care nu i-au împiedicat însă pe venețieni să dăinuie de veacuri! Un război cu dogele n-ar folosi decît Semilunei.

SIGISMUND : Domniei-tale îți convine proaspătul tratat al Veneției cu Süleyman?

MIRCEA : Bineînțeles că nu. Ca și voi, maiestate, prefer Florența...

SIGISMUND : Ah, Firenze, Firenze! Mă bucur că Banul Radu și-a mobilat rezidența aceasta în stil florentin...

MIRCEA : Parcă văd că se va întoarce din nou cu cine știe ce obiecte de preț, care sper să nu mai fie jefuite de ieniceri, ca atîtea altele... Cît despre Serenissima Republică, să mai vedem... (*Se aud, nelămurit, trompete.*)

SIGISMUND : Ce se aude?

MIRCEA : Logofătul Baldovin a pus la cale o petrecere în cinstea maiestății-voastre. În stil florentin, firește!

SIGISMUND : În stil florentin? Mă bucur. Șambelanul meu n-a fost în stare niciodată să-mi ofere o asemenea plăcere... (*Muzică florentină de epocă.*)

Scena 8

Camera de lucru a voievodului, la Curtea din Argeș.

MITRU : Dincolo de Dunăre s-au ivit iarăși semne de tulburare. Cum a dat firul ierbii, cum au prins a răsări turbanele...

MIRCEA : Aburii îmbătători ai mării l-au împins iarăși încoace pe pofciosul prinț... Unde s-au adunat?

MITRU : Păi, pină una-alta, în dreptul Frumoasei și în dreptul Coconilor.

BALDOVIN : Nu-i prost Hasan-Aga: a băgat de seamă că nici pe la Giurgiu, nici pe la Turnu n-are sorți de izbîndă.

MIHAIL : I-or fi plăcînd mai mult cetățile de pămînt...

MITRU : Ce facem, măria-ta?

MIRCEA : Așteptăm.

DAN : Largi mai sînt marginile așteptării...

MIRCEA : Mai bine s-aștepte emul o dată, decît să se pripească de două ori. Înțeleg că n-a trecut încă nici meni dincoace.

MITRU : Nimeni, nicăieri.

DAN : Cînd vor trece, va fi mai greu.

MIRCEA : Nu te iuți, Dane, leacul trebuie croit pe măsura faptelor: dușmanul va mușca din țărîna noastră, șa și altă dată, numai cînd vom isprăvi calea bunei înțelegeri, și alt drum n-ar mai fi.

DAN : Süleyman caută războiul cu luminarea.

MIRCEA : Noi vrem, înainte de toate, pacea.

MIHAIL : Sigismund n-a mai dat nici un semn de viață. S-o fi încurcat iarăși într-ale lui... N-ar fi bine să-i înștiințăm pe regele Poloniei și pe voievodul Transilvaniei?

MIRCEA : Toate, la timpul lor. Baldovine, am nevoie de ultimul tău fecior pentru o lucrare pe care doar el o poate implini.

BALDOVIN : Stanciu nu va pregeta să slujească domnia.

MIRCEA : Să se gătească de drum lung. Îi dai carte pentru pircălabul de la Chilia. Să-l ducă peste mare, la Sinop, cu mare grijă și fereală.

DAN : În gheara vrăjmașului?

MIRCEA : Cetatea Sinopolului ne este prielnică. Prietenii de taină durează uneori mai mult decât hrisoavele pecetluite... De vreme ce Sigismund se joacă de-a chivernisirea Europei, iar Süleyman ne stă în coastă, nevoia ne poartă spre alte porți ale încrederii. Vechi și temeinice. E cineva acolo care ne-ar putea fi de folos. Mai mult nu vă pot spune nici vouă. Cadă povara alegerii pe unul singur !... (*Lui Baldovin.*) Nu va duce nimic scris Să aflu din gura beibului Isfendiyar ce gânduri are. Afîț. Alțeva nimic. Să plece îndată, căci leacul pe care îl căutăm e grabnic.

BALDOVIN : Ca lumina focului, doamne ! (*Iese.*)

DAN : Cu noi cum rămîne ?

MIRCEA : Așa cum am zis : așteptăm. Cine are mintea sănătoasă nu culege un rod necopt. Te mai doare umărul ?

DAN (*surprins*) : Nu.

MIRCEA : Atunci, trage spada ! Hai, nu-i de șagă ! (*Trăgînd el însuși spada.*) Crezi că m-am lenevit de-a binelea ? Așteptăm, așteptăm, dar nu cu mîinile-n sîn !

Scena 9

Cortul luxos al lui Süleyman.

SÜLEYMAN (*tînăr molatic, purtînd poadoabe bogate, bea cu nesăț, întinde cupa, unei roabe, să i se mai toarne ; lui Hasan-Aga*) : Ienicerii tai se vor lenevi dacă nu atacăm... Iar dacă atacăm, Sigismund nu va mișca, acum, nici măcar un deget în ajutorul lui Mircea.

HASAN : Țara Românească nu-i o cupă cu vin, s-o bem cînd ne place !

SÜLEYMAN : Nu înțeleg, Hasan... Nu mă sili să înțeleg, Hasan, n-am vorbit destul de limpede ?

HASAN : Pînă nu stau ploile, nu trec dincolo în ruptul capului. Pe-aici, primăvara, plouă mult. Iar ou, cu oamnei mei, m-am săturat de bălțile Dunării pînă în gît !

SÜLEYMAN : Tu, care nu bei decît apă ?

HASAN : Fiecare cu băutura lui. Sau cu mocirla lui. În ce mă privește, nu mai vreau să-mi înec ienicerii în nici un fel de mocirlă.

SÜLEYMAN : Hasan, ia seama ! Pentru asemenea vorbă, Baiazid ți-ar fi smuls barba și mustățile !

HASAN : „Trăsnetul“-slăvitul aparține cerului, să nu-l amestecăm în uroaiele pămîntului...

SÜLEYMAN : Pricepe odată, generale, că eu nu mai sînt Süleyman *Celcbi*, ci *Sultan Süleyman*. Sultanul și stăpînul tău îți poruncește să treci în-

dată akingii peste Dunăre ! Dacă nu cucerim, măcar să jefuim ! (*Bea din nou, cu poftă.*)

PADOVANI (*întră pe neașteptate*) : Primește, luminăția-ta, salutul credincios al Serenissimei !

SÜLEYMAN : Padovani ! Iată o surpriză plăcută ! (*Roabei care îl servește.*) O cupă ! (*Lui Padovani.*) Cum ai ajuns aici, așa, fără să te vadă nimeni ?

PADOVANI : Veneția nu pătrunde numai acolo unde nu vrea să pătrundă, lumninate stăpîn. Înălțimea ta mă cunoaște doar ! Posed, din naștere, un secret celebru : „Sesam, deschide-te !“ și Sesam, preasupus, se deschide... (*Hasan iese, mormăind.*)

SÜLEYMAN : Aici, nu toată lumea știe de glumă... Ce te-a mînat încoace ?

PADOVANI : Am învățat, la români, o zicală nostimă : cele bune să se adune, cele rele să se spele...

SÜLEYMAN : Să n-aud de ghiauri !

PADOVANI : Într-adevăr : e de preferat să audă ei de luminăția-ta ! Acum, trecînd la afaceri, dacă Sultan Süleyman dorește să cîștige o partidă grasă, ar fi bine să ia în seamă sfatul meu, adică al Serenissimei... (*Oferindu-i o cutiuță elegantă :*) Am aici un giuvaer care își caută stăpînul...

SÜLEYMAN : Că ești un drac impielițat, nu-i o noutate pentru mine. (*Bea.*) Ce mai coci, ia spune !

PADOVANI : Mircea e la strîmtoare. Riga Sigismund, după ce s-a agitat cît s-a agitat pe la Dunăre, și-a luat alaiul în spinare și s-a dus în Boemia, să cîștige acolo, la rîndul lui, o partidă mai grasă !

SÜLEYMAN : Și el ?

PADOVANI : Dacă așa zice înălțimea-ta... și el ! Vrea să fie rege și în Boemia, ba chiar și în Germania !

SÜLEYMAN : Bună idee ! Voi ataca, deci, din toate puterile. Este momentul cel mai nimerit să-i înjug odată pe ghiaurii ăștia bogați din sîngă Dunării !

PADOVANI : Dimpotrivă : atacîndu-l pe Mircea, există riscul să caute o înțelegere cu cei din Anatolia, împrejurare care v-ar pune într-o situație cu totul neconvenabilă : lăsîndu-l în pace, voievodul va deveni, în schimb, mai înțelegător. Pe el îl zgîndără doar gîndul că e „de-sine-stătător“ ! Așa sînt românii : le place ideea de libertate. Ca și nouă, venețienilor, de altfel. Îi înțeleg. Spiritul latin, de !

SÜLEYMAN : Adică, să nu-l mai supun pe ghiaur ?

PADOVANI : N-am zis asta, ar fi o mare greșeală. Să-l supuneți, dar cu încetîșorul, cu binișorul... Vai ce bine

am învățat limba lor! Observați? Vorbesc foarte nuanțat românește... Renunțați la pradă, și eu vă garantez că voievodul se va îmblițzi. El vrea pace? Noi vrem, de asemenea, pace.

SÜLEYMAN: Cum ai spus? Eu nu doresc deloc pacea.

PADOVANI: Nu doriți pacea *lui*. Dar sperați, fără îndoială, în *pacea înălțimii-voastre*, mai exact, în *pacea noastră*, a Veneției, împreună cu sultanul Süleyman. Sînt și păci care înrobesc, stăpînesc...

SÜLEYMAN: Dar eu ce fac cu bravii mei akingii? Cu proaspeții mei ieniceri? Aștia, dacă nu luptă sau dacă cel puțin nu jefuiesc, se răscoală...

PADOVANI: Peninsula balcanică e mare, luminăția ta...

SÜLEYMAN: Ai dreptate. La urma urmelor, n-ar strica niciă pace, cîtîtine vremea asta ploioasă. Hasan! (*Linște.*) S-a cam ramolit generalul ăsta al meu: nu mai aude. Hasan-Aga!

HASAN (*intră*): De ce strigi, Süleyman Celebi, doar nu sînt surd?!

SÜLEYMAN (*enervîndu-se*): De ce?! De ce?!... De aia! Nu ți-am spus că dacă nu cucerim n-are rost să mai jefuim? Ridică tabăra! (*Bea, acimîrînd giuvaerul oferit de Padovani.*)

Scena 10

Reședință la Sinop.

BEDREDDIN: Nici o veste, Isfendiyar?

ISFENDIYAR: Nici una. De luni de zile, nimic!

BEDREDDIN: Nu-mi place adormirea care ne-a învăluit de la o vreme, de parc-am sta, aici, în Sinop, ascunși în vată. Ne moleșim, și e păcat.

ISFENDIYAR: Vrajba între ai noștri crește, iar noi stăm cu brațele încrucișate.

BEDREDDIN: Tu, Musa, trebuie să ne aduci dezlegarea și dreptatea pentru toți, căci toți ne-am zămislit la fel și merităm aceeași viață.

MUSA: Visuri, șeicule, visuri frumos colorate, ca niște pene de păun... Dacă ar fi cum spui, cine ar mai stăpîni, și mai ales *cum*?!

BEDREDDIN: Ar domni încrederea între oameni, chezașia unei vieți noi, fără blestemul poftelor nesăbuite.

MUSA: Încrederea? Auzi, bătrîne Isfendiyar, parcă v-ați fi vorbit!

ISFENDIYAR: Gîndurile bune se înțeleg între ele pe nesimțite. Eu n-am încelat să cred în prietenii mei.

MUSA: Uite că aceștia tac, în vreme ce Mehmed mocnește, iar Süleyman stăpînește Rumelia și Bosforul, se lăfăie în grațiile Bizanțului și, unelțind cu venețienii, are în mînă marea și negotul!

ISFENDIYAR: Dimpotrivă. Venețienii îl au în mînă pe el. Süleyman s-a vindut Republicii din lașună.

BEDREDDIN: Musa are dreptate: frațele lui nu s-a oferit pe tavă chiar pe degeaba. Are acum un dușman mai puțin și o flotă mai mult.

ISFENDIYAR: Are. Le are aproape pe toate, dar din fericire îi lipsește ceva: voievodul Mircea.

MUSA: Tăcutul dumitale prieten... Rămîn la părerea că îi dai prea multă importanță.

BEDREDDIN: Dintre ghiauri, e principele cel mai puternic și cel mai viteaz.

ISFENDIYAR: Numai el l-ar putea înfrunta cu folos pe Süleyman, dar n-o face...

MUSA: Să-ți spun eu de ce n-o face: pentru că i-e frică.

ISFENDIYAR: Frică? După tot ce s-a întimplat la Rovine? Și la Chilia? Și la Dîrstor? Nu. Mircea nu va ataca niciodată. Nu el are nevoie de noi, ci noi de el. Înțelegi, Musa Celebi? Bedreddin știe ce spune. Du-te la Curtea din Argeș. Între Țara Românească și țînturile noastre au fost întotdeauna legături strînse. Acum ele ar putea rodi cu mare folos și pentru noi și pentru români, într-o pace adevărată.

MUSA: Să mă duc, fără a fi fost poftit?

BEDREDDIN: Români sînt ospitalieri de felul lor.

(Afară se aude zarvă. Iscoada II năvălește, prosternîndu-se.)

ISCOADA II (*cătînd din ochi, apoi lui Isfendiyar*): Iertare, stăpîne...

ISFENDIYAR: Cine ești tu?

ISCOADA II: O iscoadă.

MUSA: A cui?

ISCOADA II: Nu mai știu, stăpîne...

BEDREDDIN: Asta-i vorbă de om nebun!

ISCOADA II: Zău că nu mai știu... Și, la urma urmelor, nici nu-mi pasă. Care dă mai mult, ăla e stăpînul...

BEDREDDIN: Vedeți unde-am ajuns?

ISFENDIYAR: Cît vrei?

ISCOADA II: Atîta cît face: zece galbeni!

ISFENDIYAR: Cam mult! Uite, totuși, prețul... Mai întii, vorbește! De unde vii?

ISCOADA II: Tocmai din Țara Românească.

Scena 11

Un iatac.

MUSA : Singur ?

ISCOADA II : Acuma, da...

ISFENDIYAR : Ați fost mai mulți ?

ISCOADA II : Pe-o parte, da, pe alta, nu.

BEDREDDIN : Ascultați la mine : omul acesta are stofă de filozof!...

ISCOADA II : Nu, stăpîne, stofă n-am... Eu, cu ochii și cu urechile... Iar la ananghie, am un jungher îndrăcit.

ISFENDIYAR : Lasă asta și spune lămurit totul.

ISCOADA II : Voievodul Mircea a trimis aici un om, fecior de boier, de boier mare, al logofătului Baldovin. Il chema Stanciu.

BEDREDDIN : Semnul așteptat !

MUSA : Înțeleg că nu mai trăiește.

ISCOADA II : Păi cum să mai trăiască dacă a fost ucis ?!

ISFENDIYAR : Tu ?

ISCOADA II : Doamne ferește ! Nu-mi spurc eu sufletul pe-un prăpădit de galben venețian ! Doar că taman cînd să i-o zic lui Stanciu ăsta, au tăbărit pe el niște slujitori împărătești și l-au făcut chisăliță...

MUSA : Unde s-a întîmplat ?

ISCOADA II : Aici, aproape, cînd ne-am dat jos din corabie.

MUSA : Mina lui Mehmed !

ISFENDIYAR : Cunoști rostul călătoriei lui Stanciu ?

ISCOADA II : Nu, stăpîne. Mă jur. N-avea nici un răvaș. A tăcut ca un mut, pînă cînd au început să-l căsăpească. Am prins doar o vorbă — Isfendiyar-bey — și am venit aici...

ISFENDIYAR : Bine. Uite galbenii și să nu te mai văd ! (*Iscoada II iese.*)

BEDREDDIN : Stanciu a fost semnul așteptat.

MUSA : Un semn mut.

ISFENDIYAR : N-are a face. Pentru mine e limpede : Mircea a vrut să ne întindă, peste mare, o punte a înțelegerii, căreia noi trebuie să-i răspundem pe măsură.

BEDREDDIN : Du-te la Argeș, Musa. N-am pregetat să te indemn într-acolo încă de la moartea lui Isa, îți amintești ?

MUSA : E un risc.

BEDREDDIN : E o clipă care nu trebuie irosită.

ISFENDIYAR : Ai altă cale, dacă vrei într-adevăr să curmi netrebnicia lui Süleyman ?

MUSA : Nu. Rînduiți bine totul și Allah să ne lumineze !

(Din minaretul unci moșchei apropiate se aude glasul muezinului.)

PADOVANI : O rog pe măriă-voastră să mă creadă că nu mi-a fost deloc ușor...

MARA : Eu vă cred, dar dumnea-voastră luați de bună sinceritatea lui Süleyman ? V-a promis pacea. O va respecta ?

PADOVANI : Are tot interesul. Dar, de-sigur, un gest de bunăvoință din partea voievodului față de sultan ar fi foarte binevenit.

MARA : De pildă ?

PADOVANI : Unul potrivit — cum să spun ? — simpatiei pe care Țara Românească a arătat-o întotdeauna, pe drept cuvînt, Bizanțului... Noi, venețienii, înțelegem foarte bine că o traclăie seculară nu poate fi trecută ușor cu vederea : pentru țara dumnea-voastră, romanitatea orientală e mai aproape decît cea occidentală. Fără a uita o anumită influență a Patriarhi-ii din Constantinopol !

MARA : Lucruri cunoscute. Nu uitați că cei doi mitropoliți ai Țării Românești sînt, prin voia voievodului, pămînteni, și că sînt confirmați de dînsul... V-am întreat în ce ar consta gestul de bunăvoință.

PADOVANI : Aveți o fiică. Basileul Manuel are un nepot disponibil...

MARA : Niciodată ! Domnița trebuie să se mărite cu un principe apusean. Aceasta, cînd îi va veni vremea. E mult prea tînără.

PADOVANI : La noi, în statele italiene, principesele se mărită uneori încă din leagăn...

MARA : N-au decît. Fiica mea va fi o regină adevărată, nu o păpușă bizantină, croită din cîrpe aurite ! S-o mărit cu un principe nevolnic numai pentru că unchi-său s-a împăcat iar cu Süleyman ? S-ar cam depăși măsura, signore !

PADOVANI : Vorbiți cu patimă. Personal, vă înțeleg. Am și eu, acasă, un copil, iar pe măriă-voastră depărta-rea de ființele iubite, fără îndoială, o irită. E omeneste. Nu mai insișt.

MARA : Mai bine.

PADOVANI : Din păcate, însă, un agent diplomatic nu prea are voie să fie sentimental.

MARA : Ce vreți să spuneți ?

PADOVANI : Nu vă neliniștiți, Doamnă : măritișul îl aminăm. În schimb, prezența domniei-voastre la Curtea din Argeș, excelentisimă stăpînă, ar fi mai mult decît necesară.

MARA : Am senzația că vă depășiți atri-
buțiile. Vă mărturisesc, totuși, că sînt
motive întemeiate să-mi petrec atîta
vreme aici, la episcopia din Oradea.
Fac băi, signore. E suficient de clar ?

PADOVANI : Vă urez multă sănătate.
Am auzit că realmente aceste băi sînt
miraculoase. Vine multă lume să se
caute, din toată Europa. M-am întil-
nit, ieri, din pură întimplare, cu dis-
tinsa contesă de Cilly... (*Mara tre-
sare.*) În fine, aș fi mîhnit să abuzez
de ospitalitatea voastră. Vroiam nu-
mai să vă solicit un drum la Argeș,
pentru că situația este mai compli-
cată decît ar părea. Papa nu s-a de-
cis încă asupra persoanei ce urmează
a fi episcop la Argeș, iar voievodul,
iertată-mă, atîta așteaptă...

MARA : Credeți că aș putea să intervin
în această chestiune ?

PADOVANI : N-am nici o îndoială că
ar fi foarte bine s-o faceți. Pe de
altă parte, sînt unele indicii privind
o apropiere a Curții de la Argeș de
niște rebeli otomani din Anatolia, fapt
care l-ar irita nespus pe Süleyman...

MARA : Nu știu dacă ați observat că
voievodul nu se lasă influențat de
nimeni. Nici chiar de mine.

PADOVANI : Cunosc. E o fire inflexi-
bilă. Cu toate acestea... mai sînt și
alții, mai e vorba și de o anume at-
mosferă...

MARA : Cura de băi nu trebuie între-
ruptă.

PADOVANI : N-ar fi vorba de o între-
rupere mare. (*Ferm.*) Insistă însuși
Papa, într-o împrejurare delicată, în
care Venetia îl sprijină deplin.

MARA : Oh, dacă pontiful și dogele au
căzut, în sfîrșit, de acord într-o pri-
vință, n-am să le tulbur tocmai eu
înțelegerea, nu-i așa ? Ne vom reve-
dea curînd la Argeș, signore !

DAN (*în treacăt*) : Mitru ? Aflați că s-a
și întors.

DOMNIȚA : Cu un miel alb ?

DAN : Da' de unde ? Cu o mîna de
osmanlii.

MIHAIL : De bună seamă, prinși.

DAN : Nici vorbă ! O solie cam ciudată,
în frunte cu unul, Musa, cocon de-al
lui Baiazid.

DOMNIȚA : A, Musa ! Ce bine, o să
gătim, pentru musafirul Musa, o ne-
maipomenită musaca !

DAN : Mie, unul, nu prea-mi plac bu-
catele astea...

MIHAIL : Un principe otoman care ne
calcă pămîntul cu sabia în teacă ? !

DAN : Ai un aer de parcă ar fi trebuit
să-și ceară voie de la tine ! (*Iese.*)

DOMNIȚA : Mie îmi pare bine. Am să
văd și eu, în sfîrșit, un păgîn adevă-
rat. (*Zidarului.*) Spune și dumneata,
meștere, la vîrsta mea să nu fi vâ-
zut un otoman sadea ? ! Eu, care țin-
tesc vînatul mai iute decît tata ?

ZIDARUL : De, domniță, poate că-i rău,
da' poate că-i mai bine...

MIHAIL : Meșterul are dreptate. La ce-ți
trebuie ?

DOMNIȚA : Ba n-ai dreptate, meștere.
De cînd m-am născut, tot de osmanlii
aud vorbindu-se, că mă și mîr cum
de nu-i visez ! Vin păgînii ! Pradă pă-
gînii ! Fug păgînii ! Iar vin păgînii !
Ne batem cu păgînii ! De n-ar da iară
păgînii !... Și tot așa ! Știi dumneata
de ce jucărie îmi aduc eu cel mai
bine aminte ? De un ienicer cioplit
în lemn !

MIHAIL (*mai bine dispus*) : Parcă te
văd certîndu-l... Toată ziua îl certai !

DOMNIȚA : Cine l-o fi făcut, nu știu,
da' uite, mie nu-mi iese din cap nici
astăzi !

ZIDARUL : Eu l-am cioplit... Să mă ierți...

DOMNIȚA : Dumneata ?

MIHAIL : Da' mică-i lumea, neică !

ZIDARUL : Chiar că-i mică... Pe ienice-
rul acela, l-am meșterit dintr-un lemn
de stejar, pe drum, cînd ne întorceam
de la Cîmpia Mierlei... cîți mai rămă-
sesem... Calul mergea la pas... și eu
ciopleam... vroiam să nu uit... trebuia
să nu uit...

DOMNIȚA : Cum o fi ajuns la mine ? !

ZIDARUL : După ce ne-am întors, voadă
ne-a oprit pe cițiva aici, la curte... Era
nevoie să se întărească zidurile... Că
și acum... De la meșterul Manole și
încă dinaintea lui, mereu e nevoie să
întărim zidurile... Măria-ta erai miti-
tică, tare mititică... Și alergînd pe-aici...
Tot pe-aici !... Ai dat peste ei și... să
mă ierți... l-ai apucat cu mînuțele
amîndouă, și nu l-ai mai lăsat...

Scena 12

Incinta Curții din Argeș.

MEȘTERUL ZIDAR (*scăpînd un bolo-
van*) : Ei, fir-ar să fie !... (*Mihail îl
ajută să-l așeze la locul potrivit.*) L-am
pus greșit... Să mă ierți, măria-ta. Nu
se cădea...

MIHAIL : Zidurile țării sînt ale tuturor,
și-apoi, nu strică să învățăm de toate.

DOMNIȚA (*intră*) : Mihail ! Nu l-ai vâ-
zut pe Mitru ?

MIHAIL : A plecat de ieri, la coasă...
Era ceva grabnic ?

DOMNIȚA : Vezi bine : mi-a făgăduit
un miel alb...

MIHAIL : Atunci, te pomenești că se
întoarce iute, deși cositul nu ține de
azi pe mine...

MIHAIL : Mda... *(Vrînd să întoarcă lucrurile la glumă.)* Să mai zici că n-ai prins și tu, o dată, un ienicer !...
DOMNIȚA : N-am vrut să te mîhnesc, meștere...
ZIDARUL : De bună seamă. Așa a fost să fie...
DOMNIȚA : Știi ce ? Mai cioplește-mi un ienicer, ca să fim chil. Acuma ți-l cer eu !
ZIDARUL : Bine, domniță... De-oi mai ști cum arăta... Vremea și vîrsta aburesc oglinda unui chip văzut de mult...

Scena 13

Curtea din Argeș. De-o parte, camera de lucru a voievodului, de alta, o anticameră.

MUSA *(oferindu-i lui Mircea o spață)* :
Primește, voievodule, semnul prieteniei pe care ți-o port. Facă Allah ca ea să despice vechea dușmănie dintre noi, precum această spadă despice voalul cel mai subțire.
MIRCEA *(primind arma)* : Frumoasă... Te incredîntez, Musa Celebi, că la noi, românii, răjmășia ține doar alîta vreme cît sintem dușmăniți. *(Cercețează spada.)* O armă cu două tășuri...
MUSA : O armă de preț.
MIRCEA : Da. Venețienii sînt meșteri iscușiți... *(Așază spada, cu grijă, pe o măsură.)*

(Acțiunea trece în anticameră.)

DOMNIȚA : Măria-sa e înăuntru ?
MITRU : În sfat de taină cu prințul Musa. Și eu, care l-am luat, ieri, drept un bei oarecare... S-o fi supărat, iar acum...
DOMNIȚA : Mă lași să-l văd ? Să știi că nu mă sperii. Pînă la urmă m-am deprins cu gîndul că și păgînii sînt oameni. Mă întreb numai cum discută tata cu ei cînd nu se războiesc...
MITRU : Am poruncă strașnică să nu intre nici musca... Cu toate că, dacă ar fi după mine, tare aș mai lăsa să intre măcar una...
DOMNIȚA : Adică, în ochii tăi, eu nu fac nici cît o muscă ?
MITRU : Da' eu n-am zis...
DOMNIȚA : Mi-ai promis un miel alb și mi-ai adus un berbec tuciuriu... N-am să uit asta !... Or zăbovi mult ?
MITRU : De, cu un asemenea musafir...
DOMNIȚA : Ascultă, tu știi limba lor ?
MITRU : Nu prea... Cîteva vorbe : tatagan, turban...
DOMNIȚA : Păi da, vorbăreț cum ești.
MITRU : Eu îs cu armele, domniță.

DOMNIȚA : Bine, căpitane Mitrule. Dacă-î așa, de ce te tot învertești pe lingă mine ? Eu nu-s nici arc, nici spadă și nici suliță ! Ei, iar ai tăcut ? Atunci, n-ai decît să te plimbi cu armele dumitale ! La urma urmelor, mai bine...
MITRU : Cum vine asta, „mai bine“ ?
DOMNIȚA : Așa !... Dacă altfel nu se poate...
MITRU : Păi...
DOMNIȚA : Auzi, lume ! Eu abia aștept să stau de vorbă cu el, că umolă foată ziua pe drumuri, și el — neam ! Parcă-ai fi un akingiu.
MITRU : Domniță !
DOMNIȚA : Vezi că înțelegi limba lor ? Akingiule !
MITRU : Nu mai zic nimic...
DOMNIȚA : Nici nu-i nevoie, Mitrule. Mă duc. Doar dacă vrei să zici de unul singur. *(Iese.)*
(Acțiunea trece în camera de lucru a voievodului.)
MIRCEA : Te înțeleg, am fost cîndva într-o împrejurare asemănătoare.
MUSA : Uzurpatorul Vlad... Istoria ne întinde, cîteodată, capcane ciudate. Vlad a profitat atunci de cea mai strălucită victorie a mării-tale. Era, dacă nu mă înșel, după bătălia de la Rovine...
MIRCEA : Întocmai. Știe multe Isfendiyar-bey...
MUSA : Ai să-mi dai, așadar, ajutorul de care am nevoie împotriva lui Süleyman, ca să ajung în drepturile mele, la Adrianopol ?
MIRCEA : Moștenirea lăsată de părintele tău e tare incurcată. Ițele țesute în jurul puterii s-au încilcit rău. Nădălduim că le-ai cercetat cu luare aminte, cum dealtminteri am făcut-o și noi. Să te ferești de Mehmed.
MUSA : El domnește la Brusa. Eu nu doresc decît Rumelia.
MIRCEA : O împărăție cu două capete e ca mărul bătrîn cu două poame, gata să se scuture la prima atingere.
MUSA : Pînă la urmă, va domni unul singur...
MIRCEA : Dacă gospodarul e un om înțelept, taie pomul sterp și sădește alții, roditori.
MUSA : Voi avea grijă ca dinspre Marea cea Mare să bată numai vînturi prielnice.
MIRCEA : Fie ! Eu nu voi trage sabia asupra lui Süleyman fără să fiu mai întîi atacat. Dar, cît îl știu eu, fratele domniei-tale nu va întîrzia să te caute aici, la noi... Deci, dacă te ajut, va trebui neapărat să ajungi acelu „unul singur“. Altfel, mi-aș arunca țara într-o prăpastie fără fund.
MUSA : După cum se arată, voi fi. Măria-ta vei primi bogății fără număr și pămînturi în Europa !

MIRCEA : Să-i lăsăm pe vecini într-ale lor. Nu apucăm ce nu-i al nostru. Nouă ne ajunge pacea trebuincioasă pentru a fi ce sîntem și cît sîntem.

MUSA : Puțin, voievodule, pentru cît prețuiești !

MIRCEA : Puținul de azi poate însemna, mîine, mult... Făgăduiește-mi cu toată tăria acest „puțin“.

MUSA : Allah să-mi fie martor !

MIRCEA : Bine.

MUSA : Dacă este nevoie de o chezășie...

MIRCEA : Scrisorile prietenilor mei Isfendiyar și Bedreddin sînt cea mai bună chezășie. Dar vreau să știi că mai am și alte alianțe, pe care n-am de gînd să le stric în nici un chip.

MUSA : N-am să ți-o cer niciodată... Doamna ta, pe care încă n-am cunoscut-o, este catolică, nu ?

MIRCEA : Iată un lucru care nu începe în vorbele noastre.

MUSA (*insistent*) : Venețianul de la curtea înălțimii-tale, pe care l-am cunoscut, nu-mi place deloc...

MIRCEA : Nici mie, dar asta este, iarăși, treaba mea.

MUSA : Nimic să nu se clinească din ce am hotărît !

MIRCEA : Totul va depinde numai de tine Musa Celebi...

(*Prin fereastra îngustă, o rază de soare parcă pecetluiește stringerea lor de mînă.*)

PARTEA a II-a

Scena 14

Curtea din Argeș. Un iatac.

PADOVANI : Voievodul pare să-l ia sub protecția sa pe Musa. Vedeți că am avut dreptate ? Ce se întîmplă e pur și simplu împotriva firii ! Trebuie făcut ceva !

MARA (*încă brodină*) : Dacă nici dumneavoastră nu găsiți o soluție...

PADOVANI : Sîntem martorii unei trădări fără precedent !

MARA : Cuvîntul e cam dur, signore. Dealtfel, cine pe cine a trădat ? Și ce ?

PADOVANI : Echilibrul european. Joamă. Europa nu poate sta multă vreme într-un singur picior !

MARA : Care, după părerea Veneției, ar fi...

PADOVANI : Sigismund. Azi : regele Ungariei, Germaniei și Boemiei. Mîine : împărat roman al Germaniei !

MARA : Iar celălalt picior...

PADOVANI : Un imperiu otoman unitar și puternic.

MARA : E un punct de vedere. Pot fi însă și altele... În definitiv, cu ce ar fi mai rău Musa decît Süleyman ?

PADOVANI : Musa este unealta lui Mehmed ! Se adună nori grei, Doamnă, asupra Țării Românești în primul rînd. Pe Süleyman noi îl putem strîni — căci s-a muncit și s-a investit mult în această direcție —, pe Mehmed, nu. Numai credința și voința voastră mai pot risipi furtuna care vine. Dacă nu pleacă Musa, Süleyman va porni un război nimicitor. (*Dur.*) Doar nu v-ați întors aici degeaba. Impedicați-l pe voievod să cadă, prin Musa, în mîna

lui Mehmed, salvînd astfel Țara Românească și Europa !

MARA : Credeți că ar fi posibil !

PADOVANI : Cred că așa ar trebui să fie...

MIRCEA (*a intrat pe neașteptate*) : Ce ar trebui să fie?... Ar trebui să fie domnia-ta mai rar prin preajma Doamnei noastre...

MARA (*cu intenție*) : Era vorba de virtuțile voinței...

PADOVANI (*redresat*) : Exact. Veneția ar fi, în această privință, un exemplu remarcabil...

MIRCEA : Atunci, de ce n-o lăsați pe doamnă să voiască singură, netulburată de alte voințe ?

MARA (*„nevinovată“*) : Seniorul Padovani are însărcinarea Curiei papale s-o reprezinte, în lipsa episcopului...

MIRCEA : Însărcinarea papei ? (*Lui Padovani.*) A căruia dintre papi ? A celui de la Roma, a celui de la Avignon, sau a celui de la Pisa ? Că acum sînt trei. Cînd vă hotărîți pe ale cărui îndemnuri — și nu voințe ! — să le urmăm, să-mi spuneți... (*Padovani se înclină ceremonios și iese.*) Uite ce frumoasă vreme, Mara...

MARA : Frumoasă, într-adevăr... Știi, Mircea, m-ai uimit întotdeauna cu puterea ta de a trece peste lucrurile neplăcute ca și cum nici n-ar fi existat. Padovani a încercat pur și simplu să mă cumpere...

MIRCEA : Fiecare își urmează drumul său, după cum îi este firea și interesul. În felul lui, venețianul e o oglindă de cea mai bună calitate a lumii din care vine : ar cumpăra și ar vînde orice și oricum, numai să iasă în ciș-

tig. Mai ales suflute ar cumpăra! Într-o parte rău pentru el: pot să-i ofer sare, miere, ceară, vite, grîne, la nevoie chiar și aramă. Dar *suflete* — și *pămînt*! — Țara Românească n-a vindut, nu vinde și nu va vinde niciodată! Asta nu pot să înțeleagă cei care încearcă marea cu degetul, de la Darius încoace... Nu-i vina noastră, nu-i așa?

MARA: De ce nu-i ceri dogelui să-l schimbe?

MIRCEA: Pentru că răul nu-l poartă unealta, ci meșterul. Toate uneltele sînt la fel în mîna aceluiași meșter.

MARA: Padovani stă cu ochii pe Musa. Nu credem, totuși, prea mult în sinceritatea prințului otoman? Sigismund are îndoieli în această privință.

MIRCEA: Regele ar face mai bine să-și țină promisiunile de la Severin, cîte au fost... Ei, Mara, e nevoie de o legătură mai strînsă cu nobilii Cilly — doar sîntem un fel de neamuri! Și cu Știber de Știberic. Cînd vei pleca din nou la Oradea și în Carintia, am să te rog să-i vezi neapărat. Sigismund e atît de influențabil... Va trebui să priceapă miezul legăturilor adînci care mă unesc acum cu Musa; ca să ai un aliat de nădejde nu e destul să-l vrei tu pe el, este nevoie să te vrea și el pe tine... Merită și oamenii noștri, măcar o vreme, să-și mai strîngă recoltele în tihnă, netulburăți de năvălitori.

MARA: Ai ajuns, tu, să vorbești de tihnă? Nu cumva îmbătrînești, Mircea?!

MIRCEA: Toți îmbătrînim odată și-odată, dacă ne-au iertat ciurma și războaiele. Dar din trecerea noastră prin viață se adună, mereu — cu mult chin, și cu multă *voioșă* —, temeiul țării și dreptatea neamului meu. Cred cu tărie într-un timp al buneii înțelegeri și neîncrederea sau înșelăciunea unora mă supără cumplit. Asta-i tot.

Scena 15

Incinta Curtii din Argeș; într-o parte se vede zidul aflat în construcție, la mijloc e o pașșe, în partea opusă se înalță un pridvor.

MUSA (în spațiul central al scenei): Domniță!

DOMNIȚA (în trecere): Da?

MUSA: Sînt aici de-atîta vreme, iără să fi schimbat cu domnia-te nici o vorbă... Te ferești de mine? Te înspăimînt?

DOMNIȚA: Nicidecum. Nu ești un om ca toți oamenii?

MUSA: Nu. Nu chiar...

DOMNIȚA: Te pomenești că-i fi vreun zmeu!

MUSA: Un ce?

DOMNIȚA: Un zmeu. Vai de mine, cum să-ți explic?! Un fel de fiară zburătoare, care răpește fetele. N-ai cum să pricepi... Dar pentru asta ar trebui să fii fioros.

MUSA: Și nu sînt?

DOMNIȚA: Nu. Nu chiar...

MUSA: Înseamnă că am putea sta de vorbă...

DOMNIȚA: Păi, nu stăm? Adică, am stat. Acuma mă duc, prințele! (*Dă să plece.*)

MUSA: Domniță!

DOMNIȚA: Da?

MUSA (*foarte serios*): Am impresia că voi deveni, curînd, un zmeu...

DOMNIȚA: Dacă-i așa, nu mai plec: fug! (*Iese.*)

MUSA (*privind lung în urma ei*): Degeaba. Nimeni nu poate fugi de soarta lui... (*Vrînd să plece, se pomenește deodată, surprins, în fața lui Mircea.*)

MIRCEA: Ce zici de dimineața asta fără pic de nor? Se vede că vorba cea veche e adevărată: frumosul soare tocmai călărește un leu!

MUSA: Pe la noi se spune că primăvara timpurie vestește lucruri bune.

MIRCEA: Da... E o bucurie a naturii, a omului... Te-am văzut, mai devreme, alergînd un murg. E prăsit din armăsarul care m-a purtat la Rovine. Îți place?

MUSA: A fost minunat! Călărinău-l, am simțit că trăiesc cu adevărat.

MIRCEA: Atunci, ia-l în stăpînire cu sănătate. Ți-l dărui.

MUSA: Mărinimos, întocmai cum te descria Isfendiyar... Îți mulțumesc. (*După un moment de tăcere.*) Măria-ta... nu știu cum să-ți spun...

MIRCEA: S-a întîmplat vreun necaz?

MUSA: Dimpotrivă...

MIRCEA: Hai, prințele, ne cunoaștem, acum, destul de bine ca să ne putem spune orice.

MUSA: Fii binecuvîntat pentru cîrăjul pe care mi-l dai! Uite, voievodule, m-am gîndit temeinic și mult. Am vrut să fiu sigur că nu mă înșel, că nu-i o simplă toană, că nu visez păuni înfoiați...

MIRCEA: Înseamnă că e ceva doosebit.

MUSA: Vreau să-ți cerșesc o mare favoare... Nu știu dacă e înțelept ce fac, dar altfel nu se poate.

MIRCEA: Deșartă-ți sufletul, omule!

MUSA: Îți cer... mina Domniței! (*Mircea rămîne stană de piatră. Din apropiere se aude nechezatul cailor.*)

(*Acțiunea trece în porțiunea de scenă dominată de zidul aflat în construcție.*)

PADOVANI: Vă antrenați frumos, altele... Vă admir. Sincer vă admir.

DAN: Condotierii dumneavoastră nu fac și ei exerciții de luptă?

PADOVANI: Oh, desigur. Aceasta le este meseria. Pentru aceasta sînt plătiți... Dar par mai greoi, mai fără vlagă, cum se spune pe-aici... Pe alteța-voastră nu vă plătește nimeni. Mă gîndeam că asemenea oameni ar face, la noi, averi importante...

DAN: Fiecare cu bogăția care i se cuvine. Dacă e vorba de venituri, nu sînt un om sărac.

PADOVANI: Am observat, principesa Iliana etalează niște toalete splendide... Vă felicit și, încă o dată, vă admir...

DAN: Mulțumesc.

PADOVANI: Poate vreodată, la un ne-caz, cine știe?... Am oarecare influență pe lângă banchierii din Rialto...

DAN: Sînteți foarte binevoitor, dar — fără indoială ați aflat și dumneavoastră — nu stăm chiar așa de prost cu aurul, cum se crede, pesemne, în Apus...

PADOVANI: Firește, firește... Fiecare cu averea care i se cuvine... Otomanii, însă, costă... Nu știu dacă Musa Celebi a moștenit mare lucru de pe urma lui Baiazid.

DAN: N-am idee, nu m-a preocupat starea lui... A fost o pauză plăcută.

PADOVANI: Nu mai puțin, pentru mine... Vă fie mîna ușoară și spadă grea! E o urare venețiană...

DAN: Frumoasă! Noi, însă, avem și mîna grea...

(Odată cu inserarea, acțiunea trece în pridvor.)

MIRCEA: Mitru... stinge făclia... nu trebuie... *(Mitru ezită.)* Poruncă, Mitrule! *(Mitru stinge făclia. Cei doi rămîn sub raza rece a lunii, din ce în ce mai palidă. Voievodul ațîntește depărtările.)* Cumpăna dintre neguri și lumină... Cumpăna timpului... Un timp al jertfelor? Cum am ajuns cu în el? Oare n-am știut a găsi calca cea dreaptă? Ar însemna să fi greșit toți cei dinainte: întîiul Basarab, cu meșterul său Manole, Vlaicu, vitejii căzuți la Posada, și la Vidin, și la Rovine, și la Nicopole, și la Dirstor, și la Chișlia. Și cei mai dinaintea lor... Nu se poate!... Cînd am apucat calea luptei, alt drum nu era pentru mine. așa cum n-a fost pentru el. N-am avut de ales. Basarab a trebuit să stea mereu treaz cu fața la miezînoapte, eu sînt silit să veghez zi și noapte spre miezăzi, iar cei de miine... De ce această soartă? De ce n-ați vrut, tu, Carol Robert, și tu, Baiazid, să ne-a-scultăți și să înțelegeți că dorul de libertate al acestei vrednice Țări Românești nu poate fi înfrînt? V-au tre-

buit jertfe? Le-am dat. S-au pierdut case nedurate, holde necușe, copii nenăscuți, vieți fără număr... De ce, Baiazid? Te-ai năpustit asupra noastră, cu potopul tău de fier și de oameni, crezînd că vei birui ușor un cneaz oarecare, dar ai întîmpinat zidul de suflet și sînge al unui neam întreg. Ai pierdut pentru că n-ai luptat numai cu mine, ci cu poporul meu. cu pămîntul, cu apele, cu pădurile lui. Eu n-am fost decît mintea, inima a fost el! Ai simțit pe pielea ta ce prăpastie se cascadează între dorul de cucerire și cel de apărare. Și acum? De ce nu ne lași — prin feciorii tăi — în bună pace? De ce mă silești, urmîndu-l pe Manole, să-ți mai aduc o jertfă? Nici calea înțelegerii cinstite nu-ți ajunge? Nu mai întuneca mereu, cu privirea ta apucătoare, floarea cea albă a păcii! Bogate sînt izvoarele acestei țări, dar lasă-le să dea apă limpede oamenilor și ogoarelor ei, n-o tulbura, din nou, cu roșul singelui! Cine cere sînge, prin sînge va pieri! Nu, Baiazid, nu mi-e teamă de tine! Nu ni-e teamă nouă de nimeni, cită vreme stăm pe pămîntul nostru, în dreptul nostru... Întoarce-ți fața către hăul neființei! Oricîte jertfe s-ar mai cere, aici sînt și vor rămîne oamenii vii, adevărați și liberi ai țării mele *(Tăcere.)*

MITRU: A căzut o stea, măriata...

MIRCEA: Cum?... Undeva, pe pămînt sau în cer, viața se cunună cu moartea... Să intrăm, Mitrule, să-l lăsat frig...

(Cortină muzicală.)

Scena 16

(Curtea din Argeș. Camera de lucru a voievodului; anticamera; un iatac.)

MIRCEA: Prințul Musa cere mîna fiicei noastre... *(Trecînd peste uluirea produsă în rîndul Sfatului de taină.)* Chiar dacă va să cunoaștem amărăciunea — căci oricum am face, amărăciune va fi — dorim răspunsul Sfatului de taină, așa cum este datina din strămoși, deslușit și fără ascunzișuri.

BALDOVIN *(într-un tirziu, marcat de vestea morții fiului său)*: A încheia înrudirea aceasta, oricît de greu ne-ar veni, înseamnă, mai întîi, a înălța o pavăză trainică de apărare în fața lui Süleyman; apoi — dacă Musa ajunge în scaunul tatălui său — inulți ani de pace rodnică. Zic da.

MARA (*aproape șoptit*): Dacă...

BALDOVIN: Mai adaug că Banul Radu. dacă ar fi de față, ar zice la fel.

SOFRONIE: Domnița e os din osul sfînt al Basarabilor. Să n-o dăm în mîna necredinciosului. Putem dovedi, ca și pînă acum, tăria țării, cu capui, inima și unirea ei. Sînt împotrivă. Pot adăuga, la rîndul meu, că vistiernicul Popșor ar zice așijderea mie. Totdeauna am fost în același gînd.

MIHAIL: În folosul țării, eu m-aș duce...

SOFRONIE: Lumea întregă ne-ar disprețui pentru asemenea nemaivăzută înrudire. Cel de sus nu ne-ar răbda la dreapta lui.

BALDOVIN: Chiar nemaivăzută, înrudirea n-ar fi...

MIRCEA: Vorbește, logofete. Cuvîntul tău are greutatea sacrificiului împlinit.

BALDOVIN: Prințesa Teodora, fiica basileului Ioan al VI-lea, a fost însoțită cu Orkan. Sora țarilor bulgari Șisman și Stracimir a fost măritată cu sultanul Murad. Lui Baiazid însuși i-a fost hărăzită, cum bine știți, Oțivera, sora despotului Ștefan Lazarevici. Ca să nu mai vorbim de nepoata basileului Manuil...

SOFRONIE: Două vlăstare bizantine, una bulgară, una sîrbă... Bieții principii creștini din Balcani...

DAN: Dacă alții au fost nevoiți să se înjosească atîta, nu e vina noastră. Întărîm cetățile de la Dunăre, de-o fi nevoie mai zidim cîteva, ridicăm tot norodul, ne bizuim pe vodă Alexandru al Moldovei și pe voievodul Transilvaniei, prietenul măriei-tale, Știbor, prietenii sîrbi ni se vor alătura, putem conta pe Jagello și chiar pe Sigismund. De ce o jertfă atît de mare?

MIRCEA: Este o jertfă... Dar marile bălăli ale românilor au fost așteptate? Trăim semnul jertfei. E un semn al zilei de ieri și un semn al zilei de mîine. Nu vom putea trece niciodată pragul furtunilor decît sub acest semn.

MARA: Musa, cu sau fără mîna țîlcei noastre, tot la noi va cere sprijin...

BALDOVIN: Ori se va întoarce împotrivă-ne, dacă zicem acum nu.

MIHAIL: Domnița știe?

MIRCEA: Nu i-am ascuns nimic.

MARA: Să nu-i hotărîm soarta. Fără a o asculta.

MIRCEA: Am dorit s-o cruț de ceasul acesta turbure al sfătuirii noastre... (*Semn lui Mihail.*) Acum, să poțeaască... (*Mihail iese.*) Clipa cea mai grea ne găsește pe fiecare de unui singur. Nu mai pot să i-o feresc din drum. (*Mara își reține lacrimile cu un efort vizibil. Mitru, care asistă și el, pare*

un mort în picioare. Urmă de Mihail Domnița intră și se apropie de voievod.) Sfatul Țării așteaptă de la tine, Domniță, cuvîntul de cumpănă între pace și război. Cuvîntul de cumpănă al vieții tale și al nădejzilor acestui neam al nostru, insetat de răgazul trebuitor propășirii. (*Tăcere încremenită.*)

MARA (*cu ultima speranță*): Spune, Calinichia, spune fără ocolșuri...

DOMNIȚA: Pentru mine nu este altă cale de urmat, fără numai aceea a țării mele. Dacă astă cale duce la împărăția prințului Musa, mă învoiesc a merge într-acolo.

MIRCEA (*fără a mai lăsa răgaz cuiva să vorbească*): Prin învoirea Domniței și a noastră domnească vrere, s-a hotărît! (*Și iese repede.*)

(*Cîteva clipe mai tîrziu, în anticameră.*)

PADOVANI: E o blasfemie! Protestez oficial, în numele dogelui!

BALDOVIN (*calm*): Vă rog, gîndiți-vă bine: nu există nici un temei pentru a amesteca Serenissima Republică în antipatia dumneavoastră personală față de oaspetele nostru Musa Celebi... Dacă insistați, vom da de știre Senatului venețian...

PADOVANI: Protestez în primul rînd ca om, ca un bun creștin!

BALDOVIN: Este nevoie să vă mai aduc aminte că și prietenul dumneavoastră, împăratul Manuil al Bizanțului, și-a măritat nepoata cu la fel de prietenul dumneavoastră Süleyman?

PADOVANI: Dar...

BALDOVIN: Cu daruri, de bună seamă cum e obiceiul... (*Iese.*)

PADOVANI (*lui Mitru, care a rămas de strață*): Obiceiul? Nu e un obicei, ci o necesitate! Nu-i așa, domnuie căpitan?

MITRU: Mde... La noi, obiceiul e o lege: datina. Prin alte părți, nu știu cum o fi...

PADOVANI: Necesitatea există pretutindeni!

MITRU: Dacă așa zici domnia-ta...

PADOVANI: Dumitale, ca oștean, nu-ți sare inima din loc văzînd ce vezi?

MITRU: Eu văd că domnia-ta te-ai înfierbîntat cam tare. Nu-i lucru sănătos. Să bei mata o fiertură din flori de tei. Liniștește.

PADOVANI (*aiurit*): Flori de tei? De floricele îmi arde mie acum?

MITRU: De, jupîne, dacă tot nu-ți arde, atunci de ce te aprinzi așa? (*PADOVANI iese, pufnînd.*) Necesitatea, hai? Dat dracului, venețianul ăsta... Să știe el că toate rapoartele lui trec întîi pe la mine...

(Acțiunea trece în iatacul Doamnei Mara.)

DOMNIȚA : N-aș fi putut face altfel, mamă...

MIHAIL : În locul ei, luam aceeași cale.

MARA : Te-ai înstrăinat, Mihail...

MIHAIL : Ca să vorbim cinstit — de la voi am învățat așa, de la tata și de la tine — nu știu care dintre noi doi s-a înstrăinat mai tare...

MARA : Pentru că sînt nevoită să călătoresc atît de mult? Am toate motivele s-o fac! Îmi negi dreptul de a-mi revedea tinuturile natale? Sau de a-mi îngriji sănătatea, la băile din Oradea?

MIHAIL : Nu neg nimic, mamă, doar plecările tale mi se par prea dese. Între dreptul tău și dreptatea voievodului, eu unul o aleg pe-a lui.

MARA : Cîndva, s-ar putea să constați că între dreptul meu și dreptatea voievodului nu e, de fapt, nici o deosebire... Deocamdată, mi-a fost dor de tine... te-am văzut...

MIHAIL : Nu vreau să te supăr. În fața otomanilor trebuie să ne unim, nu să ne răzlețim care încotro. Avem nevoie unii de alții.

MARA : Înțeleg. Cu bine, Mihail!

MIHAIL (o sărută) : Pe cît mai curînd... (Iese.)

MARA : Și tu? De ce nu m-ai ascultat pe mine și l-ai ascultat pe el?

DOMNIȚA : Pentru că el e voievodul.

MARA : Ți-ai rostit singură, fără minte, osînda. Știi ce te așteaptă?

DOMNIȚA : Cred că da...

MARA : Acolo ai să fii o simplă cadînă. Eu vroiam pentru tine un tron adecvat.

DOMNIȚA (amar) : Și Musa va avea un tron... Și încă ce tron!

MARA : Un tron plătit cu viața ta!

DOMNIȚA : Sau cu viața tatei...

MARA : Da... Era de așteptat, eu sînt de vină! Să te fi luat cu mine de la început, altfel vorbeam acum. Haide măcar în ceasul al doisprezecelea. Plecăm îndată. Totul e pregătit.

DOMNIȚA : Să-mi calc cuvîntul?

MARA : Cuvînt necopt. Cuvînt pripit!

DOMNIȚA : Cuvîntul țării mele...

MARA : Țara ta sînt și eu. Haide! N-ai să regreti!

DOMNIȚA : Eu nu pricep foarte bine ce înseamnă a regreta; știu, în scîmb, ce înseamnă a minți. Și nu pot s-o fac. Nu pot.

MARA : Am să te iau cu de-a sila!

DOMNIȚA : Nu trece nimeni un prag pázit de Mitru!

MARA : De unde a mai răsărit și acest Mitru?

DOMNIȚA : De nicăieri și de peste tot. El e-aici cum sînt stîncile, apele, codrul... mieii cei albi...

MARA : Miei albi? Care miei albi? Asta mai lipsea. Să-mi stea în față un biet căpitan?! Sînt Doamna Țării, fetiço!

DOMNIȚA : Încearcă, eu nu sînt decît o Domniță fără nume... Pe mine să nu te bizui...

PADOVANI (intrînd) : Cer scuze, însă chestiuni care nu suferă amînare...

DOMNIȚA : Poftește, poftește, signore.. Aici, și acum, toată lumea e foarte grăbită... (Iese.)

MARA : Calinichia... (Lacrîmă reținută.) Aș fi vrut să-ți spun... Iartă-mă, Padovani, am și eu slăbiciunile mele... Ce mai dorești de la mine?

PADOVANI : Sînt dezamăgit, Doamnă.. Nu se poate să ne părăsiți tocmai acum.

MARA : Ba da, signore. Conștiința mă obligă să plec în Carintia, și voi pleca. Domnița nici nu bănuiește cîtă dreptate are: aici eu nu mai am nimic de făcut.

PADOVANI : V-ați pierdut încrederea în mine.

MARA : Ce mai poți face dumneata!?

PADOVANI : Multe. Dacă ne păstrăm calmul și strîngem rîndurile.

MARA : Ca să ne batem cu Süleyman?

PADOVANI : Dimpotrivă. Cîtă vreme căsătoria Domniței nu s-a consumat, sultanul nu va ataca.

MARA : Căsătoria e ca și consumată. Pe la noi nu se glumește cu asemenea lucruri.

PADOVANI : N-aș fi chiar așa de sigur... Stăruiți! Invocați Curia papală! Vorbiți în numele regelui Sigismund!

MARA : Zadarnic. Voința voievodului este de neclintit.

PADOVANI : Convingeți-o pe Domniță, e fiica voastră.

MARA : N-ai văzut cum se poartă cu mine?

PADOVANI : Vreți să mă faceți să cred că o regină ca dumneavoastră va capitula atît de repede?

MARA : Nu sînt regină și nici nu voi capitula, cel puțin, nu în sensul spuselor dumitale... Dar de plecat, am să plec.

PADOVANI : Vă pripiți. Vă previn că datoriam...

MARA : Prea mult, Padovani! Adio! (Iese.)

PADOVANI : În urma dumneavoastră, aici va curge sînge. Va curge sînge, Doamnă...

Scena 17

Foișorul de la Cozia.

MIRCEA : Pentru ce bat clopotele ?

SOFRONIE : Azi e sărbătoare. Acum șaisprezece ani, brațul și sabia măriei-tale l-au înfrînt pe Baiazid, la Rovine. Cinstim această sfîntă zi în fiecare an.

MIRCEA : Fierul și suflarea țării, Chir Sofronie, ale țării !

SOFRONIE : Sînt clopotele lui Ciop Hanoș, dăruite nouă de meșterii arămari de la Bratilov. Valea Oltului întregă cîntă în dangătul lor, purtînd numele vrednic al măriei-tale peste plaiuri și peste munți... Zic unii că s-ar auzi, în zilele fără vînt potrivit, tocmai pînă în ținutul Făgărașului...

MIRCEA : Numele vrednic al unui tată care s-a lepădat de copilul său cel mai drag ?

SOFRONIE : Călcîndu-ți pe suflet, ne-ai adus o speranță nouă.

MIRCEA : Mă va ierta vreodată Domnița ? Ce fel de părinte am fost eu ?... Am rămas singur, chir Sofronie... Mai am trei băieți, pe care îi țin departe de casă, să nu stîrnesc nici un fel de vrajbe. Sînt și ei rodul drag al inimii mele, iar eu nu i-am văzut de luni întregi... Cresc fără mine... mai ales Vlad, prîslea...

SOFRONIE : Vorbești cu păcat. Cine are puterea să facă ce ai făcut nu este singur și nu va fi singur în vecii vecilor !

MIRCEA : Mîngiere deșartă... Glasurile ridicate împotriva-mi în Sfatul țării grăiau drept. Niciodată n-am avut atîtea voințe împotriva gîndului meu : Mara, Dan, însuși domnia-ta... Nu încerca s-o întorci. N-are rost.

SOFRONIE : N-o întorc, măria-ta. *Atunci* am greșit, nu acum. Am judecat prea mult cu 'inima, iar cu mintea prea puțin.

MIRCEA : Și dacă eu sînt acela care am greșit ?

SOFRONIE : Ai făptuit cum ți-a cerut glasul dinăuntru al țării, izvorit de peste timpuri... Țara nu poate greși !

MIRCEA : Sînt și eu un biet om... *Am* fost un părinte... Eu, omul, cui să-i cer iertare ?

SOFRONIE : Domnitorului, doamne !

BALDOVIN (*intrînd*) : Vornicul Oană, din Moldova, ne așteaptă la Genune, în drumul Făgărașului.

MIRCEA : Vornicul Oană... da... Zici că glasul lui Ciop Hanoș se aude atît de departe, Sofronie ? Stă în puterea lui să-i adune laolaltă, auzindu-l, pe solumul lui Alexandru și pe voievodul Știber ? Asta ar fi o mîngiere ade-

vărată, să știi că românii toți dau mină cu mină, de cum adie vîntul restriței...

BALDOVIN : Potecile Carpaților se strîng sub pașii străinilor potrivnici, dar se deschid, largi ca o punte, între frați. Și-apoi cîntul clopotelor de la Cozia topește și miezul tare al stîncilor...

MIRCEA : Să ne luăm, atunci, după glasul de aramă al zilelor de mîine și să purcedem la drum.

(Clopotele bat năvalnic.)

Scena 18

Cortul lui Süleyman.

PADOVANI : Din păcate, însoțirea lui Musa cu Țara Românească e un fapt împlinit, înălțimea-ta.

SÜLEYMAN (*cu nelipsita cupă la îndemînă*) : Atunci cînd am vrut să-i zdrobesc, nu m-ai lăsat. Acuma descercă dumneata itele !

PADOVANI : Am protestat cu toată energia !

SÜLEYMAN : Și ?

PADOVANI : Zadarnic.

SÜLEYMAN (*bea*) : Firește ! Cum ziceai ? Pacea noastră, a mea și a Veneției ! Ha, ha !

PADOVANI : În momentul acela era soluția cea mai bună.

SÜLEYMAN : Uite unde-am ajuns, cu această soluție ! Nu-mi era destul Mehmed în spate, acum îl am și pe Musa în față ! Am mai făcut rost de un dușman !

PADOVANI : Nimeni n-ar fi putut să prevadă.

SÜLEYMAN : În afară de Mircea ! Țesătura ghiaurului se vede cît de coloz ! Iar noi amîndoi ne-am lăsat, cumînței, cusuți cu ață albă !

PADOVANI : Strălucirea tronului vostru e departe de a păli. În cîteva zile v-ați putea concentra forțele la Nicopole.

SÜLEYMAN : Crezi că oștirea mea e o ceață de ogari, s-o alerg de colocolo cît ai zice pește ? (*Bea.*) Musa, și mai ales Țapul ăla bătrîn de Bedreddin, se bucură de multă simpatie în sudul Dunării... Să te bați în același timp cu românii, cu bulgarii răzvrățiți și cu cosînginii rebeli, nu-i un fleac !

PADOVANI : Este absolut necesar să-l atacați pe Mircea cît mai repede ! V-o cere Serenissima Republică. Avem un tratat. Gîndiți-vă, în definitiv, la propriul vostru interes.

SÜLEYMAN : Toți au învățat să ceară și nimeni să nu dea nimic ! Veneția

părea cîndva mai darnică. (*Bea.*) Hasan-Aga! (*O roabă îi umple din nou cupa.*) Oh, Padovani, ce mi-ai făcut... Ai noroc că sînt blind din fire!

HASAN (*intră*): Ce s-a întîmplat?

SÜLEYMAN: Adună-ți trupele!

HASAN: De ce?

SÜLEYMAN: Mai întrebî?! Așa amporuncit!

HASAN: Să jefuim, ori să cucerim?

SÜLEYMAN: Ca să întindem Rumelia pînă în Carpați!

HASAN: Să întindem Rumelia? Cum adică s-o întindem? După tine, miezul de foc al Balcanilor e o ciularia?

SÜLEYMAN: Ai auzit porunca, execută!

HASAN: Poate, peste vreo lună...

PADOVANI: Tîrziu, generale!

HASAN: Nu primesc ordine de la negustori!

SÜLEYMAN: Hasan!

HASAN: Și n-am ce vorbi de față c-un străin. Măritul Baiazid n-ar fi îngăduit...

SÜLEYMAN: Întreci măsura!

HASAN: Fiecare, cu măsura lui!

SÜLEYMAN (*bea cu nesă, apoi cu un calm forțat*): Ajunge! Să i se taie barba și mustățile! Prea s-a umplut paharul!

PADOVANI: Înălțimea-ta, tocmai acum...

SÜLEYMAN (*истерic*): Barba și mustățile! (*Doi azapi din gardă se reped la Hasan, să-l tragă afară.*)

HASAN (*iesînd*): Am să ți-o plătesc, Süleyman Celebi!

SÜLEYMAN: Barba și mustățile!

PADOVANI: Nu-i bine, luminăția-ta...

SÜLEYMAN: Ia mai slăbește-mă și tu, ghiaurule! Așa vor păți toți nesupușii! Și Mircea! Și Musa! Barba și mustățile! Smulgeți tot! Să ardă tot! Puneți foc Țara Românească! Rumelia! Balcanii! Toată Europa! Toată lumea! Fooc! Foooc!

Scena 19

Incinta Curții din Argeș.

DOMNIȚA: Tu ce mai faci, Mitrule?

MITRU: Ca de obicei... cu armele mele...

DOMNIȚA: Îmi făgăduiseși un miel alb... Poate că dacă mi-l aduceai...

MITRU: Iartă-mă, Domniță... În ziua aceea, a trebuit să las totul baltă și să-l aduc aici pe... Păcătoasă zi! Citu-i Bărăganul de larg, n-a găsit alt drum decît taman unde coseam eu... Să nu fii supărată pe mine, că eu n-am vrut să iasă așa...

DOMNIȚA (*vrînd să pară ca altădată*): Mitrule! Tu știi să vorbești!...

MITRU: Nevoia te-nvață...

DOMNIȚA: Atunci, vorbește!

MITRU: Păi, ce să spun! Eu... cu armele...

DOMNIȚA: Iar eu, de cînd n-am... măritat... Musa aleargă zile în șir prin Dobrogea... și mai departe... printre ai lui... Nu va fi ușor să-l alunge pe Süleyman... Uite că acum nu mai știu eu să vorbesc! M-oi fi molipsit...

MITRU: De, vremea-i grea pentru toți...

DOMNIȚA: Și pentru tine?

MITRU: Mai întrebî, măria-ta...? Ori cum să-ți zic? Că acuma...

DOMNIȚA: Cum îți vine... Tu poți să-mi spui oricum... Cînd am să ajung acolo, or să-mi zică în felul lor... Dar cît mai sînt aici... acasă... (*Tăcere.*) Dacă mai găsești un miel alb — deși acuma le-a cam trecut vremea — poți să mi-l aduci... Numai că mîine am să plec eu... La Tismana... mai vreau să văd o dată locurile... Rămii sănătos, Mitrule! (*Ice se repede.*)

MITRU: O!, Domniță... De unde să mai găsec eu acuma un miel alb?

Scena 20

O poiană, în Țara Făgărașului.

MIRCEA (*deslușind, în mulțimea de țărani care îl întîmpină, un moșneag fâlnic*): Ziua bună, moșule! Tu ești mai mare în obșteaceasta?

MOȘNEAGUL: Bună să-ți fie inima! Citu-i Sîmbăta Sîmbătă, eu. Da' citu-i Făgărașul Țara Românească, măria-ta.

MIRCEA: Atunci spune-mi, mai mare al Sîmbetei, cum stau treburile pe-aici?

MOȘNEAGUL: Apăi că nu stau, ci mărg. Iest an se arată mînos — că așe zice craiul sămănătorilor. Cu frații de peste Olt sîntem în vorbă sănătoasă... Tirgurile de două țări sînt în rostul lor... Bine, măria-ta!... Dară colea, dincolo de munte, în țara mare, tăt bine?

MIRCEA: Cîtă vreme nu năvălesc păgîinii, tot. De-or veni iar, em vedea...

MOȘNEAGUL: Poate-i face cumva, doamne, să nu ne mai calce...

MIRCEA: Oameni buni, nu stăm cu brațele încrucișate. Vrem să aducem turturor românilor un timp al păcii, pe care să nu-l clinească nici clipa, nici anul, nici veacul!

MOȘNEAGUL: Gînd bun și vorbă iscusită... Ast loc, unde ne-am învrednicit să te întîmpinăm — cum e datina, cu pline și sare — își trage numele de la „Apa Sîmbetei“, care, după vorba din bătrîni, poartă cugetul nostru de azi cătră strămoși, doritori să-și știe moștenirea neîntinată. Noi stăm aici sub semnul răbdării, n-avem grabă. Așteptăm și, la nevoie, vom fi ca întotdeauna de-a dreapta, de-a

stînga și-n spatele măriei-tale, ca un zid. Așa ne-am legat, jurîndu-ne cu braza pe cap, luată din glie: mai bine să pierim cu toții, decît să ne lăsăm jăcuți! Mulțumim măriei-tale că ne-ai ascultat...

(Se retrage, lăsînd loc, în față, oaspeților.)

MIRCEA: Vezi, vornice Oană? Ce-ți spuneam?

OANĂ: N-am pus la îndoială vorba măriei-tale, că și pe la noi, la Moldova, îi cam la fel. *(Se apropie un mic grup.)* Doar că otomanii sînt ceva mai încolo...

MIRCEA: Ștîbor! Îl vezi, Mihail? Îl vezi, Dane? Ștîbor de Ștîboricz! Voievodul Transilvaniei, în carne și oase! *(Cei doi se îmbrățișează.)* Ție, prietene, ar trebui să ți se spună „cel-care-ajunge-întotdeauna-la-timp“!

ȘTIBOR: Ei, Mircea, cît m-or mai ține încheieturile... Că dintre noi doi, numai al treilea e mai tînăr: Alexandru al Moldovei...

MIRCEA: Voi, Ștîbor și Oană, înțelegeți bine că alianțele mele cu Sigismund și cu Jagello sînt cît sînt. Un fel de pavază cu unul în fața celui-lalt. În anume împrejurări, ori unul, ori altul, ori chiar amîndoi, mă pot lăsa în voia vremii... Cușetă și înfăptuiește fiecare cum îi bate vîntul în pînze...

OANĂ: Tătarii nu vor răzbate prin Moldova cu nici un preț.

ȘTIBOR: Comitele secuilor, Ștefan Kanisza, va veghea și el, în preajma Oituzului. Îl cunoști, e un bărbat de nădejde. Iar eu voi fi mereu acolo unde m-o cere primejdia cea mare.

MIRCEA: Ca de obicei.

ȘTIBOR: Și chiar de-ar fi ca Sigismund să cate alte căi...

MIRCEA: Primejdia am alungat-o, deocamdată, ceva mai departe: Süleyman e încolțit. El singur, chiar cu galbenii venețieni în visterie, nu poate face mare lucru: îl pîndește Mehmed, îl pîndesc răsculații bulgari și sirbi, ba chiar și otomanii ridicăți de Bedredin. Dacă însă Mehmed va trage sabia împotriva-mi...

ȘTIBOR: Atunci vom pune umărul cu toții.

OANĂ: Fără doar și poate.

MIRCEA: Pe Musa îl vom ajuta cu toate puterile noastre, dar steagul Țării Românești nu va trece niciodată dincolo. El știe asta și a înțeles că așa trebuie. Rămîne vorba să fim alături.

ȘTIBOR: Rămîne!

OANĂ: Rămîne!

MIRCEA: Să purcedem, deci, la chibzuirea celor ce sînt de făcut în orice împrejurare s-ar ivi la hotarele noastre...

MOȘNEAĞUL *(înaintînd, în vreme ce lumina scade pe grupul voievozilor):* Asta-i, oameni buni: mare lucru s-a ratat văzului nostru, și voi să-l țineți minte toată viața voastră, și să-l povestiți nepoților voștri cînd își fi moșnegi ca mine. Ca să se știe, cît a fi să-și ducă Otulul apa lui vie, că aice, în obște Simbetei, s-or întîlnit laolaltă trii țări. Și toate trii, românești!... Semn bun, oameni buni... Tare bun semn...

Scena 21

*Margine de sat în Cîmpia Dunării.
O nuntă în toi.*

UN ȚĂRAN: Zi, nașule, așa să fie oare? Vorbeau niște tîrgoveți, mai deunăzi, că a dat zîzania între sultani...

NĂȘUL: Gura lumii, sloboadă...

ALT ȚĂRAN: Parcă-i văd pe feciorașii lui Baiazid furîndu-și căciula unul altuia!

ȚĂRAN III: Ei, nepoate, ridem noi, ridem, da' cu tăvălugul păgînilor nu-i de șagă...

ȚĂRAN I: Lasă, nene, că uite, de la o vreme, s-o mai isprăvit cu războaiele... Ne mai putem vedea și noi de cele gospodărești...

ȚĂRAN III: Nu zic ba, da' ține minte de la mine, vecine, că războaiele n-au intrat cu toatele în sac. Numai că s-au rărit...

NĂȘUL: Cum isprăvim cu nunta, o să luăm iară lucrul cu armele... Paza bună...

(Se aud, la mici intervale, fluierături scurte, din ce în ce mai penetrante.)

UN BĂIEȚANDRU *(aleargă):* Păgînii!... Păgînii!... *(Ajunge la un maldăr de vreascuri pregătite, scapără dintr-un amnar, aprinde.)*

(Un grup de azapi năvălește, spărgînd nunta. Cîțiva apucă mireasa și o duc; alții tirăsc după ei neveste, copii, lucruri furate. Un otoman îl înjunghie pe băiețandru care a aprins focul; altul îl ucide pe mire. Totul se petrece fulgerător. Cîțiva flăcăi au găsit niște coase și încearcă să-i ajungă pe jefuitori. Treptat se instalează liniștea, răzbătută, ca un ecou, de frînturi din cîntecele nunții, din cîntecele morții...)

UN FLĂCĂU *(cîntat):* „Oiță birsană,
De ești năzdrăvană,
Și de-a fi să mor,
În cîmp de mohor,
Să spui lui Vrâncean
Și lui Ungurean

Ca să mă îngroape
Aice, pe-aproape,
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi;
În dosul stînii
Să-mi aud clinii.“

ALT FLĂCĂU (*la fel*): „Soarele și luna
Mi-au ținut cununa
Brazi și păltași
I-am avut nuntași,
Preoți, munți mari,
Paseri, lăutari,
Păsărele mii
Și stele făclii !...“*

GLASURI (*adunindu-se de peste tot, în crescendo*): Focuri !... Focurile !... S-au aprins focurile !...

(*În același loc, în dimineața următoare.*)

ȚĂRAN I: Uite-l și pe Ghiță al lui Cuțui...

ȚĂRAN II: N-a apucat să-și termine lînul, săracul... L-au cosit pășinii pe el...

ȚĂRAN I: Că nu se mai sfirșește odată...

MIRCEA (*intră*): Ei, oameni buni, odată și-odată! Cine știe?... Pînă atunci, dacă a ajuns fiecare să nînuiască armele la fel ca plugul, înseamnă că am tocmit bine oastea țării. (*Țăranii se trag mai la o parte, căuindu-și morții.*) În locurile astea ar trebui să ridicăm o cetate. Fie și de pămînt!

MITRU: Așa cîți oameni!..

MIRCEA: Și să le dăm arcuri cu virte!

ȚĂRAN II: L-am găsit!

MITRU: Pe cine?

ȚĂRAN I: Băiețandru care a aprins focul...

MITRU: A aprins focul și el s-a stins!

MIRCEA: O jertfă adevărată se țese din lumină și lumină aduce... Cum îl chema?

ȚĂRAN II: Nu știe nimeni, măria-ta, nu era de pe-aici... se pripășise de curînd...

MIRCEA: Un băiețandru fără nume... Nu se poate! Cum, fără nume?!... Ba da, se poate... Domnița... Bine-ai zis, Mitrule... el a aprins scînteia speranței, pentru toți afară de sine... Flacăra lui a fost stinsă... Să-mi dați mie amnarul... (*Tăcere.*)

BALDOVIN: N-a fost ușor nici de data asta!

MIRCEA: Ziceam că numai eu am răsuflarea mai grea...

DAN: Te-ai bătut strașnic, doamne.

MIRCEA: Păi, asta fac de-o viață... Aveam doar paisprezece ani cînd am luptat prima dată cu ei, la Vidin, sub

moșu-meu Vlaicu. Ți-aduci aminte, Baldovine?!

BALDOVIN: Ba bine că nu! Acela a fost începutul... Era întîia oară cînd românii îi înfruntau pe otomani. Se vede că sultanul Murad îi adusese acolo să le-arate Dunărea...

MIRCEA: Iar noi, cum s-ar spune, ne-am numărat printre cei care le-au făcut saftea.

BALDOVIN: Și încă ce saftea! Le sfiiriau tălpile fugînd.

MIRCEA: Sintem, în felul nostru, niște începători, logofete... Dar cam trecuți... Mihail, pentru voi, parc-am depăna povești...

MIHAIL: Nu mai sintem de mult niște copii.

MIRCEA: La vîrsta voastră, bătaia mă încălzea, îmi dădea aripi... Acuma... Ia toarnă o țîră de apă, să ne mai răcorim... (*Mihail îi toarnă, dintr-un burduf.*) Cînd te-ai născut tu — și tu, Dane — vreo șapte-opt ani după povestea de la Vidin, craiul Ludovic vroia să ne apuce cu orice chip cetatea Severinului. Alte lupte... Cînd s-a născut Domnița... și Iliana... (*Clipă de tăcere.*) Dar voi erați atunci flăcăiandri în lege, așa că știți... Să nu uit să-i duc o frîntură de sabie dușmană...

MIHAIL: Cui?

MIRCEA: Domniței! Cum de n-ai știut?

Așa am învățat-o de cînd era mică...

S-o fi adunat un maldăr întreg...

MITRU: Sint păstrate și rînduite, toate, cu grijă mare...

MIRCEA: I-auzi!

BALDOVIN: Acum, măria-ta, nu prea și-ar mai avea rostul...

MIRCEA: Ai dreptate... Musa nu trebuie jignit. Sper să se fi descurcat în fața lui Hasan-Aga... Sigur că nu s-ar mai potrivea o frîntură de sabie otomană, uite că nu m-am gîndit la asta... Mai bine amnarul... De la o vreme, și se moleșește și gîndul și mîna... Azi cade o frunză, mine alta... Ne cam uscăm, logofete!... E timpul să punem în capul oastei un om tînr. (*Mihail tresare.*) Care să gîndească și să lovească iute. (*Iși privește pe rînd fiul și nepotul.*) O mlădiță cu toate frunzele verzi! Mihail! Ajută-mă să mă ridic... m-a trecut un junghi... (*Se ridică.*) Dane! Ai crescut pe lîngă mine, ai ucenicit la Bizanț, te-am văzut luptînd, rana și-a vindecat de tot...

DAN: Am să le întorc eu lovitura...

MIRCEA: Socotim că le știi pe toate care trebuie știute. Să le folosești cu cinste în capul oștirii noastre!

DAN (*îngenunchează*): Jur, măria-ta!

MIRCEA: Bine. Uneori ești cam iute. Învață să te stăpînești, să nu te arunci în viltoare înainte de a fi is-

* Versurile sînt extrase, evident, din *Miorița*.

toată înțelepciunea și încrederea în oameni. Nu irosi vlaşa oștenilor, căci după luptă ei se întorc pe ogoare... Țăranul oștean a păstrat pînă acum hotarele moșiei străbune și le va apăra mereu cu prețul scump al vieții. Să nu uți niciodată: cu o spadă vrednică în frunte, norodul acestei țări a noastre, de la munte pînă la mare, nu va fi răzbit în veac!

Scena 22

Incinta Curții din Argeș, cu pridvorul.

PADOVANI: Nobile principe... Poate îmi acordați o clipă... Am unele nedumeriri, iar aici, la ceasul acesta, toată lumea pare să fiarbă, neavînd timp de mine. Incep să cred că sînt inutil!

MIHAIL: Nu, signor, cu siguranță că nu sînteți inutil. Vreau să spun că nu stați degeaba... Cu ce vă pot fi de folos?

PADOVANI: Nu veniți puțin?

MIHAIL (*coboară din pridvor*): Vă ascult.

PADOVANI: Este adevărat că voievodul ridică iar sabia?

MIHAIL: Adevărului nu-i trebuie mult să iasă la iveală. Pentru o cauză dreaptă nu se stă în cumpănă.

PADOVANI: În ce privește domnia, desigur... fără îndoială... În ceea ce o privește pe alteța-voastră direct... personal... dați-mi voie să am, însă, oarecare dubii...

MIHAIL: Adică? Fiți mai lămurit.

PADOVANI: Soarta vă nedreptățește... Fiul voievodului e înlăturat de la conducerea oștirii fără nici un argument valid! Vedeti, eu...

MIHAIL: Dumneavoastră să luați bine seama, signore: capul care știe prea multe, peste firea lucrurilor, cade repede, ca un măr putred...

PADOVANI: Exact. Din această cauză, la noi, în Veneția, merele se culeg înainte de a se coace deplin. Nu dorim decât să-mi exprim regretul în legătură cu...

MIHAIL: Vă asigur că nu e nevoie.

PADOVANI: Consider, totuși, că ecourile unei atari situații... Europa...

MIHAIL: Nu mă interesează nici aceste considerații, nici ecourile cu pricina. Noapte bună.

PADOVANI: Ca un măr putred? Hm! Depinde ce înțelege fiecare printr-un măr putred...

(Padovani părăsește incinta, în vreme ce Mihail urcă în pridvor, unde va continua acțiunea.)

MIHAIL: Frumoasă spadă, vere! În luptele din urmă, parcă n-am văzut-o la șoldul tău...

DAN: Nici n-aveai cum: e nouă.

MIHAIL: Nu-i cam grea?

DAN (*firesc*): E numai bună pentru ce are de făcut...

MIRCEA (*se apropie, împreună cu Musa*): Gata, Dane?

DAN: Oricînd, măria-ta.

MIRCEA: A sosit, prin urmare, sorocul laptelor...

MUSA: Le aștept de mult.

MIRCEA: Eu nu le-aș fi vrut pe calea războiului. Dar, aruncîndu-și mereu călăreții peste Dunăre, Süleyman mă silește să lupt...

MUSA: Cu atît mai bine, îl vom zdrobi pentru totdeauna.

MIRCEA: Să fiți cu băgare de seamă. Adrianopolul e un vis frumos, dar poate fi și o capcană. Feciți-vă de asediu și folosiți surprinderea.

MUSA: Măria-ta nu vii cu noi, după cum ne înțelesesem?

MIRCEA: Oastea făgăduită pornește acum la luptă. Așa am hotărît amîndoi, așa se face. Voievodul țării rămîne însă la casa lui. Nu uita, Musa Celebi, că nu pot fi sigur de unul dintre aliații mei, care s-a mai dovedit și altă dată pofticios de pămînturi străine... Severinul și Chilia sînt pentru mine ca aerul pe care îl respir... Dacă le-aș pierde, linia Dunării ar ajunge ca o zburătoare fără aripi. Lipsite de sprijinul Severinului și al Chiliei, Giurgiu, Turnu și Dîrstorul, mai devreme sau mai tîrziu, ar cădea una cîte una. Trănicia cetăților noastre de la Dunăre stă în puterea tuturor de a se apăra una pe alta. Dacă aș pierde Severinul sau Chilia, ar fi pierdută și cauza ta, prințule...

MUSA: La toate te gîndești...

MIRCEA: N-am încotro! N-ai grijă, Dan va fi în fruntea oștirii ca și cum aș fi eu însumi. Doar mai tînr... Duceți lui Ștefan Lazarevici gîndurile mele de frate... Izbîndă! (*Musa și Dan se inclină scurt și ies.*) Mihail! (*Tînrul se apropie.*) Suferi?

MIHAIL: Și măria-ta, să fi fost în locul meu...

MIRCEA: Am fost. Cîndva, mai demult, ca într-un vis urît.

MIHAIL: De ce mă ții deoparte? Cu ce am greșit?

MIRCEA: Cu nimic. Cită vreme fac ce fac, înseamnă că vreau ce vreau. Am cu adevărat nevoie de tine lîngă tronul țării, nu în altă parte.

MIHAIL: Știi ce gîndește venețianul de toate astea?

MIRCEA: Firește... Gîndurile lui nu se pot țese, aici, decît printre ale noastre... Ba chiar izvorînd din ale noastre.

MIHAIL : Măria-ta ai pus la cale...?

MIRCEA : Am făcut numai în așa fel incît vîntul să bată cît se poate mai des în pinzele mele...

MIHAIL : Atunci, căsătoria Calinichiei...

MIRCEA : E singurul lucru pe care nu l-am prevăzut. Și care m-a lovit cel mai tare. În plin.

MIHAIL : Iartă-mă, răscolindu-ți sufletul, te-am supărat.

MIRCEA : Tu n-ai de ce să-mi ceri iertare. Eu va trebui să i-o cer Domniței, pentru că n-am fost în stare să gîndesc lucrurile pînă la capăt. Ține mințe, fiule: poamele coapte trebuie culese înainte de a putrezi... Pari uitat... E o zicală de pe la Domnești. Nu-i o mare filozofie, dar e, în schimb, un adevăr...

MIHAIL : Padovani mi-a vîndut-o, mai înainte, drept venețiană !

MIRCEA : Negustorii vînd ceea ce, mai întîi, au cumpărat. Asta e legea necrisă a negoțului.. Restul e răbdare !

Scena 23

PADOVANI (*izolat în lumina unui spot*): ...Aici lucrurile merg — deși greu — spre un deznodămînt favorabil nouă. Musa, însoțit de ajutorul românilor, sub comanda nepotului Dan, a pornit spre Adrianopol. Înfrîngerea lor este certă, întrucît Süleyman a fost prevenit. Mehmed nu va interveni. Nici aliații voievodului. (*În afara textului.*) Sper ca realitatea să nu mă dezmință nici de data aceasta.. (*Raport.*) În perspectiva înfrîngerii, falnicul voievod ar putea fi înlocuit cu un pretendent devotat nouă în mod activ. Am în vedere acțiuni decisive. (*În afara raportului.*) Asta-i adevărat ! Că doar n-o să las eu să putrezească degeaba bunătate de mere coapte..

Scena 24

Cortul lui Süleyman.

SÜLEYMAN (*cu pocalul irtîns*): Toarnă ! Dacă tot am pierdut războiul, și odată cu el toate roabele, măcar să-mi toarne vinul un general !

HASAN (*barba și mustățile îi sînt acum aproape la fel de mari ca înainte*): Ajunge, Süleyman Celebi !

SÜLEYMAN : Sultan !

HASAN : Sultan ai fi ajuns dacă eram biruitori...

SÜLEYMAN : Din cauza ta am pierdut. Nu mai ești general, paharnic te-am făcut. Toarnă !

HASAN : Ai făgăduit ienicerilor că te lași... (*li toarnă.*) Un sultan adevărat nu poruncește nimic cînd e beat.

SÜLEYMAN (*a băut cu nesaț, întinde cupa*): Hai ! Vrei să mor de sete, fostule agă ? Ori vrei să-ți tai din nou... (*Semn la barbă.*)

HASAN : Numai să mai ajungi s-o faci. Ți-ai înecat mărirea în vin ! Musa își merită victoria.

SÜLEYMAN (*scoate un pumnal*): N-ai de gînd să faci, boșorog neputincios ?

HASAN : Prima dată te-am iertat, bațivule !

SÜLEYMAN : Toarnă, îți spun !

HASAN : Acum ești în mîna oamenilor mei. Care te urăsc. N-o să-ți mai sară nimeni în ajutor ! (*Süleyman dă să-l lovească, nu nimerește, Hasan îl străpunge cu iataganul. Cîțiva ieniceri privesc nemîșcați.*) La Brusa ! Luați și trupul acesta păcătos.. Adevăratul stăpîn va fi Mehmed !

Scena 25

Camera de lucru a voievodului.

MIRCEA : Grozavă ploaie !.. Iar o să se umfle Argeșul, și puntea din drumul Piteștiului tot n-am întărit-o...

MITRU : Mai ține o vreme

BALDOVIN : Au fost atîtea griji ! Acuma, după pieirea lui Süleyman, vom găsi răgaz și pentru punte, și pentru altele.

MIRCEA : Vreau să ne repezim într-o zi la Tirgovîște. Am gînduri frumoase cu această curte domnească. La vreme nouă, locuri noi. Așa se cuvine. Orașul lui Mihail e așezat mai prielnic între dealuri și cîmpie. E și mai aproape pe drumul sării. Ca și Tirgovîșorul. Pe urmă, tîrgul de la gura Ialomiței... La Bratîlov se simte nevoia unor roți de apă noi. V-am spus că Ciop Hanș încearcă să toarne un fel de bombarde ?

BALDOVIN : Nu prea cred eu în asemenea scorneli...

MITRU : De, poți să știi ? Ciop are o minte strașnică.

MIRCEA : Neamțul acela, care a fost și pe la noi acum vreo zece ani, Konrad Kyesser, mergea și mai departe cu născocirile lui de război. Nu i-ați văzut manuscrisele ? *Bellifortis*... Ori ai început să uiți, logofete ? (*Luînd de pe pupîtrul apropiat un răvaș cu pecețile desfăcute.*) Ce spui de asta ?

BALDOVIN : Înseamnă că le-a venit mîntea la cap. Mă miram eu de venețienii ăștia, care nu-s proști de felul lor, să nu bage de seamă umbletul seniorului Padovani pe două cărări

deodată, una a Republicii și alta a lui, făcându-și treburile cu Süleyman, peste capul dogelui.

MIRCEA : Lăcomia... Süleyman era însetat de vin, iar Padovani, de aur... S-au potrivit.

BALDOVIN : De unul am scăpat. Al doilea...

MIRCEA : În situația în care se află, ar putea deveni și mai primejdios. Să nu sară acum în circa lui Musa... Mitrule !

MITRU : Am înțeles, măria-ta !

MIRCEA : Bine. Trebuie vegheat și bătrînul Bedreddin, e un oaspete de preț. De-aici înainte, fără mânuși, Mitrule ! (*Mitru iese.*) Mai există și un al treilea...

BALDOVIN : Mehmed ?

MIRCEA : Pînă acum părea împăcat cu gîndul împărțirii puterii. Dacă Musa se va întări peste măsură, își va întărita fratele. Să fim cu mare băgară de seamă.

BALDOVIN : Sau, mai degrabă, l-ar face foarte prudent. Oricum, schimbarea balanței cere timp, măria-ta...

MIRCEA : Timp în care noi îmbătrînim... Iar Mehmed e tînăr...

BALDOVIN : Mihail și Dan nu sînt și ei tineri ?

MIRCEA : Trebuie să ne șindim bine, prietene... Totul se face greu și se desface atît de ușor... (*Frecîndu-și brațul.*) Oh, cum mai toarnă de cîteva zile încoace... (*Tunetc indepartate.*) O fi plouînd și la Tisina ? Domniței îi place cînd plouă...

Scena 26

O răspîntie.

LORENZO : Nu știu ce scrie în mesajul dogelui, dar e clar că ești dezavuat. Pe la Palazzo se vorbea că ți-ai cam depășit atribuțiile, iar Consiliul celor zece, sub influența lui Mocenigo, a început să-și schimbe politica față de Țara Românească. Voievodul Mircea e din ce în ce mai prețuit...

PADOVANI : Asta înțeleg. Ceea ce nu înțeleg e cine m-o fi vindut, dragă Lorenzo ?!

LORENZO : Cum, n-ai aflat de solia voievodului la Veneția ?

PADOVANI : O solie ? Cînd ?

LORENZO : Mai trăia încă Süleyman !... Un boier de vază, trezorierul Poșor... sau cam așa ceva...

PADOVANI : Vistiernicul Poșor ! Un individ foarte abil...

LORENZO : Așa se pare. În locul tău, mi-aș face bagajele... Și încă repe-

de ! (*În depărtare tună.*) Să nu ne apuce iar ploaia...

PADOVANI : Vezi punga asta ? E plină cu galbeni. Și n-a fost chiar așa de simplu ca în loc să dau, să primesc.

LORENZO : Te cred, însă Süleyman a murit.

PADOVANI : Exact. Dar pe astălaltă o vezi ?

LORENZO : Ei, da ! Observ că n-ai stat degeaba pe-aici...

PADOVANI : E de la viitorul sultan. Pri-cepi că nu pot să plec tocmai acum ?

LORENZO : Faci cum vrei. Dar e de datoria mea să te previn că voievodul Mircea e mai puternic decît oricînd. A ajuns un fel de magnet pentru toți nemulțumiții din imperiu. Bănuiesc că ești la curent cu sosirea șecului Bedreddin...

PADOVANI : Alt vulpoi...

LORENZO : Ce vrei, *caro amico*, fauna de pe-aici e foarte bogată... E timpul să ne despărțim. Picură, și... N-ăș dori să fim văzuți împreună... Adio, signore !

(Lorenzo și Padovani se depărtează ; Dan și Mitru apar din direcții diferite.)

DAN (*s-a întîlnit cu Mitru pe drumul spre casă*) : Cum se simte Domnița ?

MITRU : S-a întors aseară de la Tisina... Cam tristă... Acuma, nici nu știu cum să-i zic... dar nu prea știe nici dînsa...

DAN : „Înălțimea-ta"... O să fie în cîrînd sultană !

MITRU : Sultană ? Sună cam alandala...

DAN : Se obișnuiește omul cu orice... Dealtfel, Musa a rugat-o mai de mult să se pregătească de plecare...

MITRU : Și unde să se ducă ?

DAN : Păi, la Adrianopol.

MITRU : Cinci zile de drum iute...

DAN : Da. Cinci zile.

MITRU : O să fie greu... Tare greu o să fie...

DAN : Anunță-l pe măria-sa că m-am întors. Cînd va voi, să mă cheme... (*Mitru iese.*) Bietul om...

PADOVANI (*răsărînd ca din pămînt*) : Bine ați venit, alteță... Glorie învingătorului, vai de cei învinși !

DAN : Mulțumesc. S-a întîmpiat ceva ? Păreți schimbat...

PADOVANI : Totul e schimbător pe lumea aceasta, silindu-ne să ne zbatem pentru a ieși la lumină. Timpul e rău, nu iartă, trece repede. De aceea, v-aș propune să-l înfruntăm împreună...

DAN : Cu alte cuvinte, să încercăm să-l oprim ?

PADOVANI : Poate, să-l... grăbim.

DAN : Vă contraziceți, signore.

PADOVANI : Deloc. Dacă intrăm în pas cu timpul și apoi îl întrecem, îi anulăm răutatea...

DAN : Foarte interesant...

PADOVANI : Întrucît ne cunoaștem destul de bine, să nu mai ocolim lucrurile. (*Priviri împrejmur.*) Locul e destul de pustiu... Iată, altetă, ce vreau să vă spun, rugîndu-vă să nu mă întrerupeți. Ce-a fost, a fost! Fiecare am pierdut cîte ceva, e momentul să mai și cîștigăm...

DAN : Zău că ai dreptate!

PADOVANI : Vă rog... Vremea voievodului Mircea a trecut, iar Musa n-are viitor. În schimb, odată cu ridicarea lui Mehmed, se ivesc orizonturi noi, largi, deschise, prospere... Il cunosc destul de bine și pe Mehmed... Primul sultan care poartă numele Profetului e un om tare. Vine o vreme a marilor înfruntări, în care, fără îndoială, dacă doriți, numele vostru va fi la loc de cinste. Înțelegți?

DAN : Bineînțeles că înțeleg. Ți-ai schimbat numai părul, signore...

PADOVANI : Iar altetă-voastră a devenit glumeț... Mie însă îmi trebuie un răspuns grabnic. V-am explicat: timpul...

DAN : Dacă așa zice da?

PADOVANI (*destins*) : Atunci, putem vorbi pe șleau: totul este pregătit. Oamenii și mai ales banii lui Mehmed — din care veți avea după pofta inimii! — ne stau la îndemînă. Veți pune mina pe sabie și, deoarece oastea vă ascultă...

DAN (*explozie*) : Mina pe sabie? În gardă, viperă!

PADOVANI : Veți regreta, altetă!

DAN : În gardă! În gardă!

PADOVANI : Mai am și alte soluții, altetă... (*Fuge.*)

Scena 27

Curtea din Argeș. Camera de lucru a voievodului. Un utac.

MIRCEA : Domnița are să plece mîine spre Adrianopol, să-și urmeze soarta... De ce, învățatul Bedreddin, trebuie să sufere un copil nevinovat pentru fața schimbătoare a lucrurilor?

BEDREDDIN (*care cercetează cu mare atenție un ulciur vechi, pe alocuri spart*) : Pentru că lucrurile nu sînt așezate în firea lor...

MIRCEA : Cum să facem ca să le așezăm? Uite, asta încerc de-o viață: să le așez prielnic, în așa fel ca țara aceasta a mea să poată trăi în vremea și firea ei...

BEDREDDIN : Da, însă pînă cînd unii vor avea mult și alții puțin, pînă cînd lumea va crede în fel de fel de născociri ale credințelor religioase și nu va vedea că începutul și sfîrșitul nu sînt nicăieri altunde decît în natură și în om — pînă atunci lucrurile nu vor intra în vrerea și în firea lor... Eu cred și lupt întru acest gînd... (*Așezînd ulciurul, cu mare grijă, pe o măsută în stil argeșean.*) Pare să fie foarte vechi...

MIRCEA : Fostul sol venețian zicea că pe la ei asemenea vase sînt prețuite la vreo două mii de ani...

BEDREDDIN : Herodot avea dreptate: voi sînteți aici cu mult înaintea cumaniilor, a slavilor, ungarilor și altora care au trecut ori au rămas pe aceste meleaguri frumoase și rodnice... (*Tăcere.*)

MIRCEA : Lucrurile să intre în firea lor! Frumos gînd. Vremea însă nu așteaptă. Mehmed nu pare a răbda înnoirea pe care o propovăduiești și nu m-ar lua pe neașteptate dacă într-o zi s-ar ridica împotriva lui Musa, aliatul și ruda noastră. Venețienii, la rîndul lor, pierzîndu-l pe Süleyman, ar putea fi ispitiți să-l îmbrățișeze acum pe Mehmed — cu toate că sînt, din partea aceea, unele semne de schimbare în bine... Aliații mei, Jagello și Sigismund, de... sînt mai departe, fiecare cu socotelile lor. Iar noi? Iar eu, care nu știu cît mai am de trăit? Va fi nevoie s-o luăm de la capăt? Cu cine? De cîte ori încă?

BEDREDDIN : În ce mă privește, n-am să aflu odihnă pînă nu voi răzvrăti întreaga împărăție împotriva lui Mehmed. Nedreptatea între oameni trebuie să piară!

MIRCEA : Eu am de apărut dreptatea alor mei. Dacă Mehmed va cîștiga în fața lui Musa fără să ne atace, mă voi înțelege și cu el.

BEDREDDIN : Mai devreme sau mai tîrziu, voievodule, Mehmed — dacă n-am să-l răstorn eu — își va întinde stăpînirea peste tot!

MIRCEA : Nu mai ai încredere în Musa? Isfendiyar era de altă părere...

BEDREDDIN : Sîngele apă nu se face. Visele de mărire ale lui Baiazid pot rodi cîndva și în Musa. Închipuirile deșarte macină puterea oricui...

MIRCEA : Patima spuselor tale îmi amintește de luminatul nostru Nicodim. Păstrăm de la el scrieri în care propovăduia, așijderea, modestia, stăpînirea de sine, iubirea aproapelui — lucruri aflate, dealmînter, în firea camenilor noștri. A pus adesea, cu ideile lui, mulți teologi în mare cumpană. Pe Eftimie, patriarhul din Tîrnovo, l-a cercetat cu întrebările, ca pe un învățacel... Și mai sînt pe la

- noi asemenea scrieri, chiar foarte vechi — unele copiate din înțelepții grecilor, din Aristotel de pildă...
- BEDREDDIN : Nu mă miră, adevărurile sînt aceleași pentru toate noroadele, nu au hotare... Marea cea Mare mai mult ne unește decît ne desparte. Noi cunoaștem bine, în Anatolia, frămîntările lui Nicodim. Totuși, Isfendiyar are, într-un fel, dreptate: neamul lui Baiazid n-a secat, mai este și tînărul Mustafa... O vreme, se poate culege, pe acest drum, pentru țara domniei-tale, pacea... (*Almîrînd din nou uiciorul.*) Vechimea asta a voastră o să vă lumineze pînă la urmă drumul de urmat...
- MIRCEA : Nădăduiesc... Dacă îți place atît de mult ulciorul, țî-i dăruî. Pe la noi se mai găsec destule... (*Tăcere.*) Dorim să adunăm laolaltă, în scris, faptele și gîndurile noastre, pentru a sluji viitorimii... Aș vrea să purcedem, în toate chipurile, la luminarea norodului... Sînt atîtea de făcut!
- MITRU (*năvălește înăuntru, tîrînd după el un individ legat*) : Primejdie, măriata ! (*Iscoadei.*) Spune, tîrîtură !
- ISCOADA I : Nu știu... Nu știu...
- MIRCEA (*calm*) : Ce-i cu omul ăsta ?
- MITRU (*Iscoadei*) : Cine era celălalt ? Unde se ducea ?
- ISCOADA I : Nu știu... Nu știu...
- MIRCEA : Nu înțeleg nimic.
- MITRU : L-am prins în preajma iatacului măriei-tale... erau doi...
- BEDREDDIN : Omul ăsta are o pungă. Te-ai uitat în ea ?
- MITRU (*uimit*) : Nu... (*Se uită, înlemnește.*) Galbeni venețieni !
- MIRCEA : Domnița, Mitrule ! Unde ți-e capul ? (*Mitru iese în goană.*)
- (*Acțiunea trece în iatac.*)
- DOMNIȚA : La ceasul acesta tîrziu ? Ce vreți de la mine ?
- PADOVANI : Sinteți ultima mea șansă...
- DOMNIȚA : Dar spuneți odată !
- PADOVANI : Trebuie să mă duceți la Musa. Cît se poate de repede. Imediat. Este în interesul dîmneavoastră.
- DOMNIȚA : Nu vă înțeleg...
- PADOVANI : Am să vă explic pe drum. Am aur. Mult aur. Hai-deți ! Nu mai e timp.
- DOMNIȚA : Drept cine mă luați, signore ? Vă rog să plecați.
- PADOVANI : Dacă îl ucid pe Musa, veți fi liberă...
- DOMNIȚA : Cum ați spus ? (*Spre ușă.*) Mitrule !
- PADOVANI : Strigați degeaba. Moartea păgînului ne va salva pe toți. Hai-deți...
- DOMNIȚA : Moartea nu poate salva niciodată nimic.
- PADOVANI : Am să vă duc cu sila ! (*Se îndreaptă ameninșător spre ea.*)
- DOMNIȚA : Nu ! Mitrule !
- PADOVANI : V-am spus că strigați degeaba. Mitrule e mort. (*Profitînd de uluirea Domniței, vrea s-o tragă după el.*) Hai-deți odată !
- DOMNIȚA : Nu ! (*Disperată.*) Mihail !
- PADOVANI (*căutînd să-i astupe gura*) : Haide !
- (*Mitru, apoi Dan, se năpustesc în iatac.*)
- DAN : Las-o ! (*Padovani, surprins, o lasă pe Domnița, care cade, înăbușită ; vede că n-are pe unde țîrî și încearcă să se apere. După o scurtă luptă, Mitrul îl străpunge. Dan a ridicat-o între timp pe Domnița.*) Prea tîrziu... (*Mircea intră repede, urmat de Mihail. Realizează situația și rămîne încrămențit.*)
- MIHAIL : Nemernicul !
- MIRCEA : Pe toți am știut să-i apăr, numai pe tine, nu... (*Îngenunchează lângă ea.*) Iartă-mă, Domnița... (*Un clopot sună greu și sec.*)
- (*Pe dangătul clopotelor, acțiunea trece în camera de lucru a voievodului.*)
- BALDOVIN : Un mesaj de la dogele Veneției...
- MIRCEA : Citește.
- BALDOVIN : Serenissima Republică prezintă măriei-sale voievodului Mircea, odată cu regretul pentru dureroasa încercare, scuzele sale. N-a fost nici o clipă în intenția Senatului și a dogelui să se amestece în mersul lucrurilor din Țara Românească. Reneșatul Padovani a nesocotit instrucțiunile clare pe care le avea și a acționat potrivit netrebnicilor sale interese particulare. Sperăm că Țara Românească va păstra bunele sale sentimente pentru Serenissima Republică, de al cărei sprijin și sinceră simpatie vă încredințăm.
- MIRCEA : Bine.
- BALDOVIN : Vom răspunde prin Lorenzo, care, cît ai fost plecat măriata la Cozia, ne-a cercetat mereu cu scuzele...
- MIRCEA : Veneția nu trebuie lăsată deoparte. Cu vremea, ne vom înțelege. Vom sta de vorbă cu Lorenzo peste cîteva zile, după încoronarea lui Mihail. Aceasta trebuie s-o facem mai întîi, și cît mai repede... Am amînat-o prea mult... Mihail ne-a ajutat și pînă acum, dar altă țarie le va da umerilor săi mantia domnească... O-biceicul mîndrei spițe basarabe e bun : domnia țării se cuvine a curge fără contenire, voievodul însoțindu-se în Scaun cu urmașul său, precum doi într-unul singur. (*Tăcere.*) Ce se mai aude cu pacea diintre Sigismund și Jagello ?

Scena 28

BALDOVIN : Par a se înțelege...

MIRCEA : Numai să n-o facă iar pe spinarea noastră și a Moldovei... Pregătește, cu Mihail, o scrisoare lui Jagello. S-o ducă Popșor degrabă. Înștiințează-l pe Alexandru-Vodă, să-i scrie și el... Să nu se simtă în scrisoare nici o slăbiciune a noastră, împotriva ! Banul Radu să vină aici : va trebui să plece din nou la Sigismund. Războiul regelui cu Veneția nu-mi place.

BALDOVIN : Știber ne scrie de boala lui : din cauza asta regele ar fi renunțat deocamdată să mai atace Chilia...

MIRCEA : Norocul nostru cu Știber. Știe cînd e nevoie să se îmbolnăvească... La Bizanț ?

BALDOVIN : Vai de capul lor ! Prea s-au învățat, de patruzeci de ani încoace, cu ajutorul otoman și cu tributul... Se pare că basileul Manuel trage acum spre Mehmed.

MIRCEA : Uite, de asta țin eu. logofete, ca la curțile noastre domnești să dăinuie cumva pecetea Bizanțului... E o moștenire de preț. Dacă ei nu mai sînt în stare s-o țină, atunci s-o ținem noi !

BALDOVIN : Acolo nu s-au împlinit jertfele zidirii, doamne, cum ai făcut-o măria-ta...

MIRCEA : Jertfele zidirii le împlinim cu toții.

MITRU (*intră*) : A sosit o căruță cu daruri de preț de la Musa.

BALDOVIN : Vrea să ne arate că rămînem prieteni...

MIRCEA : Da... Pînă una alta, la miazăzi domnește liniștea. În sfîrșit, domnește liniștea !... Fă-i o scrisoare de mulțumire. Dacă nu mai este nimic grabnic, trimite-mi-l pe Mihail. (*Baldovin și Mitru se înclină și ies.*) Jertfele zidirii ?... Ce înseamnă asta, jertfele zidirii ? Totul este să simți inima poporului tău !... (*Mihail intră. Cei doi se privesc, o clipă, intens, apoi se îmbărbățesc ca după o lungă despărțire.*)

(Pe un fundal sugerînd înfățișarea noului oraș domnesc al Țirgoviștei, se adună mulțimea, în port de sărbătoare. În sala tronului apar, pe rînd, personajele care vor asista la solemnitatea încoronării ; într-o latură, Știber, Oană, comitele Kchisza, apoi Lorenzo ; în cealaltă, Baldovin, cei doi mitropoliți ai Țării Românești, Sofronie, apoi Moșneagul și Ciop Hanoș. Ceva mai aproape de Scaunul domnesc, Mitru, și, mai aproape, Dan. Sosirea lui Mircea, însoțit de Mara și de Mihail, e salutată cu urale ; răsună buciume și dangăt maiestuos de clopote. Voievodul, înveșmîntat de mare ceremonie, purtînd coroana și însemnele puterii, îi are alături, de-o parte pe Mara, purtînd, de asemenea, coroană, de alta pe Mihail, La un semn al lui Baldovin, se așterne liniștea.)

MIRCEA : Este vrerea noastră — Io Mircea, „mare voievod și singur stăpînitor, domn a toată țara Ungrovlahiei și al părților de peste munți, încă și spre Părțile Tătărești, și herțeg al Amlașului și Făgărașului și domn al Banatului Severinului și de amîndouă părțile peste toată Podunavia, încă pînă la Marea cea Mare și singur stăpînitor al cetății Dîrstor“ — ca acest preaiubit și preacinstit fiu al domniei-mele, Mihail, să ne însoțească de aici înainte, sub oblăduirea noastră, cu mintea, inima și brațul său, în Scaunul strămoșesc al Domniei, ca alătura și într-același gînd, și într-aceeași faptă, să slujim această a noastră Țară Românească, de-apururi desine-stătătoare ! (*Mihail este încoronat de către Mircea, în uralele poporului.*)

C O R T I N A

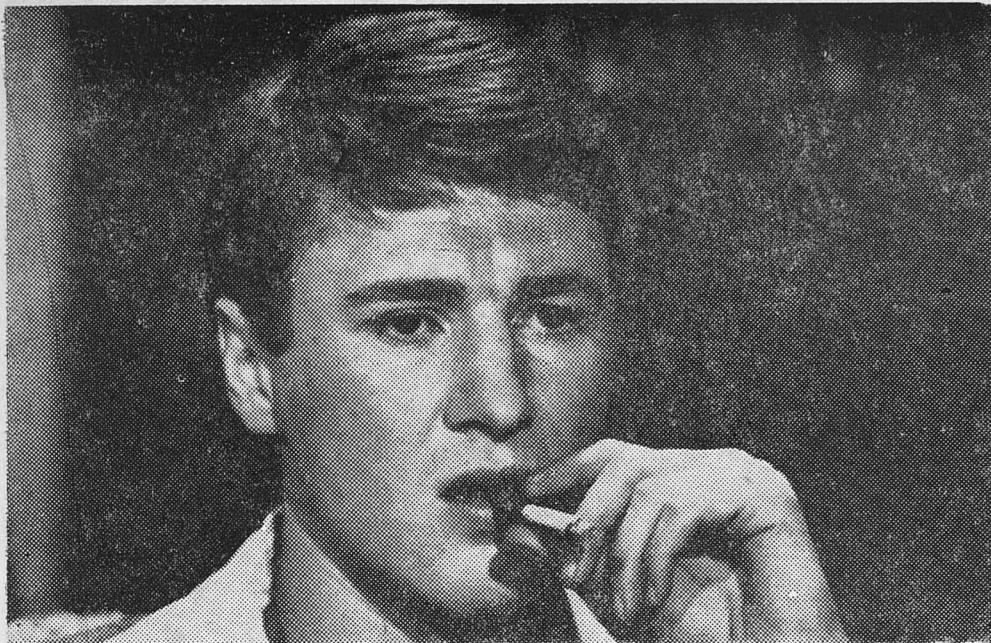

VALORI ALE TEATRULUI ROMÂNESC

Ștefan Iordache între Elsinore și La Mancha

Pentru că, între arte, teatrul este esențialmente un joc, actorul este, între artiști, binecuvântat să-și slujească arta cu o plăcere limpede și luminoasă care este plăcerea jocului. Că slujba în artă, în orice artă, înseamnă muncă e de necontestat, dar nu mai puțin dovedit e și că, uneori, ea înseamnă munci — patimi, chinuri. E dovedit pentru pictor, pentru poet, pentru muzician. Actorul însă pare privilegiat să sădească doar muncă, nu și supliciu, și să culegă meritata plăcere a jocului. Există în teatrul românesc un mare actor căruia harul pare să-i fie povară și jocul tortură, și a cărui fascinație se încheagă, miraculos și misterios, din chiar această imagine de supliciat perpetuu. Nu-mi amintesc la Ștefan Iordache vreo manifestare lămurită a bucuriei de a juca, nici măcar în rolurile de comedie, în care păstra întotdeauna rezerva unui scepticism, distanța unei ironii, eschiva unei reticențe. Unicitatea personalității sale impunătoare și dăinuitoare are

poate primul dintr-un șir infinit de reperi în această atît de manifestă suferință a creației care poate fi, uneori, jocul actorului. Unde se ascund semnele, îndobște afișate legitim, ale bucuriei în fața succesului, cum pot fi șterse urmele îndreptățitei mulțumiri față cu proximitatea perfecțiunii, cum nu se trădează măcar elementara, omeneasca satisfacție a unei munci duse la bun sfârșit? La Ștefan Iordache există, alături de un talent fără breșă și fără echivalent, inseparabilă de stilul, de imaginea-emblemă a actorului, această pătimire în robia propriei pasiuni. Această caznă fără leac, acest dor fără sațiu care este sau poate fi talentul și care procură în jur atîtea fericiți, profane sau sublime, costă uneori imens, refuzind amatorilor de formule încîntarea tuturor acelor „bucurii ale creației” și „satisfacții ale succesului”. O bucurie și o satisfacție de un fel anume, sau un succedaneu al lor, trebuie că există undeva, ca motor al fan-

În filmul „Străinul“ (1963)

**Alături de Ileana Predescu, în „Tigrul“ de M. Schisgal
(Teatrul „Nottara“ — 1965)**

În „Viziuni flamande“ („Escorial“) de Michel de Ghelderode
(Teatrul „Nottara“ — 1968) ; cu Ștefan Radof și Mihai Pruteanu

Împreună cu Mitică Popescu, în „Emigranții“ de
Slawomir Mrożek (Teatrul Mic — 1977)

Raskolnikov, în „Crimă și pedeapsă“ de G. Arout după Dostoievski (Teatrul „Nottara“ — 1970)

În „Speranța nu moare în zori“ de Romulus Guga, la televiziune (1974). Premiul de interpretare la Festivalul Internațional de la Praga — 1974, pentru rolul Barmanul

tasticei dăruiri de sine care este, de la un cap la celălalt, viața în teatru a lui Ștefan Iordache. Inaparența lor, disimularea lor, indiferent de cauze, are efecte care transcend sfera esteticului. Devenit actor cu A mare, Ștefan Iordache propune examinării, odată cu o exemplaritate „neconformă“ a prezenței sale în teatru, noțiuni vag neconforme și ele, ca suferința creației și tristețea succesului. Pe drumul dintre Elsinore și La Mancha străjuiesc indiferența și opacitatea, despre care nu întotdeauna reușești să-ți inchipui că îți zîmbesc.

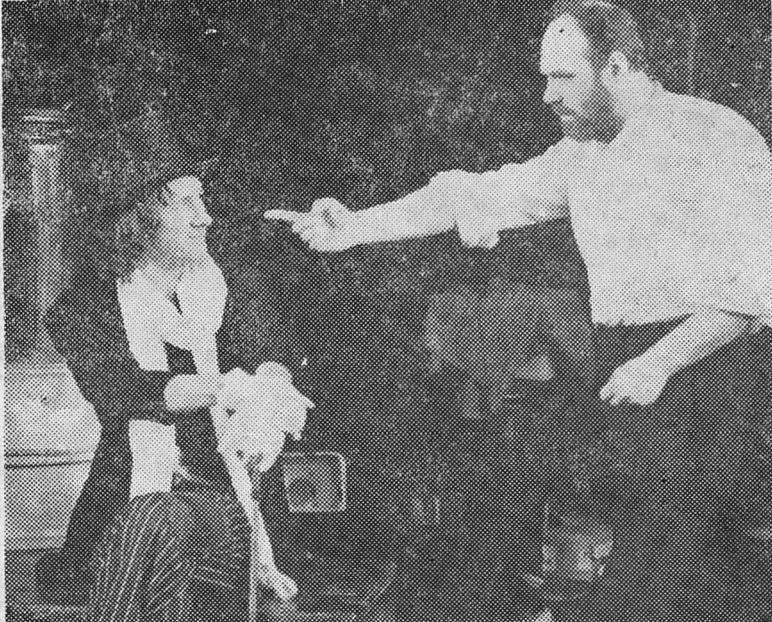
Glasul lui Ștefan Iordache a făcut o adevărată școală în mai mult de o generație de actori care, de la imitația cvasitotală la inspirația ocazională, se referă cu o anume constanță la una sau alta dintre particularitățile de marcă ale expresiei sale vocale. Cu toate acestea, nu binecunoscutele nazalizări cochete sau ezitări interogative și suspensive îl scot din rînduri. Actorul este definit și singularizat fără echivoc de expresivitatea, de magnetismul prezenței sale fizice — aceasta, inimitabilă. Prezență fizică de o forță și de o coerență care se păstrează și pe peliculă, intactă ca factură, ca aptitudini de sugestie și impact. Prezență fizică ce nu ține în mod expres de mimică sau mișcare, cu care nu poate fi direct, simplu relaționată. Prezență fizică ce ține

Stînga : In rolul El din musicalul „Nu sînt Turnul Eiffel“ după piesa Ecaterinei Oproiu (Teatrul Mic — 1979) ; dreapta : in „Amintirile Sarei Bernhardt“ (Teatrul „Nottara“ — 1985) ; cu Valeria Seciu, în „Să îmbrăcăm pe cei goi“ de Pirandello (Teatrul Mic — 1978)

Două personaje shake-speareene : Apemantus din „Timon din Atena” (în rolul titular, George Constantin) și Hamlet (Teatrul „Nottara” — 1978, respectiv 1974)

Încă mai puțin de costum sau accesorii. Dar care se manifestă, se transmite prin ele, contaminează și animă, supune și preface mișcare, mimică, costum și decor, devenite, într-o orchestrare insesizabilă, instrumente ale unui act de magie. Acest paroxism al participării fizice se poate numi histrionism în teatrul european, dar el are alte nume și fețe în teatrul oriental, care rămâne exemplar pentru capacitățile de abstractizare și universalizare ale spectacolului și în care performanța fizică a actorului este inseparabilă de arta sa.

Chiar și în partiturile austere (pentru că e cale lungă de la Escorial la Niște țărani), chiar și acolo unde textul reclamă rezervă și cumpătare, prezența fizică e cea care are ultimul cuvânt, fără ca replica și rostirea ei să fie prejudiciate. Această capacitate de a se impune fizic prin exteriorizare minimă, cu o rezervă și o cumpătare care pot merge pînă la un anume hieratism fără a atenua pregnanța personajului, este observabilă în condiții ideale în film. Actor fetiș, prezență emblematică la Mircea Daneliuc, Ștefan Iordache compune pentru el două figuri ce aparțin aceleiași entități spirituale și vizuale, cea din **Glissando** prelungind-o pe cea din **Ediție specială**, adăugîndu-i-se fără a i se suprapune. Cele două roluri, prin rezultanta lor, țin locul oricărei superabundente cariere cinematografice care n-ar fi intrat sub incidența

Protagonist, în „Richard al III-lea“ de Shakespeare, alături de Gheorghe Visu, Monica Ghiuță, Jean Lorin Florescu (Teatrul Mic — 1983)

unei inspirații regizorale de asemenea valoare. Pentru că în cinema talentul unui actor poate rămâne necitit, sau parțial citit, dacă nu intervine un regizor capabil să-l transcrie cinematografic.

Dar dacă, în teatru sau film, desăvârșindu-se în rolurile mari și irosindu-se în cele modeste sau de serviciu, personalitatea actorului și-a compus în timp un autoportret seducător, marele său teren de vânătoare rămâne dramaturgia lui Shakespeare. A lui în primul rând, dar și a tuturor celor care au scris și scriu pentru actor, fie că-i cheamă Euripide sau Beckett, Brecht sau Pinter. A celor care știu că foaia de hârtie trebuie să devină carne și oase, că vorba scrisă trebuie rostită și că a avea tu ultimul cuvânt nu e întotdeauna izbânda cea mai

glorioasă, pentru că în teatru ultimul cuvânt îl are scena și trebuie ca ea să vrea și să poată să și-l spună, întru gloria celui care l-a scris. Luându-și partea de glorie eternă, scrisul care rămâne datorază vorbei care zboară libertatea de a-și lua o bucată cit mai mare din gloria sa efemeră.

Între Hamlet și Richard a trecut foarte mult timp din viața de om a lui Ștefan Iordache. Un mare actor merită un loc important între principiile care stabilesc un repertoriu. Pentru că un mare actor este la fel de irepetabil ca un muritor de rând, doar că el are de oferit semenilor prea mult talent pentru o singură viață.

Dan MICOLESCU

CRONICA DRAMATICA

PIESA ROMÂNEASCĂ ÎN PREMIERĂ ABSOLUTĂ

TEATRUL NAȚIONAL DIN
TÎRGU MUREȘ

A ȘAPTEA NECUNOSCUTĂ

de Tudor Negoită

Data premierei : 27 iunie 1986

Regia : DAN ALECSANDRESCU.

Scenografia : ALECSANDRU URSU.

Distribuția : MARA COSTEA (Sofi); MARINELA POPESCU (Ada); MONICA RISTEA (Barbara); ELENA JITCOV (Emilia); DOINA PREDĂ (Xenia); CRISTINA PARDANSCHI (Magda); SMARA MARCU (Cecilia); IOLANDA DAIN (Filofteia); VASILE VASILIU (Pafi); ION RIȚIU (Vlad); LIDIA MARINESCU (Ana); DAN GLASU (Sile).

Piesa începe cu o misterioasă aglomereare de femei în casa unui burlac, continuă cu o serie de lovituri de teatru (dintre care nu lipsește invocarea unei tentative de omor, dezvăluirea unui secret de stat, implicit declanșarea anchetei de rigoare), pentru a sfârși printr-o sumă de revelații, nicidecum lipsite de importanță. Intriga acestei comedii politiste e abil construită pe laitmotivul „aparențele înșală”, susținut de contrastul dintre miza primă (un mariaj avantajos) și conflictul real (proliferarea imposturii). Treptat, situațiile inițiale se arată a fi false și se declanșează un lanț al slăbiciunilor (a nu se confunda cu afacerea lăntșoarelor, o bișniță curentă care e chiar trecută — momentan — cu vederea): inventatorul se dovedește un

fals inventator, un „nevinovat” profitor, invenția este și ea un bluf, crima, doar un pumn în obraz, spionul de temut, un biet pungaș de mina a șaptea, abia scăpat din detenție. Metafora invocată de unul dintre personajele „serioase” ale comediei, inginera inventatoare, — „teoria avalanșei minciunii” — este explicită direct: neadevărul odată afirmat crește și iar crește, maculind totul în jur, dar mai ales conștiințele. Personajele — în parte — provin din lumea interlopă, alcătuiind o galerie de tipuri labile, pentru că, pe lângă false mobiluri, funcționează și false identități. Dar satira este benefică nu doar în ce-i privește pe cei marcați, din punct de vedere moral, cu semnul negativ, mai mult sau mai puțin pierduți pentru societate. **Ridendo castigat mores** îi poate viza și pe eroii „pozitivi”, de pe scenă, din viață. De exemplu este amendată rigiditatea de metodă a anchetatoarei, destoinică, dar inflexibilă, încăpăținându-se să afle de ce cu vorba bună și explicația logică nu obține nimic. I se va demonstra că, totuși, constrângerea continuă să fie argumentul hotărîtor pentru cei certați cu legea. Este ironizată apoi și o anume slăbiciune a sexului tare: în fața farmecului feminin, vigilența sucombă.

Dan Alecsandrescu a imprimat aieretețe desfășurării reprezentației, ocupându-se și de reliefația discretă, dar fermă a unui sesizabil plan doi, care constituie, de fapt, temeiul, „alibiul” înscrierii piesei în repertoriul unui Național. Conducându-i pe actori (majoritatea actrițe) cu mînă forte printre meandrele aparențelor, ale compozițiilor nu neapărat facile, armonizînd „recitalurile” acestei spumoase comedii de moravuri, regizorul a stabilit fiecărui personaj ponderea exactă în acțiunea mereu precipitată. Utilizînd ticuri mărunte și ifose, Marinela Popescu surprinde în chip de nostimă fetișcană. Speculînd inteligent propriile-i date personale, Monica Ristea joacă în registrul

comic al autoironiei o vînjoasă sportivă de tot hazul. Iolanda Dain își învâluie personajul (o înveninată vecină, cu fixații de sectantă habotnică și apucături de hoată iute de mînă) într-un aer de tandră desuetudine. Elena Jitcov schițează cu accente acute o caricaturală ex-nevestă focoasă. Graseind, fandosindu-se cu măsură, Smara Marcu o „snobează“ pe „inocenta“ bișnițareasă. Cu o mască poate prea rece, Cristina Pardanschi este un sobru ofițer de securitate în civii. Înții pozînd în modestă ultragiată, încercînd apoi, cu stîngăcii forțate, postura cochetei, Doina Preda înfățișează corect o mironosiță. Mara Costea, apăsînd pe insolența eroinei, are o stranie prestață scenică. Lidia Marinescu conturează în spirit tonic, dar reținut, portretul unei persoane energice și voluntare care nu se încurcă în nimicuri. În rolul unui bărbat asaltat la propriu și la figurat, din amor sau din interes (privat, social și chiar penal), Vasile Vasiliu nu se lasă copleșit și se achită cu umor de multiplele „îndatoriri“. Dan Glasu stilizează figura unui tip banal — golanul de treabă, cooperant. Manifestînd apetit și pentru comedie, Ion Rîțiu nuanțează vulnerabilitățile unui simpatic descurcăreț cit pe ce să „calce strîmb“.

Pentru a păstra ritmul spectacolului, în momentul în care totul pare lămurit, un nou conflict se aprinde — de fapt, e un mai primejdios foc moenit: pretendentele la mariaj și profit nu au aflat toate care este adevărul adevărat, și sarabanda reîncepe. Pentru că răul nu a fost pe deplin eradicat. Încă.

Irina COROIU

**Monica Ristea, Doina Preda
și Marinela Popescu**

ALTE PREMIERE

TEATRUL DRAMATIC DIN BRAȘOV

INSULA

de Gellu Naum

Prin Urmuz, sublinia G. Călinescu în „Istoria...“ sa, noi, românii, ne înscriem înaintea francezilor ca fondatori ai curentului suprarealist. Nici că se putea altfel, la un popor bogat în spirit ca poporul român. În fapt, suprarealismul, neteoretizat de vreun Breton, există în cimilituri, snoave și proverbe. O întregă arie a literaturii și artei populare premerge și fundamentează arta și literatura conștientizată, cultă, a suprarealismului. Gellu Naum ne apare ca un ultim reprezentant al acestui curent născut prin al doilea deceniu al seco-

Data premierei : 7 iunie 1986.

Regia : MIRCEA MARIN. Decori : arh. MIRCEA CORNICIU. Costume și păpuși : SIMO ENIKŐ. Muzica : MIRCEA FLORIAN.

Distribuția : COSTACHE BABII (Robinson Crusoe); DAN SÂNDULESCU (Vineri); NICOLAE C. NICOLAE (Bătrînul Selkirke); VIRGINIA ITTA MARCU (Adelaide Selkirke); ANDREI RALEA (Randolph Selkirke); VICTORIA COCIAȘ-ȘERBAN (Mary Selkirke); DAN DOBRE (Pierre Surcouf); MARIA RUCSANDRA DOBRE (Sirena); ION JUGUREANU (Poveștitorul); GEORGE FERRA (Căpetenia beduinilor, mai apoi Ghid, Ied I); MIHAI BĂLAȘ JUJUCA (Beduinul mut, Ied II); GABRIEL SÂNDULESCU (Mabolo); FLAVIUS CONSTANTINESCU (Major-domul); NINA ZĂINESCU (Papagalul Coco, O zebra); CONSTANȚA COMĂNOIU (Un leu, Un pirat, O focă); LULI CRĂCIUN (Un papagal, Un pirat, Un polițist); HORIA DUMITRU CARASCA (Un beduin); MOISE VASILE (Alt beduin); ION OPREA (Un polițist).

lului nostru, reprezentant al unui suprarrealism maturizat, care nu se mai mulțumește cu perplexitatea cititorului, nu se mai abandonează dicteului automat, și nu mai alungă, deci, programatic, orice determinație rațională. Astăzi se știe că rațiunea este un fatum al omului și, ca atare, o componentă a oricărui demers artistic. Că, alungată, ea se întoarce, după expresia lui Eugenio d'Ors, cu viteza avionului. Așadar, piesa lui Gelu Naum, **Insula**, reprezentată de teatrul din Brașov, după douăzeci și doi de ani de la apariția ei (revista „Teatrul“, sept. 1964) — să nu scăpăm ocazia să aducem cuvenitele laude acestui colectiv pentru opțiunea repertorială cu rezonanță profund culturală — această piesă, zic, este declarată clară, rațională în mesajul etic al ei, și non-rațională, în sens suprarrealist, în structura subiectului ei. Ea ne arată cum suprarrealismul s-a transformat din scop în mijloc, întru câștigul tradiției artistice.

Politic, **Insula** e o satiră a lumii capitaliste, ridiculizîndu-i instituțiile, formele de expansiune; etic, este o meditație ironică privind zădărnicia însingurării omului produs de lumea capitalistă, care, izolat și pus în condiții de demiurg, nu poate zămisli alte relații decît tot pe cele de tip capitalist.

Așadar, piesa e mai mult decît o parodie a celebrei cărți a lui De Foe — adevărat manifest artistic al individualismului burghez; e, mai cu seamă, o originală și profundă demitizare a valorilor lumii capitaliste, și cu precădere a mitului întreprinzătorului individualist reprezentat de Robinson.

Structural, piesa este suprarrealistă — mai întîi prin tehnica folosită, care e aceea a visului; o putem numi, ad-hoc, a „inmuguririi“; situația dramatică primară se continuă și se dezvoltă în alte situații dramatice fără vreo noimă diurnă, ci prin corespondențe și asociații senzoriale, vizuale sau auditive, împrumutînd și ceva din aventurosul romanelor senzaționale, totul sub controlul ironiei auctoriale. Autorul se joacă populînd insula unui Robinson ce practică ceremonialul religiozității și muncii organizate, cu fantasmemele unor personaje care au făcut deliciul consumatorilor de subliteratură: o sirena, piraiți, un misionar, beduini, sălbatici. Toată această lume se caută și se regăsește (pe baza unor semne pe trup) într-o mare familie — element luat tot din arsenalul romanelor senzaționale: Mary, soția nelegitimă a piratului Pierre Surcouf, este mama lui Robinson, piratul e fiul regelui sălbaticilor, Mabolo; acesta, la rîndul său, a avut ca student unele încurcături cu Mary. Depravarea întregeste tabloul decrepitudinii morale a familiei burgheze. Scenele se succed frenetic și senzațional. Randolph-unchiul pătrunde în insulă ca negustor de citronadă. Bunicul Selkirke-misionarul și bunica Adelaide descind în insulă dintr-un balon. Robinson, reintrodus în familie prin sentimentul datoriei, călăuzește expedițiile ei armate împotriva beduinilor. Înfrînți și deposezați de bunuri, aceștia se fac ghizi în insulă. Unul dintre ei se recunoaște a fi tatăl lui Vineri, care, rămas acasă cu Sirena, îl înlocuiește matrimonial pe Robinson. Acesta își clamează tristețea numărînd banii încasați dintr-o tranzacție cu bunica. Randolph, care a spart casa de bani a lui Robinson, e fujuit, la rîndu-i, de beduinul-ghid.

Goana frenetică și fără scrupule după îmbogățire a acestor personaje le disculpă de dramatism. Psihologic, sînt foarte reduse, și, în bună tradiție suprarrealistă, autorul le înzestrează cu replici absurde și comportamente bizare, care generează un umor sec și bufon.

Regizorul Mircea Marin a accentuat în spectacol tocmai comicul buf, augumentîndu-l către caricatura grotescă neînfricoșătoare. Impresia generală este de western cu fanteze de bilci.

Ritmul e alternant: de o anume lentoare cînd regizorul vrea să scoată în

relief bizareria personajelor sau comicul absurd al replicilor, rapid, într-o aglomerare de acțiuni și de situații ce ating freneticul, în așa-zisele „scene palpitate” sau „de aventură”. Parodia este vădită și în interpretarea regizorală, spiritualmente congeneră celei a autorului, de aceea actorii au fost îndrumați să joace detașat și în cheia enormului. Caricaturile pe care ei le creează sînt remarcabile. Vineri, negrul, este albastru — aluzie, și în text, la portretul lui Cezanne? — și poartă un fel de tutu (interpret: Dan Săndulescu), Pierre Surcouf (Dan Dobre) poartă un costum sumar de pirat de Mediterana, de sub vesta descheiată se întrevede o blană de miel — e pieptul păros! — pe care actorul și-o scarpină, din cînd în cînd, cu demnitate. Tirăște cu fanfaronadă piciorul de lemn, un butuc sau un butoiș în care, la ocazie, se pot păstra cîteva obiecte de uz personal, și care, la un moment dat, va înfrunzi. Vocea piratului bubuie peste celelalte, riscînd să acopere și vacarmul făcut de deseale împușcături. Bătrînul Selkirke, misionarul, se ascunde, mefistofelic, după un măturol de barbă și după niște ochelari (Nicolae C. Nicolae), Randolph (Andrei Ralea), într-un costum de cioclu, aleargă cu pași impetuoși, mereu revendicînd ceva de sub un petec mare de mustață. Adelaide Selkirke, bunica (Virginia Itta Marcu), în haine negre, poartă baston și vîdește un spirit foarte belicos, Mary Selkirke, mama, poartă rochii vaporoză care îi subliniază langurozitatea etc., etc. Costumele și măștile sau machiajul arată inventivitate și simț al caricaturii, și se datorează lui Simo Enikó. Decorurile, tot în spiritul teatrului de păpuși, aparțin lui Mircea Corniciuc. Sînt componente care dau spectacolului nu numai culoare, dar și nota fantastică, de vis, prin care spectatorul matur e atras și condus în lumea copilăriei sale, pentru a se amuza, în mod pur, de această lume artificioasă, pe jumătate păpușărească, în care numai Robinson, adică Costache Babii, este el însuși, om și actor. Actor jucînd pe omul falsificat de o lume a falselor valori, și totuși om, actorul acordîndu-i, tocmai, complexitatea falsității lui: falsă pioșenie, falsă supunere, falsă blîndețe, falsă demnitate, falsă însingurare, astfel că replica cu care încheie spectacolul numărîndu-și cîștigul: „Ce singur sînt, Doamne, și cîtă lume! Ce singur sînt aici, pe Insula Deznădejdiei...” să stîrnească hohotele de rîs, reacție a spiritului nostru fără prejudecăți recunoscîndu-și falsă sa oglindire în nuanțat-adevărata mimică a actorului.

Constantin RADU-MARIA

TEATRUL NAȚIONAL DIN TÎRGU MUREȘ

— secția maghiară —

FATA FĂRĂ ZESTRE

de **A. N. Ostrovski**

Data premierei: 30 mai 1986.

Regia: **KINCSES ELEMÉR**. Scenografia: **KEMÉNY ÁRPÁD**. Muzica: **FÁTYOL TIBOR**.

Distribuția: **BILUSKA ANNA-MARIA**, **SKÉKELY ANNA** (Ogudalova); **BÖLÖNI ZAHARIÁS KLÁRA**, **BÁLINT MÁRTA** (Larisa Dmitrievna); **BOÉR FERENC** (Knurov); **ZALÁNYI GYULA** (Voșevtov); **GYÖRFFY ANDRÁS** (Paratov); **TATAI SÁNDOR** (Karandișev); **LÖRINCZY ICA** (Eufrosina Potapovna); **TÓTH TAMÁS**, **KÁRP GYÖRGY** (Robinson); **NAGY JÓZSEF** (Gavrîlov); **ZONGOR ISTVÁN** (Ivan).

Candelabrele se sting. O vreme, domnește întunericul, pentru ca apoi în dreptunghiul scenei să înceapă să palpate o lumină difuză — „o rază de lumină” — reflex al apei care curge în albia fluviului, de-a lungul timpului. Decorul simplu, auster, e dominat de cenușiul unui plan inclinat ce figurează cheiul la care personajele par ancorate — prinse în capcana fatalității, a vanității necrutătoare. Simburele veleitarismului a încolțit în sufletul fiecăruia. Sau, cum inteligent spune unul dintre interpreți: „destinul său (al lui Karandișev, personajul deopotrivă ridicol și înduioșător — n.n.) se ascunde în firea noastră... Evitînd să dea curs speculațiilor care-l plasează pe Ostrovski, cînd între Ibsen și Dostoievski, cînd între Gogol și Cehov, căutînd să-și clarifice firești întrebări: „De ce, cum, cu ce scop, cu cine, cui?” (citată din programul de sală), regizorul Kincses Elemér a ținut cont în primul rînd de nobila ambiție de generos moralist a autorului, care spunea: „Ca să meriți dreptul de a educa un popor, fără a-l jigni, trebuie mai întîi să-i arăți calitățile...” Teatrul nu este, în fond, decît o perpetuuă evocare a unor exponențiale experiențe de viață. Cu un sobru ceremonial de reconstituire a ambianței sfîrșitului de veac XIX, domestica dramă burgheză a fost redimensionată, căpătînd altitudinea

unei autentice tragedii, în care cadența e păstrată cu rigoare. De eroi, de actori. Conformindu-se viziunii de o prețioasă, dar deloc gratuită calofilie, interpretii si-au subsumat creațiile individuale desenului global pe care-l conturează cu pregnanță retorică analogică a întregii montări. Cuvîntul de ordine pare a fi fost o sobră și rece detașare. Astfel, Szekeley Anna atribuie o enigmatică demnitate personajului său. Într-o loială concurență cu cealaltă interpretă, Bôlôni Zaharias Klara încearcă, la rîndul ei, să afle soluții pentru punctarea seriei „dependențelor“ ce-i restrîng tot mai mult aria precarei sale independențe. Lorinczy Ica reușește — în consens — să indice, cu atenuările necesare, grobianismul unui anume mediu. Boér Ferenc și-a compus o impenetrabilă morgă de bancher în înțeleaptă expectativă. Paratov, în interpretarea lui Gyórfy András, poartă de la început stigmatul superficialității, un ins dezabuzat și atît. Îl secondează, cu mai mult farmec personal, Zalányi Gyula. Tatai Sándor face o inedită propunere dînd lustru mediocrității, dar justificînd și debusolarea personajului. Tóth Tamás trece cu impresionantă ușurință de la note burlești, la pasaje grave (ca de exemplu momentul monologului).

Multiple valențe conotative etalează gradat registrele a două tipuri de relații umane. Cele nutrite de ipoteticul sprijin moral ce ar urma să vină din partea mamei, a prietenului, a iubitului, a logodnicului, pe de o parte. Pe de alta, raporturile izvorîte din venalitate și dintr-un orgoliu care orbeste: Ogudalova nu vrea să abdice cu nici un preț de la un trai bun și acceptă orice compromis, chiar împotriva sentimentelor materne. Sau umilul funcționar care, cu prostescă infatuare, încearcă să-i concureze pe cei avuți și plănuiește o răzbunare stupidă, cerînd-o de soție pe frumoasa mult rîvnită, dar de nimeni iubită, de nimeni prețuită pentru curătenia ei sufletească... Muzica distilează în rafinate ecouri melodice tradiționale coruri țigănești. Imagini emblematice conferă demonstrației o elegantă armonie. Scaunele, mereu altele — simbol al unui lînced sedentarism, sînt principalele elemente de recuzită, indicînd, în spațiul gol, schimbările de tablou. Apoi: samovarul, ostentativ umplut cu șampanie; pianul: florile, aruncate în dezordine pe podea, și „florile păcatului“ — țigăncile încremenite în atitudini lascive. Sau mărul — fie instrument al batjocorii (Paratov i-l înfige lui Karandișev în gură), fie fruct al ispitei (în cercul trasat de reflector, asemeni implacabilei sorți, Larisa îi oferă

un măr lui Paratov, el îl ronțăie cu voluptate, zîbind satisfăcut). Patul cu baldachin din casa modestului Karandișev sporește prin disproporționata sa prezență tensiunea înfruntării dintre personaje — cei doi tineri bărbați, angajați într-un „duel“ al paharelor; mama și fiica, rîzînd nervos în fața vulgarității excesive a Potapovnei. Cravașa lui Paratov și bastonul lui Knurov petluiesc parcă înțelegerea dintre impetuosul fante și bătrînul chibzuit cu chip sardonice. Un șal negru ca un zăbranic flutură pe umerii fetei după noaptea de dragoste urmată de grabnica despărțire. O armă (mînuită stîngaci și de Robinson, bufonul care-i binedispune pe cheflii) reapare în mîna logodnicului abandonat care apasă pe trăgaci tocmai cînd, disperată, fata „fără zestre“ — fără speranțe — se precipită să răspundă noului ei stăpîn, care o cheamă prin clinchetul fals suav al unui clopoțel. Larisa vine să moară în același spot de lumină care-i dăduse, nu cu multă vreme în urmă, iluzia fericirii. În eseu inclus în programul de sală, Kincses Elemér vorbește despre „...cele o mie de chipuri ale pasiunii: dragostea bună, fericită? Disperată. Chinuită. Înșelată. Iadul...“ Și conchide: „Trebuie să ne asumăm iadul dragostei aciuite în noi. Să ne-o asumăm, s-o măsurăm, s-o analizăm, și apoi s-o învingem“... O posibilă, modernă parafrază la Corneille...

Irina COROIU

TEATRUL EVREIESC DE STAT

COMEDIA UNEI TRAGEDII (IACOBOWSKY ȘI COLONELUL)

de Franz Werfel

Paradoxal, dar comedia din tragedia povestită de text nu e cea scontată de dramaturg: vechea schemă literară conform căreia unui sclav, unui servitor i se cere de către stăpînul său, nevrednic și nemilos, să săvîrșească irealizabile fapte vitejești nu are nimic hazliu; iar

Data premierei : 22 mai 1986.

Regia : ADRIAN LUPU. Scenografia : CARMEN și GHEORGHE RASZOWSKY. Traducerea : H. GOLDENSTEIN. Versiunea românească (la cască) : FRANZ AUERBACH.

Distribuția : BEBE BERCOVICI (Jacobowsky) ; THEODOR DANETTI (Stjerbinsky) ; TRICY ABRAMOVICI (Marianne) ; NORBERT HAUSER (Szabuniewicz) ; RUDY ROSENFELD (Domnul tragic) ; LUCIA COSMEANU-MAIER (Doamna Bouffier, Doamna Clairon) ; DORINA PĂUNESCU (Ginette) ; LEONIE WALDMAN-ELIAD (Doamna din Arras) ; IOANA CRĂCIUN (Tinăra fată) ; DOINA TRĂSNEA (Fata ușuratică) ; EUGEN APOSTOL (Șoferul, Jandarmul, Jucătorul de zaruri) ; NICOLAE CALUGĂRIȚA (Comisarul) ; ILIE VALENTIN (Locotenentul) ; MIHAI CIBU (Turistul) ; EUGENIA BALAURE (Doamna speriată) ; NUȘA STOLERU-PONGRATZ (Călugărița) ; NICOLAE MACOVEI (Domnul cu saxofon).

peripețiile „jidovului rătăcitor“, personaj de legendă reîntrupat în Jacobowsky, în ciuda uimitoarelor probe de inteligență practică pe care acesta le etalează, nu înveslesc pe nimeni : a fi constrins să găsești incredibile soluții pentru a supraviețui într-o lume insuportabilă și aberantă este dovada că mizeria socială, politică și morală a atins paroxismul. De altfel, aceste antecedente literare, la care textul face aluzie, sînt umbrite de coșmarul realității din anii '40, coșmar de care omenirea nu poate rîde decît plîngîndu-și de milă.

Comicul pe care miza (oare ?) Werfel nu există ; comedia conținută, poate involuntar, de spectacolul montat de Adrian Lupu izbucnește din îngrozitoarea revelație ce o poți avea ca spectator în clipa cînd realizezi că, în fața unei oricînd posibile conflagrații mondiale, experiența acumulată de victimele și de făcătorii tuturor războaielor anterioare se dovedește a fi inutilă și iluzorie, căci bestialitatea agresiunii ia mereu alte înfățișări, inimaginabile.

După mai bine de patru decenii, știm multe lucruri despre cel de-al doilea război mondial. Din text nu ne mai surprind ca noutate nici mizeria, nici panica, nici debandada din Parisul la porțile căruia se aflau trupele naziste. Iată datele poveștii : pe una din străzile Pa-

risului, într-un adăpost, Jacobowsky — evreu născut în Polonia, călătorit prin țările de limbă germană, refugiat în Cehoslovacia și apoi în Franța — se întâlnește cu pan Stjerbinsky, colonel în armata națională poloneză. Primul este negustor bogat, cel de-al doilea — ofițer de carieră. Primul fuge ca să-și scape viața ; cel de-al doilea își asumă de bunăvoie și cu înfatuare misiunea de a duce aliaților anume documente secrete.

Foamete, refugiu, razie, murdărie și mizerie, frică, prigoană și un mod ne-realist de a judeca evenimentele — acesta este climatul în care cei doi își dezvăluie reciproc imaginea pe care o au unul despre celălalt. Pentru colonelul polonez, evreul este un laș, un speculant, un colportor de bunuri și de vești, lipsit de loialitate, de patriotism și de curaj, un pripăsit pe care lumea bună îl îngăduie de dragul valorilor materiale de care acesta dispune, și nu pentru valoarea sa umană. Pentru Jacobowsky, colonelul este într-adevăr un exponent al elitei, dar într-o societate care a ridicat din umeri cu indiferență și dispreț în fața pogromurilor și care i-a alungat pe evrei din Galiția ; ofițerul este un ins sensibil și cultivat, dar orbit de o ură care, îndreptîndu-se împotriva nazismului, condamnă pe nedrept și cultura germană ; iar ca militar merită toată admirația pentru vitejia și cavalerismul de care oricînd poate da dovadă, numai că aceste virtuți apar ridicole și mai presus de toate neputincioase în fața sadismului criminal ce pune în mișcare mașina de război hitleristă. Și evenimentele confirmă : colonelul, în plină ofensivă germană, are stupefianta dorință de a-și vedea iubita spre a-i oferi flori, pentru a îngenuchea în fața ei și a-i declara cu înfocare dragostea ! În cel mai cumplit război — cea mai inadecvată conduită ! Și evreul Jacobowsky îl urmează peste tot, procurînd mîncare aleasă în toiul foametei, și benzină chiar de la dușman, renunțînd la șansa de a-i răpi colonelului iubita și salvînd de la moarte tot grupul.

A scăpa cu viață în plin apocalips este — spun piesa și spectacolul — semnul maximei inteligențe și al celui mai admirabil eroism.

Textul este stufos — material arhisuficient pentru un serial TV. Ceea ce rezultă mai puțin din construcția dramei se realizează prin personajul Jacobowsky ; și anume, prin subtilitatea modului său de a gîndi, care exclude naționalismul, se poate sesiza esența unor crîncene realități politice.

A monta acest text pe o scenă este în sine o performanță. Avalanșa de posibilități cinematografice ce se iscă din

**Theodor
Danetti
și Tricy
Abramovici**

fiecare scenă, prezentarea secvențială a unei puzderii de personaje înfățișând populația Franței ocupate, abundența de replici care pretind prim-planul și planul-detaliu, patetismul unor momente care înspăimintă prin simplul fapt că se mai pot produce în vecinătatea morții — iată dificultăți pe care regizorul Adrian Lupu le-a înfruntat, ignorându-le parcă, și ajungând astfel la un posibil echivalent teatral.

Poate de aceea montarea, în prima sa jumătate, este mai mult descriptivă și, prin aceasta, ușor trenantă. Ciștigul acestei prime jumătăți, obținut cu riscul unei prea lente desfășurări, este însă enorm (ceea ce a constituit, cred, **motivația artistică** a acestei opțiuni repertoriale): se demonstrează cum suferința altora, după ce stârnește stupoarea, indignarea, uneori chiar mânia, sfârșește prin a deveni (oribil paradox!) **plăcătoarea**: o stare de lucruri intolerabilă, dar prelungită în timp, în vreme ce pentru cei ce o cunosc doar din auzite eșuează din nefericire în fapt divers, pentru cei ce o trăiesc se transformă în „**situație normală**“, care-l privește pe fiecare în parte și din care scapă cine poate.

După ce în ultima parte a spectacolului am urmărit cu sufletul la gură cum colonelul, în ciuda iresponsabilelor sale tribulații sentimentale, atât de energice pentru spectator, accede la ideea că bunul, providențialul Jacobowsky

merită să fie și trebuie salvat, așadar, după ce ne bucurăm copilărește de acest **happy end**, o revelație ne lasă perplexi: ne-am bucurat de faptul că un evreu a fost salvat, știind foarte bine că **mulțimea** celorlalți, lipsiți fiind de șansă, vor lua drumul morții în urma raziei anunțate de ocupanți.

Triumful binelui se manifestă prin cruda nepăsare față de cei care, din pricina unei „nedreptăți literare“, nu au apucat să fie eroi.

Partiturile actoricești sînt dificile și deoarece conțin prea puține replici de spus și prea multă suferință de arătat, și întrucît cele de întindere verbală străbat întinse cîmpuri de situații, urcînd și coborînd pe greu sesizabile trepte ale atîtor nuanțe afective.

Cu excepția protagoniștilor — Jacobowsky (Bebe Bercovici), Stjerbinsky (Theodor Danetti), Szabuniewicz (Norbert Hauser), Marianne (Tricy Abramovici) — rolurile aparțin „peisajului uman“: regrete și nostalgii vetuste, spaime copleșitoare pînă la catalepsie, deruta stîrnită de incredibil, apatie, luciditate tragică, disperare fatalistă, crize de pioșenie și abandon în religiozitate (Lucia Cosmeanu-Mayer, Leonie Waldman-Eliad, Eugenia Balaure, Ioana Crăciun, Rudy Rosenfeld, Nușa Stoleru-Pongratz) sau brutalitate servilă, frivolitate inconștientă, cinism cazon bestial (Eugen Apostol, Doina Trăsnea, Nicolae

Călugărița, Ilie Valentin). Marea de refugiați dezorientați, flămânzi, apatici pînă la animalitate a fost realizată prin folosirea acestui corpus de interpreți în scenele de masă, dar virtuozitatea acestor momente se datorează și scenografiei semnate de Carmen și Gheorghe Raszowsky, care au creat un spațiu al coșmarului tern: tot timpul ai senzația că drumurile, târgurile, orașele, popasurile prin care trec refugiații se află în vecinătatea unui lagăr de exterminare; spațiul agoniei se confundă cu lăcașurile morții.

Pe acest fundal, care inundă și îmbibă prezența celor patru personaje centrale, lui Theodor Danetti i-a revenit obligația de a întrupa un personaj pentru care mizeria înconjurătoare este prilej de fanfaronade ale riscului, ori de detașată acceptare a morții. O interpretare excelentă, uneori epatantă, atingând toate dimensiunile personajului.

Reversul colonelului i-a revenit lui Bebe Bercovici. Izbutind să fie antipatic în vreme ce are mereu dreptate, tulburat și retras în modestie în momentele de triumf moral asupra colonelului,

viclean cu disperare, abil în umilințele sale trucate, l-a prezentat pe Jacobowsky în toate nuanțele involuntar dezagreabile ale omenscului, dar și în admirabile tururi de forță ale curajului fără șansă.

Norbert Hauser (Szabuniewicz) aduce în scenă sănătoasa simplitate a țaranului care trece prin dificultăți și pericole fără să-și pună alte probleme decît cele legate de găsirea soluțiilor.

Tricy Abramovici (Marianne) este o franțuzoaică frumoasă și nesocotită, răsfățată de soartă, frivolă pentru că așa vrea, sinceră pentru că nu are nimic de ascuns, dirză atunci cînd e necesar, calmă și cumpătată în hotărîri chiar cînd prin aceasta pierde ocazia de a-și ocroti destinul. Marianne este aici (poate?) un simbol. Orice simbol este retoric, Tricy Abramovici îi conferă personajului vitalitate și temperament; grație ei, simbolul livresc capătă aura veridicității.

Prin transparența spectacolului, în spațiile cazului prezentat, se deslușește cauza.

Un memento tragic.

Paul Cornel CHITIC

TEATRUL DE REVISTĂ

Rîsul unor noapți de vară și... a 12-a noapte

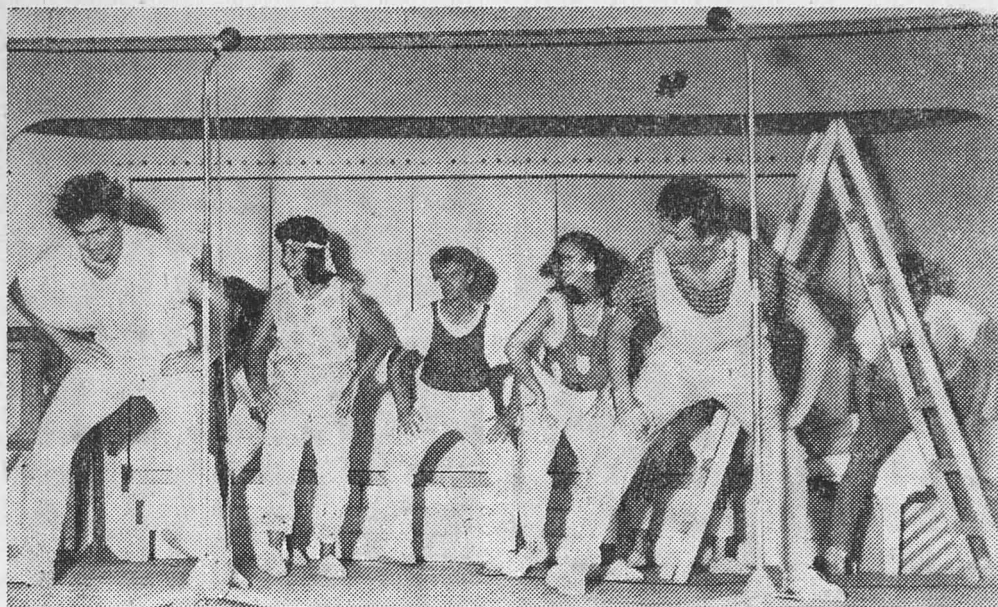
Bună inițiativă estivală pe scena centralei grădini bucureștene — „Boema“: o paradă de 12 noapți a teatrelor de estradă din toată țara. (Termenul „estradă“ e discutabil, deoarece foarte ades spectacolele de estradă se joacă pe scenă, iar cele de revistă, pe estradă. Poate, zic eu, denumirea de „estradă“ se referă la spectacolele de mai mică montare, iar cea de revistă, la spectacole ca la „Tănase“.)

A fost o ofertă atrăgătoare pentru spectatori, în serile caniculare, și un prilej binevenit de a evalua situația artistică a acestor trupe, care trec rar prin capitală, de a ne reîntîlni cu mai vechi interpreți și de a-i cunoaște pe cei lansați în ultimii ani.

Două „păcate“: colectivele nu și-au putut viziona reciproc spectacolele, pentru un util schimb de experiență, iar numărul criticilor invitați se reduce la... 1. Nu vom întreprinde o analiză exhaus-

stivă a numeroaselor aspecte și contribuții implicate în realizarea tuturor acestor montări ci vom răsfoi „notele de spectator“ luate pe parcursul acestui maraton.

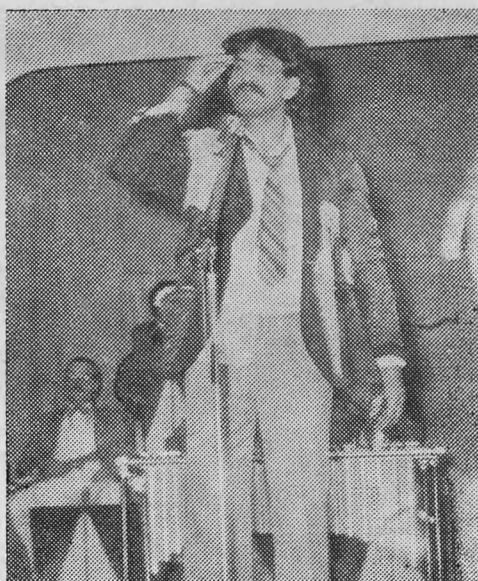
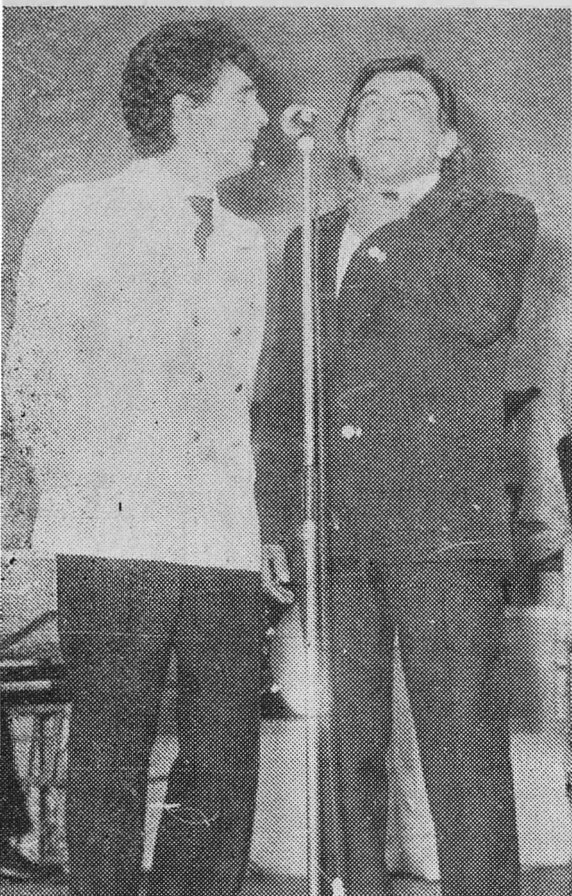
● Teatrul din Baia Mare e cel mai tînăr dintre toate, înființat abia acum cîțiva ani. Cele două reviste: **Pardon, scuzati... am glumit și Hocus pocus... la revistă** sînt spectacole „de autor“: textul și regia — Mihai Maximilian. Se cunoaște aici „mina“ unui vechi profesionist, textierul cel mai în vogă, care știe să compună numere gîndite ca miniaturi scenice, cu idei originale, în registrul comic sau „melo“. Partea forte a acestui ansamblu este corpul de balet, excelent, cu dansatori tineri proveniți din pepiniera școlii de coregrafie din Cluj-Napoca. Fete zvelte, grațioase, băieți la fel, sub conducerea coregrafului Papu Zoltan. Actorii comici Aurel Mazilu, Paul Talașman, Valeriu Doran, Lucreția Mandric, Victoria Blakenberg, Aurora Catană, cu un efort mai mic sau mai mare, bizuindu-se pe o gesticulație abundentă și deseori pe o mimică grotescă, încearcă tipuri hazlii. Dintre melodiile a căror conducere muzicală a fost semnată de Ivan Fehete am reținut un slagăr: „Cercul“ de Vasile Veselovschi. Funcționale, vesele, decorurile lui Florin Harasim.

Scenă din spectacolul colectivului-gază, Teatrul „C. Tănase”

La rampă, comicii gălățeni

**Moment din programul
brigăzii artistice a I.T.B.**

**Binecunoscutul duo comic constănțean,
Gelu Manolache și Jean Constantin**

Baletul estradei băimărene

● Teatrul Muzical din Braşov a înfăţişat **E strada-n carnaval** (scenariul şi regia, Tudor Boian), cam nesemnificativă solie a unui oraş cu bogată tradiţie artistică. Strădaniile depăşesc doar pe alocuri valenţele unei echipe de amatori. Actorii comici se numesc Nora Vlad, Winni Sibianu şi Veronica Munteanu. Orchestra „Carpaţii”, cam zgomotoasă; cea mai cunoscută prezenţă, Doina Limbăşanu.

● Piteştenii, cu vechi state în gen, au venit cu **Cabaret melodii**, scenariu scris special pentru turnee de doi vechi parteneri de scenă şi emisiuni radio, Al. Darian şi C. Zărnescu. Autorii (primul e şi regizorul reprezentaţiei) cunosc bine tainele meseriei, atacă în vervă răile sociale, dar sînt insuficient susţinuţi de interpreţii G. Gentea, M. Cirlig, Mariana Iloviceanu, Mariana Popa, D. Oancea. Bune momente de balet, mai ales un duet frumos realizat de Ţuca Popa şi Stancu Goţ.

● Vecinii noştri, ploieştenii, au oferit un spectacol semnat de cel mai vechi scriitor „de gen”, Aurel Felea: **Gara veseliei**. Aş vrea să pomenesc de strădania lui Felea, de decenii, de a aduce revistei un strop de poezie, o undă lirică, o „ţînută de seară”. Spectacolul poartă marca priceerii sale (fără a fi un model). Titu Dumitrescu, Mirel Mineru, Cătălina Vornic, Costel Pînzaru, Maria Roth, Mihai Răducu, Graţiela Chiţu, Georgeta Mihalache, Dorin Ionescu, Rodica Ion şi alţii joacă şi cîntă, sub bagheta altui veteran, Harry Eliad, bun, temeinic profesionist, care beneficiază şi de contribuţia unui balet foarte plăcut, pe alocuri remarcabil (coregrafia, Marcela Timiraş) şi a scenografei Teodora Dinulescu. Acelaşi teatru a mai fost prezent şi cu o comedie muzicală — **Cometa lui Matache** de Sandu Anastasescu şi Harry Eliad, după **Sfirşitul pămîntului** de Victor Eftimiu, în regia lui Cristian Mihalache, cu muzica lui Aurel Giroveanu şi decorurile regretatei Irina Borovski.

● Ca şi Mihai Maximilian, George Mihalache îndeplineşte două „norme”, una de autor (în colaborare cu Octavian Iordăchescu) şi alta de regizor, la revista gălăţeană **Cascadorii risului**. Mihalache minuieste cu ritm condeiu, are haz în scenetă şi cuplet; deşi e citeodată inegal, e un experimentat slujitor al genului. Aş vrea să încep prin a-l cita pe unicul debutant tînăr întîlnit în acest context, de un mare talent comic, Doru Octavian Dumitru. Laureat al unor concursuri de artişti amatori, e acum o cucerire pentru revistă: în pantomima fantezistă, cu o mişcare scenică în genul celei practicate de Radu Gheorghe, acest tînăr (care-şi scrie singur textele) este, după mi-

ne, revelaţia sezonului estradistic. Alexandru Jula e acelaşi cîntăreţ sentimental pe care-l ştiăm (regretăm absenţa partenerului său Ionel Miron), iar, dintre ceilalţi cîntăreţi, Ofelia Panaitopol şi Teodor Munteanu au succes la public. Servesc reprezentaţia cu dăruire şi seriozitate... comică mai experimentatul George Panaitopol şi Traian Vasiliu. Pentru partea muzicală îl cităm pe Gelu Mihăilă şi ca autor de melodii, alături de Marcel Dragomir şi Cristofor Barbatis. Spectaculos — corpul de balet.

● A sosit şi momentul de vîrf, el se numeşte Jean Constantin şi e „marca de garanţie” a teatrului „Fantasio”, prezent cu două reviste: **Ris non-stop** cu **Jean şi Gelu** (în programul de sală sînt trecute scenografia, coregrafia, dirijorul, direcţia muzicală — dar... lipsesc numele autorului şi cel al regizorului!) şi **Fantasio-Service** (de astă dată aflăm că regizorul e Cristian Mihalache). Teatrul „Fantasio” are o certă personalitate, iar baletul său e binecunoscut şi peste hotare; faima instituţiei se datorează mai ales protagonistului şi „secundului” acestuia, Gelu Manolache, precum şi dansatorilor. Dotat cu o vervă fabuloasă, cu un instinct al comicului şi un simţ al improvizaţiei nedisimulat, Jean Constantin are la activ roluri bune în filme şi seriale de televiziune. Se scriu texte special pentru el (în care se cam abuzează însă de aceleaşi poante şi aluzii), texte cărora le face o transuzie de personalitate. Este un excelent comic de esenţă populară şi faima i-a sporit aplombul, fie că se află în mijlocul unui stadion de fotbal sau într-o sală mică. Nu i-ar strica o mai exigentă dozare a mijloacelor, citeodată vulgarizatoare, deşi recunoaştem că e greu să rezisti chemării de sirenă a publicului, care vrea să ridă! Gelu Manolache poate fi nu numai secundant; de unul singur (cînd nu exagerează mimica), face mici bijuterii, cu rafinament şi experienţă. „Piticul” Fritz Braun e şi el mereu „pe fază”. Baletul e foarte bun, delicat şi plin de temperament. după caz, înconjurîndu-şi cele două vedete: Gina Tătaru şi Milidi Tătaru. Mai evoluează la Constanţa „Trio Do-Re-Mi”. Aurel Manolache îşi confirmă calităţile de compozitor inspirat, prolific, şi de director muzical competent. Păcat doar de reaua organizare şi de lipsa bunelor maniere a celor care primesc oaspeţii la grădina!

● La Bucureşti, Puiu Călinescu **Vă face să rideţi la Boema**. Aşa cum îl ştim, în perpetuă dezlănţuire comică, reinventează cele mai vechi anecdote (fiindu-şi astfel propriul său autor), stîrnind fără greş risul. Un statut special, căruia nu

este eficient să-i aplicăm obișnuitele criticii de evaluare a interpretării. Nici nu prea are nevoie de parteneri, deși Mihai Stoenuș și Camelia Mitoșeru fac ce pot ca să se adapteze situației.

În rest, nu mai e nevoie de nimic, și nici nu prea e, în afară de oboseala unor cîntăreți și de inexperiența altora, ca și de un balet plictisit la culme și inexpressiv.

Teatrul de estradă al armatei, cu **Start la varietăți** de George Mihalache, nu s-a buizit pe comedie, ci pe un balet care merită să fie văzut, pentru talentul și tinerețea interpreților. L-am reintîlnit aici pe mereu tînărul și liricul Dorin Anastasiu.

Cu totul onorabilă, prezența brigăzii artistice I.T.B. condusă (ca semnatar al regiei) de un statornic animator, Armand Cherbiș, ajutat de muzica lui Adam Czako, în același timp dirijorul unei remarcabile formații de jazz. Texte, scene, „aproponturi“ inspirate din realitatea cotidiană, unele cu haz, alcătuiesc osatura acestei montări.

În final, citeva observații.

Se simte nevoia unui aer proaspăt, care să înlătore praful de pe unele texte, concepții regizorale, viziuni coregrafice etc... Un singur nume de regizor nou, tînăr: Mihalache! Dar, în toate orașele sînt tineri absolvenți care și-au dovedit aptitudinile pentru mijloacele comice în spectacolele de la „Casandra“. De ce nu sînt solicitați? Știm: se spune că genul are „tehnică“, tainele lui, care se învață greu, că e o altfel de meserie. Un adevăr doar pe jumătate! Bariera trebuie odată ridicată. Din diverse motive, spectacolul de revistă n-ar mai trebui să fie o rentabilă afacere de familie.

Cu argumentul că nu se cunosc legile revistei, porțile se cam închid pentru neofiți. Și ce puține texte sînt semnate de scriitori valoroși! E timpul...

Nu în ultimul rînd, colectivele teatrelor de estradă suferă acut de lipsa tinereții, au o uzură firească. N-ar putea fi repartizați și aici tineri absolvenți de la I.A.T.C. sau Conservator? Oare nu și la revistă trebuie aplicate rigorile profesionalismului? Scriu aceste cuvinte cu sentimentul că, din păcate, procesul de înnoire va fi lent, care lentoare va fi mereu justificată prin străvechiul pretext că revista are „un public“ al ei. Dar acest public nu poate fi oare ridicat esteticeste și prin revistă?

În loc de concluzii amare, nu vreau să-mi amintesc decît de acele momente plăcute pe care mi le-a dăruit această „Paradă“.

Și au fost...

Alecu POPOVICI

**TEATRUL SATIRIC MUZICAL
„C. TÂNASE“**

■ **ROMEO ȘI JULIETA LA MIZIL**

după George Ranetti

■ **ORICE NAȘ ÎȘI ARE NAȘUL**

după un autor anonim din
sec. XI (sic!)

Data premierei: 6 iulie 1986.

Regia: **MATEI ALEXANDRU.**

Scenografia: **MIHAI TOFAN** Texte: **AUREL STORIN, MATEI ALEXANDRU.** Muzica: **DAN ARDELEAN.**

Distribuția: **ROMEO ȘI JULIETA LA MIZIL — ION MARINESCU, CIUPI RĂDULESCU (Conu Naie); VASILE MURARU, ADRIAN CIUCA (Mișu); MATEI ALEXANDRU, N. GR. BĂLĂNESCU (Dom' Ghiță); ORTANSA STĂNESCU, MONICA GAGIU (Veta); COCA ANDRONESCU, VALI NICULESCU (Madam Șnițel); FLORIN TÂNASE, OVIDIU MOLDOVAN, ANATOL SPÎNU (Ioniță); VICTOR MOLDOVAN, ALEXANDRU IASNAS (Leonida); ADINA POPESCU, VALENTINA LIVINȚ, FLORENTINA CONSTANTIN (Marita); ADINA POPESCU, CORINA NEGRIȚESCU, GIANINA ARON (Frusina). ORICE NAȘ ÎȘI ARE NAȘUL — ION MARINESCU, MATEI ALEXANDRU, CIUPI RĂDULESCU (Conu Naie); COCA ANDRONESCU, VALI NICULESCU (Frusina); N. GR. BĂLĂNESCU, MATEI ALEXANDRU (Negustorul); VASILE MURARU, FLORIN TÂNASE (Păstorul); VICTOR MOLDOVAN, SA-VEL STIOPUL (Judecătorul); MARIAN IORGA (Aprodul).**

Cu cîțiva ani în urmă, actorul Matei Alexandru a avut inițiativa organizării unei serii de spectacole estivale, sub

egida Teatrului „C. Tănase“, cu comedia lui Petre Lucusteanu **Funcionarul de la Domenii**. În distribuție — actori de la Teatrul Național și de la alte teatre bucureștene, câte doi-trei pe un rol pentru a asigura continuitatea seriei într-o perioadă când diferitele colective intră în vacanță. Succesul de public pare să-i fi stimulat preocuparea, și iată-i, acum, oferind pe scena aceluiași teatru, cu participarea unor experimentați autori de spectacole satirico-muzicale, Aurel Storin și Dan Ardelean, aceste adaptări după două comedii sprintene și de autentic haz din repertoriul românesc și universal — **Romeo și Julieta la Mizil** de George Ranetti și o versiune localizată după o farsă franțuzească (al cărei autor — din secolul XV, și nu XI, cum specifică programul — a rămas într-adevăr anonim, dar nu și eroul său, Pathelin, care și-a dobândit repede celebritatea), intitulată aici **Orice naș își are nașul**.

Socotim asemenea inițiative binevenite în repertoriul estival, având darul să valorifice texte de incontestabil calibru satiric, mai puțin cunoscute publicului larg, și care se pretează foarte bine — cum se și întâmplă — transcrierii în cheia stilistică a comediei muzicale. Agrementată cu vioaie cuplete menite să puncteze momentele principale, să contribuie la caracterizarea mai precisă a personajelor, să dea culoare și savoare întâmplărilor. Mai ales într-o stagiune estivală mai săracă în evenimente, cum a fost stagiunea din această vară.

Spectacolul îmbină cele două texte în acolada parodiei de moravuri. Farsa politicianismului burghez, cu infatuarea stupidă și ridicolul gălăgioaselor rivalități de partid (liberal și conservator), scrisă de George Ranetti, e ingenios pusă în

evidență, cu portrete distincte, într-o ambianță de tirgușor sordid și cu maniere mult teatralizate. O contribuție de seamă la realizarea acestei ambianțe o au costumele și decorul, cu patină de epocă, semnate de regretatul Mihai Tofan. Cele două personaje „în competiție“, Conu Naie și Dom' Ghiță, se definesc cu precizie și fantezie comică în interpretarea lui Ion Marinescu — ușor aristocratizat, franțuzit — și, respectiv, Matei Alexandru — jupin grobian. O guvernantă în tradiția prusacă însă cu suflet generos (Madam Șnițel) creează Coca Andronescu. Dragostea dintre Mișu și Veta e tratată ca o parodie de melodramă, cu bune efecte comice, de către Vasile Muraru și Ortansa Stănescu. Un gardist — Florin Tănase —, un lampagiu — Victor Moldovan — și două slujnice — Valentina Liveșcu și Gianina Aron, întregesc cu tonuri diferite tabloul tirgușorului dominat de politicieni de paradă.

Regăsim, în **Orice naș își are nașul**, aceeași bună interpretare a actorilor Matei Alexandru, Coca Andronescu, Vasile Muraru, Victor Moldovan, cărora li se adaugă, în însuflețirea atmosferei vesele potrivite farsei, N. Gr. Bălănescu și Marian Iorga. Versiunea localizată pune un accent pe „rafinamentul“ unei lumi în care „șmecheria se prezintă în forme mai abile“, dilată unele scene și creează altele (întilnirea Păstorului cu Avocatul) și pigmentează dialogul cu proverbe și zicători („pasărea se prinde cu grăunte și omul cu vorbe frumoase“, „prostul cînd îl bagi în seamă, se înalță în sus de-o palmă“ etc.). Cupletele și muzica sînt executate cu brio, iar nivelul general este onorabil.

C. PARASCHIVESCU

FOTOCRONICA

Scenă din „Visul unei nopți de vară“ de Shakespeare, la Teatrul Național „Vasile Alecsandri“ din Iași

DANA DOGARU—Irina :

Dintotdeauna, omul a fost amenințat de tot felul de menorociri — calamități naturale sau provocate de propria sa nechibzuință. Speța însăși e deopotrivă de puternică și de fragilă. Șansa ei de supraviețuire, elementul ei de rezistență și de continuitate este Ea, femeia, care, îndurînd chinuri, luptîndu-se cu greutatea copleșitoare, înfruntînd cu seninătate moartea, sacrificîndu-se de cele mai multe ori, a ridicat spre soare acel bulgăre de carne însuflețită căruia îi atribuim semnificația unui perpetuu început. Efortul ei nu este altceva decît cel mai

„Matca“ de
Marin Sorescu
 la Teatrul „Nottara“
 Regia: **Mircea**
Cornișteanu.

desăvîrșit act de creație. În fond, creația nu este o manifestare de virtuozitate, ci o naștere.

Deci, tot ce știu în acest moment este că trebuie să nu realizez o faptă de virtuozitate, de măiestrie, ci să izbutesc o **in-suflețire**.

Ar trebui să spun «Irina sînt eu». Așa ceva e imposibil ; și nici nu e adevărat. Dar nici nu se poate preciza dacă acest personaj a apărut de aici sau de acolo, dacă e portretul acelei femei sau al alteia, dacă mă reprezintă pe mine sau eu o reprezint pe ea. Ce pot să spun este că personajele pe care le-am întruchipat pînă acum mă urmăresc, nu-mi dau pace, le-am născut din adîncul ființei mele, deci mă reprezintă într-un fel, dar mă și trădează, mă pot depăși.

Ca la fiecare rol, mi se întîmplă — situație pentru care, din fericire, eram pregătită de marca mea profesoară Beate Fredanov — să nu știu ce să fac, să fiu nehotărîmă, și nimeni să nu mă poată ajuta. În această meserie, în afară de talent, ai nevoie de curaj, de tenacitate, de încredere în ceea ce-ți propui și totodată de neîncredere în puterile tale, de modestie, și mai ales de afecțiune, deși trebuie să ai tăria să rămii singur cu gîndurile și simțămintele tale. Nimeni nu-ți poate garanta reușita, și nici tu însuși nu poți fi sigur. Trebuie să te golești în întregime de tine, să scoți în afară nu numai ceea ce știi, ci și ceea ce bănuiești că ești. Toate acestea presupun o continuă tensiune.

ION SIMINIE – Moșul :

De câte ori încerc să definesc mobilul acestui dificil și complex personaj, apărut în cariera mea ca apelul matinal al unui ceasornic, îmi vin în minte cuvintele lui Arghezi : «Ce să mai caut la oameni, dacă m-am înțeles cu nemărginirea?»

În simplitatea-i de țăran, Moșul vădește o nobilă înțelegere a menirii omului pe pământ. Atitudinea sa în fața vieții și a morții este cea a unui înțelept. Își simte sfârșitul, și-l pregătește, și-l primește simplu și demn, fără lamentări, considerându-l un prag între ceea ce

sintem și ceea ce vom fi. Ștafeta vieții continuă, chiar dacă «etapa» lui s-a încheiat. La capăt de drum, nu frica îl domină, ci durerea că nu-și poate da duhul pînă nu-și vede măscut nepotul. El se dorește continuat prin acest urmaș. Se va resemna să treacă hotarul abia atunci cînd «va veni altul în loc... să nu rămînă casa pustie».

Ciclul naștere-nuntă-moarte este în mintea lui un permanent prilej de sărbătoare — sărbătoarea înțelepciunii ; se găbește deci ca pentru nuntă și cere celor din jur să nu-l jelească : «viii trebuie să se distreze, să-l distreze și pe mort, ca acesta să nu plece trist, cu gura strîmbă».

Această înțelepciune este reflectată și în planul existențial. Niciodată n-a simțit nevoia să-și pună întrebări cruciale, n-a conștientizat vreo dilemă. El știe să-nceapă un lucru, să-l facă bine, să-l ducă la bun sfîrșit și să înceapă imediat altul. Cu asta și-a umplut viața, din care poate că n-a priceput mare lucru. A trăit ca un stejar, nu l-a durut niciodată nimic, decît sufletul. «Acu' nu mă mai doare nici sufletul, de-aia nu mă simt bine» — spune el. Dacă și-ar fi dorit un epitaf, cu siguranță acesta ar fi fost : «slavă ție, viață !»

Sînt unele apropieri între mine și personaj, legate de origine, de structură, dar asta nu înseamnă mare lucru. N-am jucat pînă acum decît roluri de oameni care, într-o profesie sau într-alta, se pregătesc pentru lupta cu viața. Acum joc rolul unui om care se pregătește să moară, și la asta nu prea m-am gîndit. De fapt, nici el nu se gîndește la moarte, ci la viață, prin prisma sfîrșitului. Spune : «Nu ne gîndim la viață decît în ceasul din urmă. Cum am trăit eu pînă la vîrsta asta?»

Recunosc că mă apropiez cu oarecare sfiială de acest minunat personaj creat de Marin Sorescu, dar doresc foarte mult să mă ridic la înălțimea lui.

Mă aflu într-o echipă alcătuită din Gilda Marinescu, Anda Caropol, și din „vechii” mei prieteni tineri Dana Dogaru, Horațiu Mălăele, Mircea Cornișteanu, cu care am colaborat foarte bine la **Acești îngeri triști**. Cred în ei, în calitățile și-n forța lor. În rest, sperăm !

Maria MARIN

VIIITORUL
ROLUL

213

Teatrul Mic

MITICĂ POPESCU

după

Camil Petrescu

13 august 1986

Văzută pe 13 august, reprezentăția nr. 213 (cui pe cui se scoate!) a spectacolului **Mitică Popescu** (musical de Nicu Alifantis, în regia lui Cristian Hădjiculea) a fost un prilej de reală incintăre și deconectare estivală, temperatura estetică înaltă a reprezentăției făcînd-o nu numai suportabilă, ci de-a dreptul agreabilă și pe aceea din sală, chiar dacă afară erau probabil peste 30°. Să mai amintim că și la această reprezentăție, nr. 213, lumea stătea încă la ...un bilet în plus? Că n-am văzut pe nimeni plecînd nemulțumit de la acest spectacol? Și că, fără să fie nevoie să tragem cu urechea, am auzit glasurile unor spectatori atît de încîntați de ceea ce văzuseră, încît își propuneau să revadă cit mai curînd spectacolul?

Succesul lui, marele lui succes de public (și de critică!) își are desigur explicații multiple. În primul rînd, avem încă extrem de puține musical-uri bune,

deși genul e acum, către sfîrșitul acestui ultim secol al mileniului doi, și pe „gustul” publicului nostru. A dovedit-o, cu prisosință, în ultimii cincisprezece ani, succesul unor spectacole ca **Bună seara, domnule Wilde**, la Teatrul „Nottara”, în regia lui George Rafael, și apoi la Studioul I.A.T.C., în regia Sandei Manu, **Nevestele vesele din Windsor**, în regia lui Alexandru Tocilescu (și muzica aceluiași Nicu Alifantis) la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț — realizare artistică de excepție, argumentînd cum nu se poate mai bine posibilitățile genului — și, tot aici, **Zigger-Zagger**-ul montat anterior de Cornel Todea, o dovedește din plin și acest inspirat **Mitică Popescu** de la Teatrul Mic, cu Mitică Popescu în rolul titular. „Lista” ar putea fi desigur mult mai cuprinzătoare, dar — cum nu proliferarea genului în sine ne poate interesa! — am prefera să-i adăugăm numai spectacole de relevantă calitate artistică, în cele ...13 (da, iarăși 13) stagii, care ne mai despart de anul 2000.

Dar în al doilea rînd? În al doilea și în ultimul rînd (care e, de fapt, întotdeauna primul), succesul lui **Mitică Popescu** se explică prin **seriozitate**. Putem să-i zicem și profesională, putem să-i zicem, fără să greșim, și responsabilitate artistică, putem să-i zicem și mult mai simplu, (știu ei actorii cit e de simplu!) — meserie! Căci a face **musical**, nu doar ca să te afli în treabă, ci ca să încerci să satis-

faci deopotrivă exigențele reale ale genului, ca și pe acelea ale unor foarte diverse categorii de spectatori, înseamnă a face aproape altă meserie decît cea a actorului de proză, neobligat să „trăiască” pe scenă, la **aceeași intensitate**, și prin cîntec și dans!

Sigur că majoritatea actorilor din acest spectacol e departe, totuși, de a atinge această performanță, pe care probabil că nici regizorul nu avea, în fapt, cu cine să și-o propună. Dar tactul lui în distribuirea diferențiată a sarcinilor artistice specifice unui musical e întru totul remarcabil, cum remarcabilă e și siguranța sa în coordonarea ansamblului și reliefația „soliștilor” pe care-i are. Ei se numesc, în reprezentăția văzută de noi, Anda Călugăreanu (adorabil Gavroche al unui București interbelic al tuturor posibilităților, învîrtind aici flașneta unor vremuri demult apuse), Mihai Dinvale (de o bonomie funciară — în Jean), Monica Mihăescu (straniu amestec de promisiune irealizabilă și de realitate părelnică — în patroana Georgeta Demetriad) și, bineînțeles, Mitică Popescu în Mitică Popescu: jovial, inteligent, retractil dar sagace, cuceritor printr-un șarm al interiorității umane, de o nesfîrșită tandrețe, ce trebuie de cele mai multe ori să se disimuleze, tocmai pentru a rămîne ea însăși.

V. P.

Cu

actorul mongol

GANTOMUR

artist al poporului

despre

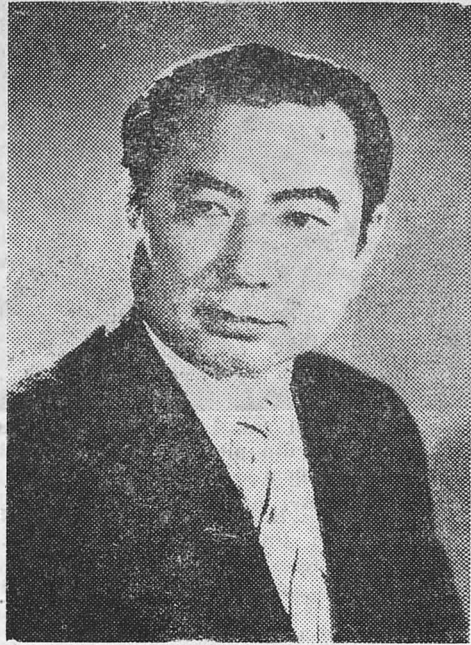
- începuturile teatrului cult mongol
- un caiet de spectacol în biblioteca mănăstirii Gandanteginlen
- „secolul de aur“ al teatrului mongol contemporan
- actorul ca acumulator de stări sufletești
- libertatea din scenă

O convorbire realizată de

Paul Tutungiu

La Moscova, la simpozionul „Pacea și teatrul contemporan“ la care au participat reprezentanți din țări socialiste, am avut plăcuta surpriză de a-l întâlni pe artistul mongol Gantomur. Spun surpriză nu numai pentru că era primul meu dialog cu un om de artă din Mongolia, ci și pentru că, luând cunoștință de bogăția spirituală și setea de cultură a poporului mongol, am admirat fără rezerve felul de a fi al lui Gantomur, modul în care știe să descopere bucuria existenței, făcându-ne să trăim alături de el toate momentele despre care povestea, în legătură cu viața sa de slujitor devotat al teatrului.

La această convorbire a avut amabilitatea să participe și maestrul emerit al artei Ion Ungureanu, regizor la Teatrul Armatei din Moscova, care îl distribuise pe Gantomur în spectacolul montat în urmă cu câțiva ani la Ulan Bator cu Sfânta sfințelor de Ion Druță. Îi datorăm lui Ion Ungureanu translația pe viu a dialogului. Îi exprimăm aici mulțumirile noastre.

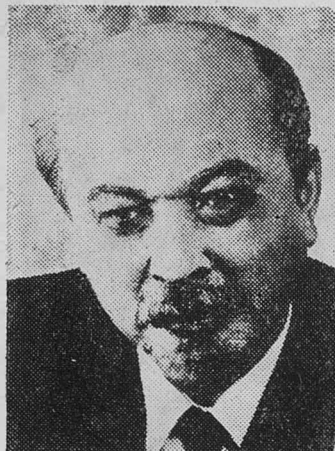

— Vă propun, stimate Gantomur, să ne vorbiți mai întâi despre începuturile teatrului în Mongolia. Știam că după revoluția din 1921, practic din 1930, cu ocazia înființării unui studio de teatru, se poate vorbi de un teatru cult în sensul european al cuvântului... De altfel, în 1931 ia ființă primul teatru de stat...

— Cercetările mai noi, bazate și pe rezultatele muncii arheologilor, dovedesc că noi am avut un teatru cult, bineînțeles, adaptat condițiilor specifice timpului și vieții poporului nostru. E. Oiun, președinta Uniunii artiștilor, vorbește în teza sa de doctorat tocmai despre începuturile teatrului mongol, atingând fireste și problema teatrului cult.

Nu ne vom opri aici asupra teatrului folcloric, asupra rapsozilor care interpretau mii de versuri, incluzând și scenele, cântecele, de pildă despre preoții budiști cărora le plăceau femeile tinere: „Mă rog, dacă mi-ai luat nevasta, dă-mi măcar ciubotele ei înapoi“. „Ți-am luat nevasta, răspundea preotul, dar ciubotele nu ți le dau“... Domeniul teatrului folcloric mongol încă nu e cercetat îndeajuns. Nu ne vom opri nici asupra misterelor inspirate din religia budistă, care, până la revoluție, stăpânea viața socială.

Cercetătorii afirmă că spre sfârșitul secolului al XIX-lea în Mongolia ar fi existat un teatru laic. De pildă, pe teritoriul fostei așezări Tușeethan, arheologii au descoperit un teatru care ar fi aparținut

În rolul lui Lenin din piesa lui Pogodin „Omul cu arma“; pilotul Cinbat din piesa „Urmele omului“ de L. Vangan; Othello, în tragedia shakespeariană

fie mănăstirii Hamrîn, fie celei de la No-ion Gheghen, lângă Danzan Ravjai.

Clădirea respectivului teatru, construit lângă templu, pe un loc ce nu era la îndemîna trecătorilor, avea doar trei pereți, cel de-al patrulea fiind înlocuit de draperii. Într-o cămaruță cu un geam lung și îngust din spatele scenei stăteau muzicanții. Fereastra respectivă era acoperită cu un material bun conducător de sunet. Buzunarele se aflau de-a latul scenei, iar deasupra ei — traversele pe care coborau cei care îi interpretau pe zei sau păsări, de unde erau aruncate semințele ce prin căderea lor imitau ploaia, sau de unde era declanșată ploaia de flori trimisă pe pământ de zeița bucuriei, Tanjiin Iham.

— Foarte interesantă, această descoperire: ea îmbogățește informațiile noastre despre structura spațiului scenic asiatic. Ce se știe despre piesele de teatru reprezentate într-un astfel de lăcaș?

— Cine caută, găsește. Cercetătoarea Oiuu vorbește despre descoperirea, în biblioteca mănăstirii Gandantegcinlen din Ulaan Baatar, a scenariului spectacolului intitulat **Cucul de pe lună**, care a fost reprezentat chiar în teatrul pe care l-am descris mai sus. Din text reiese că spectacolul era muzical dramatic, cu toate elementele specifice genului; s-au păstrat versurile ariilor, monologurile și dialogurile, desigur amănunțite ale decorului, costumelor, machiajului, precum și indicații foarte amănunțite (desfășurate cronologic) pentru interpreți.

— Iată, așadar, un veritabil caiet de spectacol, așa cum se străduiesc să și-l întocmească și regizorii din timpurile noastre...

— Regizorul spectacolului **Cucul de pe lună** concepușe scena pe trei niveluri de acțiune. Scenariul descrie clar toate mișcările de pe fiecare nivel al scenei, precum și, bineînțeles, aranjamentul decorului. Machiajul și costumele sînt diferite de la un nivel la altul. Zeii evoluau tocmai la al treilea nivel, într-o vestimentație croită din catifea și mătase de mare preț. Pe cap purtau podoabe cu pene de păun. Chipurile erau machiate în culori extrem de stridente. Pe nivelul al doilea evoluau potențații societății, într-o costumație specifică nobililor, iar pe nivelul de jos, în hainele lor de fiecare zi, fără machiaj, reprezentanții mulțimii.

Replicile, la cel de-al treilea nivel, erau rostite cu o voce gravă, emfatică; la al doilea, era pusă în evidență eleganța stilului, iar la primul apărea, în starea sa nudă, graiul popular.

— O asemenea montare nu este prea lesne de realizat nici azi, cu mijloacele tehnice extraordinare de care dispune teatrul modern. Ce se știe despre trupa de actori a acestui gen de spectacol cu trei niveluri de reprezentare scenică?

— S-au păstrat referiri nu numai la componența trupei, dar și la modul în care se desfășurau repetițiile. Trupa era formată din actori care interpretau arii, dansuri, numere de circ, cîțiva regizori și cîțiva dimijori. La realizarea spectacolului participau numeroși mireni, dar și călugări lama. Adunații la reședința No-ionului, actorii își primeau rolurile, pentru învățarea cărora aveau la dispoziție două luni. Cei care știau cante învățau textele singuri, analfabeții le învățau după ureche, ascultîndu-le rostite de altcineva. Apoi, intenpreții se reîntîlneau

la reședința respectivă, unde regizorul verifică modul de însușire a replicilor și începe repetițiile. Actorii luau lecții de dans, scrimă și învățau diferite trucuri de circ. Repetițiile cu cîntăreții se desfășurau separat. Desigur, pentru scenele de masă erau aduși figuranți din popor, supuși și ei unui proces de învățare a legilor spectacolului.

Actorii erau recompensați. Onorariul era în funcție de rolul interpretat și de nivelul pe care evolua personajul. Onorariile se acordau în bani și în natură. Cheltuielile pentru punerea în scenă a spectacolului erau suportate de oamenii din popor; de la ei se adunau dări pentru teatru. La acestea se adăugau și o parte din veniturile mănăstirii.

— Care este situația teatrului cult mongol la ora actuală ?

— Este foarte important să pornim de la o statistică : populația noastră numără două milioane de locuitori, la o suprafață de aproape șapte ori mai mare decât a României. Avem 18 regiuni administrative-teritoriale. Capitala Mongoliei, Ulaan Baatar, are patru sute de mii de locuitori. În cel mai de seamă oraș al țării avem un teatru dramatic, un teatru de operă și balet, un teatru pentru tineret și un teatru de păpuși. În fiecare regiune avem teatre muzical-dramatice. Cam 80—90 la sută dintre actorii profesioniști au studii superioare. Generațiile de actori care au atins vârsta de 50 de ani au studiat arta teatrală în Uniunea Sovietică. Cei alții au studiat la noi în țară. Școala mongolă de teatru este întemeiată pe concepția lui Stanislavski. Această orientare a corespuns spiritului impus culturii mongole de Suhe Baatar, conducătorul revoluției. Perioada cuprinsă între anii '30 și anii '50—'60 o numim „timpul de aur” al teatrului mongol. Este timpul de ebuliție creatoare, de entuziasm, de afirmare a unor uriașe talente atât în direcție histică precum și în literatura destinată scenei. Ei sînt oameni din popor care s-au instruit „din mers”, dornici să sincronizeze cultura mongolă cu cultura revoluționară a altor popoare, luptînd ca în ceasornicul culturii noastre să bată o oră modernă. I-aș aminti aici, între alții, pe marele „talent fără școală”, dar extrem de popular, Țaran Țignet, laureat al premiului de stat, artist al poporului, precum și pe artista poporului, laureată a premiului de stat, președinta Asociației oamenilor de teatru, Oiun, care este deopotrivă și un bun dramaturg. Între scriitorii care au pus bazele dramaturgiei mongole trebuie amintiți și Națokdorj, autorul piesei istorice de amplu suflu e-

poetic **Trei coline triste**, Namdag, Oidon, Vangan. Repertoriul teatrelor din țara noastră s-a îmbogățit treptat, printr-o strădanie evidentă și a talmăcitorilor, cu piese semnate de Shakespeare, Molière, Gogol, Goldoni, Lope de Vega, Cehov, Ostrovski, precum și din dramaturgia țărilor socialiste.

— În numai cîteva linii, iată, ați desenat sugestiv trecutul și prezentul teatrului mongol. Vă rugăm să încercați un crochiu și asupra vieții dumneavoastră de actor.

— Închipuiți-vă un copil născut într-o familie de ciobani. Legendele cu păstori, cîntecele satirice și dragostea pentru a-tlevăr, acolo, în familie, le-a învățat. La șase ani, acest copil rămîne orfan și, desigur, pînă cînd ajunge student la Institutul de medicină, statul va fi cel care se va îngriji de el. Pînă la această dată, tînărul Gantomur nu dădea semne că va ajunge actor. Ațita doar că îi plăcea grozav să recite, și cei care îl ascultau îl încredințeau că recita frumos.

Or, în 1954, la Institutul de medicină a avut loc o întîlnire cu vestitul dramaturg și regizor Lavangan. El a început să ne povestească despre piesele sale de teatru, cum a scris-o pe ultima dintre ele, cum a pus-o în scenă. Tot ce spunea Lavangan răscolea sufletul celui tînăr de 18 ani, care a simțit că din acea clipă nu mai poate trăi decât pentru teatru.

Aveam, așadar, 18 ani și mă îmbolnăvisem de ideea că nu mai pot respira deșert în teatru : voiam să trăiesc în teatru, măcar să-l mătur sau să-i fiu paznic. A început să-mi mai placă medicina și nu mă mai preocupau cursurile respectivelor institut. M-am dus la teatrul din Ulaan Baatar și am bătut la ușa pe care scria „conducător artistic”. Am intrat. Înăuntru, pe un fotoliu stătea acel scriitor și regizor care ne vorbea la institut despre munca lui în teatru :

— Ce vrei, tinere ?

— Vreau să devin actor.

— Cu ce te ocupi ?

— Sînt student la medicina.

M-a privit și m-a alungat aspru : „Vezi-ți de medicină !”.

De fapt, Lavangan mă supunea unui test : dacă reveneam, însemna că într-adevăr vreau să fac teatru. Aceasta am înțeles-o cînd am revenit și cînd m-a pus să citesc și să recit o poezie, și cînd i-a spus cui va : „Fii atent, e ceva în acest băietandru”. M-a pus să cînt, am cîntat, și m-a chemat după-amiază, cînd, în fața unui consiliu de actori, din 18 tineri numai doi au obținut confirmarea. De atunci începe biografia actorului Ganto-

mur. Un început nebulos și naiv — credeam că voi intra imediat în scenă. Dar mi s-a spus: „N-ai încă școala scenei“. Și atunci am fost dat sub oblăduirea unui maestru, Gomsurem. Acesta m-a vindecat de trac: „Cînd intri în scenă, ești cel mai interesant om“. Mi s-au dat diferite roluri episodice, de însemnătate minimă. Paralel cu descifrarea alfabetului scenei, am urmat cursurile serale ale Universității de marxism-leninism. Celelalte secrete ale teatrului le-am deprins studiind pur și simplu viața și oamenii cu care intram în contact, uitîndu-mă în jur și memorînd atmosfera unor situații din viață, cu gîndul că trebuie să am un portofoliu cît mai bogat pentru munca mea pe scenă.

Lucrez în teatrul dramatic din Ulaan Baatar de treizeci și doi de ani. Am jucat în peste 150 de spectacole, în sute de reprezentații. Am interpretat numeroase personaje principale din dramaturgia națională și universală. I-am interpretat pe Baron și pe Vaska Pepel din **Azilul de noapte** de Gorki, pe Serghei din **Poveste din Irskutsk** și pe Marat din **Bietul meu** Marat de Arbutov, pe Paratov din **Fata fără zestre** de Ostrovski, l-am interpretat pe Gheorghii Dimitrov într-o piesă bulgărească despre viața acestui important revoluționar, pe Alexei în **Tragedia optimistă** de Vișnevski, pe Călin în **Sfînta sîntelor** de Ion Druță, am adus pe scenă figura lui Suhe Baatar, l-am interpretat și pe Lenin în **Omul cu arma**; cu Kairov, care-l joacă pe Lenin, sînt foarte bun prieten; peruca mi-au făcut-o maeștri de la Teatrul Mic din Moscova. Pentru a-l interpreta pe Lenin am făcut ceea ce fac de obicei cînd interpretez un rol istoric: am căutat orice material ce se poate găsi despre viața sa, am vizitat locurile pe care le-a călcat acest titlu al Revoluției din octombrie, cu Kairov, care este un mare interpret al lui Lenin, am avut numeroase întîlniri profesionale, i-am căutat și am stat de vorbă și cu alți actori sovietici care l-au întruchipat pe Lenin.

— **Cum vă pregătiți pentru interpretarea unui personaj neidentificat de istorie? Anonimii n-au lăsat în urma lor nici măcar o amprentă papilară.**

— Acești anonimi ajung uneori, datorită dramaturgului, mari personalități ale unei culturi; începi să crezi că ei au trăit cu adevărat; eu încerc să-i smulg din țesătura literară și să le dau drumul în viață, operînd un fel de transfuzie: le

În rolul eroului Nanjin din piesa „Hanul din Șaragol“ de D. Namdag

dau ceva din singele meu, din felul meu de a fi, îi umplu cu viață, cu atitudinea firească față de viață. Simt nevoia să fiu o bancă de sentimente și atitudini umane. Mă uit în jurul meu ca și cum în fiecare clipă ar trebui să dau examen despre clipa precedentă, în măsura în care sînt doctor în știința restituirii faptelor de viață. Dacă ni se va spune: repetați scena interviului cu Gantonur, uite aici intervine imposibilul: cum să repeți însăși viața? Secretul meu? Da, am un secret. În viața fiecărui om se întîmplă lucruri grave, importante. Și în viața mea s-au întîmplat lucruri care m-au zguduit. Spre deosebire de cetățeanul X, care trece mai departe și așteaptă alte evenimente ale vieții, încercînd să le uite pe cele care s-au consumat, eu nu doresc să le uit, ci dimpotrivă, încerc să le memorez mecanismul psihologic,

încerc să repet de unul singur grimasele și atitudinile pe care mi le provocase evenimentul acela, moment cu moment. Eu așa îmi înțeleg profesia. Este posibil să am nevoie de acel ghem de reacții în fața unui anumit eveniment. Trebuie să stăchez o mie de feluri de a fi ale omului, ca să pot alege, atunci când sînt pus în fața unui rol, pe cel adevărat.

Actorul nu știe ce rol i se va încredința peste cinci ani. Dar el trebuie să fie pregătit pentru indiferent ce personaj. El trebuie să acumuleze stări, să se pregătească temeinic pentru acel personaj care ar putea să-i șoptească printre dinți: tu nu ai știința să mă stăpînești! Personajul îl poate umili pe actorul prea încrezător în talentul nativ. Talentul se cultivă acumîlînd. Între personaj și actor are loc permanent o bătălie despre care rareori cronicarii de teatru încearcă să scrie. Pentru actor, cunoașterea celor o mie și una de emoții ale ființei-om este o chestiune de meserie: acestea sînt instrumentele lui de lucru. Dacă pregătesc un personaj cu poziție socială înaltă, de pildă un prim-ministru, încep să meditez asupra următoarei idei: ce poate face funcția de prim-ministru dintr-un om, cum îl modifică ea, cum îi stratifică sentimentele, cum îi ordonează timpul și cum îi selectează gesturile? De un prim-ministru depind atîtea lucruri! Ce poate face el, în cele cinci minute care înseamnă timpul lui liber, numai al lui? Mă preocup atît de mult aceste probleme ale personajului încît uneori zile întregi îmi spun că sînt prim-ministru, cred că sînt prim-ministru. Mă supun eu însumi unei experiențe cumplite, mă probez. Încerc tot arsenalul de care dispun. să văd: rezist sau nu în pielea unui ministru? Este posibil ca personajul să mă bată pe umăr, să se uite la mine cu neîncredere... Important nu este aspectul exterior, faptul că și eu, ca și personajul, am două mîini și doi ochi; important este să am tensiunea idealurilor lui, combustia sentimentelor sale. Trebuie să mîncîci un pumn de sare împreună cu omul de lîngă tine ca să ajungi să-l cunoști. Dar pe un personaj? De aceea cred că dincolo de diploma care îi atestă parcurgerea unor cunoștințe teoretice, actorul trebuie să încerce să obțină o diplomă de la viață.

— Cum învățați textele? Ușor, greu? Aveți nevoie de suflour?

— Nici vorbă să pot învăța textul pînă cînd nu-i înțeleg pînă în străfunduri întreg conținutul. După aceea am să-l învăț, sigur că am să-l învăț.

Dacă am nevoie în permanență de suflour? Nu-mi plac suflourii. Te stinghesc. Cînd ai nevoie de el, tocmai atunci nu e. Sau îți suflă: „skrbbbbtzssg.” Ce? Ce-ai spus? Nu înțelegi nimic. Nu, nu e în regulă.

Dimineața la orele 6, cînd mîntea este foarte limpede, mă uit bine în text: e cel mai bun suflour. Situația, starea psihică a actorului însuși este în permanență dilematică. Dacă spectacolul prezentat a fost de succes, nu pot dormi, pentru că din nou îmi va defila lent în mîntea filmul spectacolului, moment cu moment, felul cum au reacționat spectatorii: nu mă pot liniști. Poate că mecanismul este același ca și al emoțiilor din viață pe care încerc să le rețin. Repet deci imaginile, pentru a le întări în memorie. Deci, dacă am succes, nu dorm. Iar dacă nu am succes, chiar că nu mai dorm deloc, sînt foarte mohorît, le arăt alor mei: uite cum trebuia să joc! Ai casei privesc și nu mă pot ajuta cu nimic. Așa poți ajunge lesne la neurastenie. Iar lumea zice: profesia de actor? Este o meserie veselă, fără griji.

— S-a stabilit că în timpul spectacolului actorul slăbește cu cîteva kilograme.

— Slăbesc efectiv cînd am de-a face cu un rol nou. Munca actorului este o muncă grea. Poate și de aceea este atît de frumoasă. Dar ești permanent bîntuit de teama insuccesului. Chiar dacă cel mai recent spectacol a fost foarte bine primit, dar asta nu înseamnă că nu va veni o zi în care, cu toată strădania mea, nu voi mai fi întîmpinat cu flori.

— Ne spuneți ceva despre familia dumneavoastră?

— La 51 de ani, am cinci copii, patru nepoți: sînt un om bogat.

— Ce credeți: oamenii vor renunța vreodată la teatru?

— Omul fără teatru este imposibil de imaginat. Cît va trăi omul, va exista și teatru.

Să mă explic. Uite, mie nu-mi place cinematograful. Am jucat, ce-i drept, în vreo zece filme, dar am impresia că cinematograful se opune progresului, este împotriva naturii vie a omului. Sigur, este punctul meu de vedere subiectiv, dat fiind că privesc cinematograful și dinăuntru. Omul vrea viață proaspătă, iar

teatrul este tocmai viață proaspătă. Scopul omului este să rămână om. Arsenalul tehnic progresa și tinde să-l instrăineze pe om de el însuși și de colectivitate. La ora când vezi filmul. actorul care evoluează pe ecran este în cu totul altă parte, și nu are cum reacționa în funcție de starea ta suflătoare. Actorul care evoluează pe scenă este el însuși în fața ta, îți simte respirația, îți aude gândul, îți percepe bucuria, reîzul, ne-

dumerirea, întrebările. În funcție de tine, spectator, reprezentarea din această seară este mai sobră, mai lentă sau, dimpotrivă, tină, scâpătoare, ardentă.

Personal, în film mă simt prizonier. Regizorul îți spune: „Nu te mișcă, stai numai aici“; pe când în teatru, când se deschide cortina, totul depinde de mine: mă simt un om liber.

Moscova, 26 aprilie 1986

*„Rampa“,
acum 50
de ani
septembrie
1936*

Încă e foarte cald, și bucureștenii grăbesc spre cele **Trei fete cucuiete**, opereta „Cărăbușului“, cu Tănase, Elena Zamora, Ion Talianu, Al. Giugaru. E un amurg de vară înalt, fără nori, răsfrint peste grădinile înmiresmate. ● Cei care rămân acasă deschid aparatele de radio sau potrivește la urechi „galenele“. După semnalul „Atențiune! Aici Radio-București“, muzică originală de I. Nonna Ottescu, Theodor Rogalski, Paul Constantinescu... ● Prietenii au petrecut la Gara de Nord delegația română care participă la Congresul de teatru de la Viena. Vor fi ascultați cu atenție Ion Livescu („Teatrul ca factor educativ în masă și în special la sate“) și Maria Filotti, conferențind des-

pre succesele românești în stagiunea trecută. ● La grădina „Izbinda“ din Calea Văcărești, actrița Sidy Thal repurtează un mare succes în piesa **Umbra galbenă**. ● Potrivit „Rampei“, în U.R.S.S. se instituie titlul de „artist popular“ (artist al poporului). Printre cei 13 artiști care l-au primit se numără Stanislavski și Nemirovici-Dancenko. ● „Se dă ca pozitivă știrea“ că Ion Vasilescu scrie muzica spectacolului **Alhambra Melody**. Actori de frunte primesc grabnic partiturile. Printre ele, șlagăre fredonate și de nepoți: **Hai acasă, pușor** (interpret Titi Botez) și **Glasul roților de tren** în talmăcirea Agniei Bogoslava. ● La Național, Ion Finteșteanu se tînguie după caseta cu avuții. Îi controlează suspinele Ion Șahighian. Va fi un **Avar** antologic. ● Tony Bulandra își potrivește bicornul lui Napoleon. Piesa — de duzină — are situații tari, dar mai tare este gestul coanei Lucica de a interpreta rolul... mamei împăratului. ● Pe hirtie și pe teren, Capitala prezintă următoarea

„geografie teatrală“: Național, „Regina Maria“, Comedia, „Teatrul Vesel“, Cărăbuș, „Alhambra“, „Liga Culturală“, „Renașterea“, ● Se vînd la licitație lucrurile dramaturgului A. De Herz. Creatorul piesei noastre de salon, răsfățatul scenelor de la începutul veacului, n-a putut asigura urmașilor „ziua de mîine“... ● La Opera Română, ultime acorduri în prag de premieră. **Maestrul cîntăreți din Nürnberg** sînt Ștefănescu-Goangă, Niculescu-Basu, Nac Secăreanu. ● Ardelenii comemorează personalitatea olteanului Gib Mihăescu, stîns de curînd. Cortină festivă la Cluj — **Pavilionul cu umbre**. Regia, N. Neamțu-Ottonel. ● La Iași, dirlogii „mîrtoagei“ lui G. Ciprian sînt ținuți de G. M. Zamfirescu, regizorul. ● Stagiunea se deschide la 12 septembrie cu **Apus de soare**. George Calboreanu îmbracă întiași dată hlamida „sfîntului de la Putna“. O primise de la Nottara.

I. N.

Oarpeti de peste hotare

Teatrul popular „Sterija“ din Virșeț

● Schimbul de spectacole dintre teatrele dramatice din Reșița și Virșeț (R.S.F. Iugoslavia) a dobândit tradiție. A treisprezecea ediție s-a deschis la sfârșitul lunii iunie (27—30) pe pământul nostru, oaspeții de la Teatrul popular „Sterija” întâlnindu-se cu spectatorii reșițeni și timișoreni, unii cunoscători ai limbii sîrbo-croate și — în ipostază de... turiști — cu un, potențial, eșantion de public românesc prezent la... Herculanee.

● Iniințată cu aproape șase decenii în urmă (1927) și numită inițial **Teatrul sîrbesc din Banat**, instituția și-a consolidat prestigiul după 1945, printr-un repertoriu divers, de palmare, fapt sesizat acasă și peste hotare. Directorul Pavle Vlahović — prin formația profesor de profil real, nu mai puțin destoinic organizator al activității trupei — ne-a pus în temă cu locul instituției în viața cultural-artistică a orașului și ținutului (Voivodina), subliniind colaborarea tot mai intensă și fructuoasă cu enacnelul găzduit de casa memorială „Sterija Popović”, vestita „Comună literară” cu participare internațională, pe unde au trecut — între altele alte personalități — Nichita Stănescu și Marin Sorescu.

● Semnificativă pentru cartea de vizită a **Teatrului popular „Sterija” din Virșeț** este (și) performanța actorului Tomislav Pejić, aflat în grațiile publi-

cului și criticii de specialitate: locul I în topul celor distinși cu premii în țara sa în ultimii 10—15 ani.

● După cum s-a remarcat, spectacolul prezentat, **Trupa ambulantă Sopalović de Ljubomir Simović**, s-a dovedit a fi superior celor anterioare, prin calitatea partiturii, a montării și interpretării.

Textul aparține trilogiei dramatice **Hasanaginica, miracol din Sargan**, semnate de unul dintre scriitorii importanți ai Iugoslaviei contemporane, poet de notorietate și recunoscut ca atare.

● Plasat în anii războiului și ai ocupației hitleriste, subiectul captează atenția prin tensiunea mișcării ideilor și sentimentelor. În prim-plan, o microtrupă de teatru ambulant care intră în conflict, pe de o parte, cu cetățenii orașelului Uzice, nedispusi să participe la reprezentații de glume și șotii în vremuri de restriște, pe de alta, cu agenții poliției germane. Metafora titlurilor spectacolelor anunțate face de prisos orice altă explicație privind motivul suspendării lor: **Tilharii (Hoții)** de F. Schiller și **În umbra spinzurătorii**, adaptare. Temporar, grupul de actori se refugiază în casa încăpătoare a văduvei unui maior iugoslav, unde mai locuiește și o familie simplă, compusă din trei persoane, fiul — personajul care nu apare — fiind arestat pe baza supoziției de a fi sprijinit acțiunea de lichidare fizică a unor colaboraționiști. Hărțuiri de neajunsuri, fără posibilitatea de a-și câștiga pîinea, actorii nu-și pot duce pînă la capăt intențiile artistice; în compensație, mezinul Filip ajutînd, cu prețul vieții, la salvarea tînărului ilegalist Secula.

● Realizatorii spectacolului — Duško Rodić (regizor la Belgrad), Krstomir Milovanović (scenograf din Zaičiar) — au creat, cu aplicație profesională, un cadru funcțional, propriu fiecărui tablou, prin exploatarea, cu indiscutabile efecte artistice, a modalității de teatru în teatru, în care **improvizația** — începînd cu schimbarea decorului la vedere, în tehnica practică de păpușari, și terminînd cu scenele de senzație (tăierea părului tinerei actrițe invinuite de a iubi un colaboraționist; împușcarea lui Filip ș.a.) își pune amprenta, descătușînd energii actricești, câteva — prin raportare la ceea ce le oferă partitura — de calitate majoră.

● Într-adevăr, aprecierea superlativă a lui Jovan Ćirilov — critic exigent și influent, se-nțelege — la adresa lui Tomislav Pejić nu este un simplu gest de complezență: chiar dacă, aici, a portretizat un dezabuzat, prieten nedespărțit

Victor BIBICIOIU

(continuare la p. 80)

DRAMATURGI ROMÂNI CONTEMPORANI

de la **A** la **Z**

de ADRIANA POPESCU

VICTOR EFTIMIU (II)

1960, 3 mai — PARADA, frescă în șase tablouri.

Teatrul Național „I. L. Caragiale“, sala Studio. Regia: Mihai Berechet. Decorurile: Ștefan Norris. Costumele: Gabriela Nazarie. Cu: Niki Athanasiu, Silvia Dumitrescu-Timică, Cella Dima, Carmen Stănescu, Gr. Vasiliu-Birlic, Const. Bărbulescu, Valeria Gagealov, Coca Andronescu, Ion Manu, Victor Moldovan, Alfred Demetriu, C. Diamandi, Elvira Godeanu, Agepsina Macri-Eftimiu, Florin Piersic, C. Giura.

„Familia Brebu sau Parada, comedie în cinci acte, urmărește prin tot atâtea etape destinul lui Mielu Brebu, feciorul unui negustor bogat. (...) În piesa lui Victor Eftimiu, chiar dacă viziunea este comică, personajele sînt din rindul celor odioase, acțiunile, de cele mai multe ori de comedie, trezesc dezaprobare. Scrisă cu caracter intrucitva de reportaj, ceea ce duce la unele momente de facilitate, comedia realizează în general efectul propus, arătînd în lumină adevărată lumea ridicolă și odioasă a guvernanților profitori de odinioară.“ (Virgil Brădățeanu — „Comedia în dramaturgia românească“, București, Editura „Mihnera“, 1970, p. 352).

„Parada, pe care la început o numisem Familia Brebu, prezintă unele aspecte ale vieții politice românești, întinzîndu-se pe prima jumătate a veacului, din vremea cînd guvernau Petreache Carp și Mitiță Sturdza, și pînă la 23 August 1944.

În șase acte (sau, mai curînd, șase tablouri), se perindă în fața noastră exponenții difertelor clanuri electorale, care au vîșiat societatea românească patru decenii și mai bine. O lume autentică, văzută în aparențele și-n străfundul ei de către un martor lucid, nu numai dramaturg și romancier, dar și ziarist“. (Victor Eftimiu, despre pro-

pria sa piesă, în caietul-program al spectacolului de la Teatrul Național).

„Spre deosebire de celelalte comedii istorice ale lui Victor Eftimiu, Parada are o viziune critică mai largă și mai întemeiată. Revelarea deficiențelor morale ale burgheziei nu se realizează în cadrul unui conflict pur fictiv și în limitele unui moment cu înrădăcinare vagă în realitate, ci în cadrul unei îndelungate perioade istorice, cu etape care au marcat o evoluție generală. (...)

Talentul istoric al lui Eftimiu, buna cunoaștere a epocii și a oamenilor, înclinarea lui spre farsa moralizatoare și spre aforismul usturător dau piesei un dinamism, o trepidație în grotesc și hazliu, o exactitate caricaturală, deși de linii foarte mari, și portretului pe care și spectatorul și cititorul le gustă din plin...“ (Radu Popescu — în Caietul-program al spectacolului de la Teatrul Național).

Alte opinii: Alecu Popovici — „Teatrul“ 7/1960

1960, FETELE DIDINEI

Teatrul „Ion Vasilescu“. Regia: Călin Florian. Scenografia: Mihai Tofan. Cu: Al. Giugaru, Draga Olteanu, Soian Gheorghiu, Stelian Cremlenciu, Maria Bernacki, Virginia Stîngaciu.

„...comedie, scrisă în anii noștri, (care) consemnează un proces caracteristic, acela al dezintegrării familiilor burgheze create pe baza unor compromisuri.

Comedia, fără virtuți deosebite, rămîne printre realizările de merit ale dramaturgului, dornic să contribuie pe toate planurile la procesul de eliminare a mentalităților vetuste.“ (Virgil Brădățeanu, vol. cit. pag. 352).

1960, PANĂ LESNEA RUSALIM (RĂSCOALA), dramă în cinci acte (opt tablouri) în versuri. A servit drept libret operii cu muzica de Paul Constantinescu.

III. LUCRĂRI DRAMATICE PUBLICATE (după 1944)

● Haițucii. Poveste vitejească în trei

- părți. București, Editura de Stat, 1949
- **TEATRU.** București, ESPLA, 1956. Cuprinde : *Înșir'țe mărgărite, Ringala, Prometeu, Inspectorul broaștelor, Dansul milioanelor, Omul care a văzut moartea, Marele duhovnic, Haiducii.*
 - *Doctor Faust vrăjitor*, piesă în cinci acte. București, ESPLA, 1957
 - **TEATRU.** 2 volume. București, EPL, 1962. (Cu o postfață de Radu Popescu). Cuprinde :
Vol. I : *Înșir'țe mărgărite, Prometeu, Thebaida, Atrizii, Ringala*
Vol. II : *Pană Lesnea Rusalim, Haiducii, Inspectorul broaștelor, Omul care a văzut moartea, Parada.*
 - *Cocoșul negru. Teatru.* București, EPL, 1966, colecția BPT. Prefață și tabel cronologic de Mihai Vasiliu. Cuprinde : *Înșir'țe mărgărite, Cocoșul negru, Omul care a văzut moartea, Haiducii.*
 - **OPERE,** București, Editura „Minerva“, 1969 și urm.
Vol. I : **TEATRU.** Legende românești. EPL, 1969
Vol. II : **TEATRU.** Tragediile eline. EPL, 1970
Vol. III : **TEATRU.** Dramele medievale. EPL, 1971
Vol. IV : **TEATRU.** Comedii și drame bucureștene. Editura „Minerva“. 1972
Vol. V : **TEATRU.** Comedii provinciale. Drame istorice. Editura „Minerva“, 1973
Vol. VI : **TEATRU.** Drame și comedii țărănești. Piese cu subiecte de peste hotare. Inedite. Editura „Minerva“. 1975

IV. OPINII CRITICE GENERALE (selectiv)

In volume : Mihai Florea — „Scurtă istorie a teatrului românesc“, București, Editura „Meridiane“ 1970, pp. 107—109 :
„O trăsătură specifică scrierilor lui Victor Eftimiu este teatralitatea pieselor acestuia, indiferent dacă este vorba de un poem în versuri sau de o farsă în proză. Dinamismul, suspense-ul, intrigă bine condusă, deznodământul neașteptat, succesiunea rapidă de planuri și acțiuni mișcarea permanentă sînt proprii teatrului lui V. Eftimiu, mai mult decît altor autori. Piese sale sînt, în cea mai mare parte, piese de acțiune, cu eroi

mobili, cu surprize și lovituri de teatru abil pregătite. Dar V. Eftimiu este și un autor de meditație, nu numai de acțiune. Replica sa, tirada lirică sînt încadrate de idei, de speculații filozofice, de incursiuni în folclor, de simboluri cu profunde rezonanțe în epocă. (...)

Piese de după eliberarea țării, Pană Lesnea Rusalim, Haiducii și altele, în care inspirația lui V. Eftimiu poposește în trecutul de luptă pentru libertate socială și națională a poporului român, întregesc creația plurivalentă a acestui scriitor, creație străbătută de o înaltă responsabilitate civică, de un căld și nobil umanism“.

Virgil Brădățeanu — „Comedia în dramaturgia românească“, București, Editura „Minerva“, 1970, pp. 340—353 ; Valeriu Râpeanu — „Pe drumurile tradiției“, Cluj, Editura „Dacia“, 1973, pp. 124—128 ; Ion Zamfirescu — „Drama istorică universală și națională“, București, Editura „Eminescu“, 1976, p. 271.

În periodice : Ioan Massoff — „La aniversarea lui Victor Eftimiu“, „Teatrul“, 2/1959 ; Marin Bucur — „Victor Eftimiu, la 70 de ani“, „Luceafărul“, 3/1959 ; revista „TEATRUL“ 1/1973, număr omagial, în care semnează Ioan Massoff, Bogdan Ulmu, Florin Tornea, Nicolae Balotă și Valeriu Râpeanu :

„Ceea ce rămîne, înainte de toate, din acest teatru eminate teatral, este o voce dramatică. (...) De aici retorica dramatică, de aici caracterul cantabil al pieselor lui Victor Eftimiu, vigoarea lor verbală“. (N. Balotă — „O mare vocă a teatrului românesc“)

„...comediile sale reprezintă mai puțin o valoare estetică, ci, în primul rînd, una de natură populară. Cu cît înainta în vîrstă, comediile au devenit prioritar pamfletare și ilustrative, succulente în sine, prin vorbele de duh pe care omul atît de spiritual nu a reușit să le convertească într-o viziune comică asupra lumii“ (Valeriu Râpeanu — „Între Caragiale și Alecsandri“)

„Autorul are ambiția de a face basm cu subiect de dramă modernă“. G. Călinescu.

„Un romantic prin imaginația aprinsă, un parnasian prin cultul armoniei și clarității“. (Constantin Ciopraga).

de presă teatrală românească

1924

Viața artistică. București. 20 aug 1924 — 15 apr. 1929. Apare la 5 și 20 ale fiecărei luni. Format 25 × 33. Red. și adm. la Agenția teatrală Paulman, B-dul Elisabeta 20. Tip. Delormanul. Prelungirea Dorobanților 171. Cota B.A.R. P II 8341.

Magazin teatral cu utile note de la rampă și din culise.

Comedia. Magazin artistic. Iași. 14 nov. 1924 — 22 febr. 1925. Săptăminal. Format 40 × 58. Prim redactor Adrian Pascu. Red. și adm. Str. Ghica Vodă 38. Tip. Inst. de Arte Grafice Viața Românească. Cota B.A.R. P IV 7767.

Colaborează Ion Petrovici, Mihai Codreanu, Ionel și Păstoral Teodoreanu, Sandu Teleajen, Octav Botez etc.

Apare „ca o tribună liberă și obiectivă, menită să pună la îndemâna publicului cititor cele mai exacte știri asupra mișcării teatrale-literare și artistice din Iași și din întreaga Moldovă“.

Almanahul „Rampa“ pe 1924. București. Format 24 × 16. Institutul de Arte Grafice Eminescu, str. Parlamentului 2. Cota B.A.R. P I 8327.

Dintr-un cuprins surprinzător de modest pentru ambițiile redacției ziarului **Rampa**, se rețin **Citeva contribuții la istoria teatrului românesc**, mărturiile unor actori de seamă despre debutul lor.

Zațul tipografic s-a păstrat și pentru anul următor, 1925, când, cu unele modificări minime de sumar și cu coperta schimbată, se poate citi... același almanah!

1925

Teatrul. Cluj. 20 sept. — 22 febr. 1927. Întii bilunar, apoi săptăminal, cu intermitențe. Format 16 × 24. Redactor Al. Hodoș. Red. și adm. Cluj, Piața Cuza

Vodă 16. Tip. Dr. Sebastian Bornemisa. 20 de numere. Cota B.A.R. P I 9160.

Revista apare din „nevoia unei publicații periodice, care să îmbrățișeze cu deosebire activitatea artistică din noile provincii...“. În trupa clujeană străluceau I. Stănescu-Papa, N. Neamțu-Ottonel, St. Braborescu, Nicu Dimitriu, Al. Ghiberic, Olimpia Bârsan, Aura Fotino, Nunuța Hodoș. Director, Zăharia Bârsan.

Printre rezumatele pieselor din repertoriu, anunțuri, fotografiile, reclame, niște sprințare **Cugetări ale unui spectator**: „Prima reprezentație a unei piese o judecă criticii dramatice; a doua o judecă publicul; pe celelalte, casierul teatrului“. Alta: „La sfârșitul ultimului act te preocupă mai mult paltonul tău de la garderobă decât soarta tristă a eroinei“. Ecouri bucureștene la Cluj — un fapt senzațional pentru istoria literară, limitat, din păcate, la anunțul publicitar: Tudor Arghezi a predat Teatrului Național piesa **Safta**. Textul n-a fost semnalat pînă azi de nimeni.

În pragul celei de-a șaptea stagiuni, directorul Zăharia Bârsan se adresează emoționat publicului: „Cine, cu cinste și cu inimă curată, încearcă să-și amintească de tot ce teatrul nostru național a făcut pînă azi în cei șapte ani de activitate, va crede și de acum înainte în el și în cei ce-l slujesc.“ Gloriosul Național clujean n-a dezmințit, prin ani, încrederea iubitorilor săi!

Teatrul Național Craiova. Program. Stagiunile 1925—1926; 1926—1927; 1927—1928. Un caiet pe stagiune. Format variabil. Tip. Scrisul românesc, Craiova, B-dul Mihai Bravu 4. Cota B.A.R. P I 2814.

Mai ales primul caiet apare în condiții grafice excepționale, conținând schițe de decor în culori. Este un moment propice pentru arta scenică din Bănie. Directorul Grigore Drăgoescu atrage colaboratori de seamă. N. Iorga vorbește despre „iluzionism teatral”. Lucian Blaga informează cititorii despre ceea ce s-a petrecut în teatrul european „de la moartea teatrului naturalist”. Șimion Mehedinți acordă teatrului șanse nelimitate în educația morală și estetică: „Repet — nici o artă nu are mai multe mijloace spre a ridica un spectator în sfera unei lumi ideale, deslipindu-l de propria sa viață și ridicându-i în suflet idei și sentimente nouă”. O pătrunzătoare observație a filosofului Rădulescu-Motru: „Dacă ai găsit într-un oraș o trupă excelentă, jucind înaintea unui public înțelegător, nu mai umbla după altă recomandatie pentru orașul acesta. Te găsești într-un oraș de viitor”.

Spectatorul. Publicație săptăminală de critică și informație artistică. București. 17 dec. — 24 dec. 1925. Format 28 × 43. Redactor Sergiu Milorian. Tip. Graiul românesc, str. 11 iunie 66. Se conservă două numere, probabil singurele. Cota B.A.R. P III 42128.

Colaborează, la acest periodic cu sumar eclectic, V. I. Popa, E. Lovinescu, Ion Pas, Dem. Theodorescu, Ion Vineă, Ion Marin Sadoveanu. Camil Petrescu dă un fragment din *Danton*, actul III, tabloul II.

Buletinul Societății Autorilor Dramatici Români. București. 1925—1938. Format variabil, Tip. Brănișteanu, Pasajul Imobiliara. Cota B.A.R. P I 7426.

În 15 fascicole, majoritatea anuaie, se tipăresc actele, dările de seamă, comunicările primei organizații profesionale a dramaturgilor noștri. Inițiativa înființării Societății au avut-o, în 1915, zece scriitori, printre care Caton Theodorian, V. Eftimiu, Zaharia Bârsan, H. Lecca, O. Goga.

Constituirea propriu-zisă a avut loc în 15 martie 1923. S-a ales următorul birou de conducere: Caton Theodorian, președinte, I. Vasilescu-Valjean, vicepreședinte, Paul Gusty, casier, Victor Eftimiu, A. De Herz, cenzori, Liviu Nebreanu, M. Sorbul, membri, V. I. Popa, secretar.

Printre numeroasele inițiative menite să încurajeze teatrul original: premiul teatral al S.A.D.R. și **Colecțiunea de teatru românesc S.A.D.R.** în care s-au tipărit patru volume cuprinzând 17 piese.

Programul Teatrului Național. București. Trei caiete pentru trei stagioni: 1926—1927; 1927—1928; 1928—1929. Format 12 × 19. Fără date de tipar. Cota B.A.R. P I II 511.

Procedeul este economicos pentru concesionarul programului de sală. Într-o stagiune, se schimbă doar distribuția din corpul caietului. În rest, fotografiile întregului ansamblu, măturii de creație, aforisme — toate sufocate de reclame.

La 28 ian. 1927, regizorul Paul Gusty este sărbătorit pentru o jumătate de veac de activitate. Creatorul școlii românești de regie a montat (pînă acum), 450 de piese, din care 89 românești. A localizat 34 de texte și a tradus 55 de drame și comedii din franceză și germană. A tradus și adaptat 44 de librete de oporată.

1927

Revista Asociației Române de Teatru „Thalia”. Lugoj. 21 aug. 1927—1935, cu mari întreruperi. Apare de două ori pe an. Format 24 × 115. Director Dr. Victor Birlea. Red. și adm. Palatul minorităților, str. Bisericii 4. Tip. Națională Lugoj. Cota B.A.R. P I 9529.

Reuniunea bănățeană de teatru Thalia militează pentru pătrunderea culturii teatrale la sate. În teatru, „se laudă cu efect datinile bune și se pot biciui viițele ce se îmbibă ici-colea...”.

Se tipăresc scenete, monoloage pe muzică, se dau liste de „cărți bune” conținând piese pentru amatori, se pune la îndemîna preoților și învățătorilor rurali material pentru șezători, serbări cu teatru etc.

Comedia. Teatru. Muzică. Sport. Film. București, 1 sept. 1927 — 8 ian. 1928. Zilnic, o vreme săptăminal. Format 62 × 47. Director Faust Mohr. Birourile: Calea Victoriei (Pasajul Imobiliara), nr. 5—6. Tip. Tiparul Românesc, str. Să-rindar 22. Cota B.A.R. P IV 8135.

În replică, fostul director al **Rampeii**, Faust Mohr, scoate acest cotidian de teatru cu viață efemeră. Are toate caracteristicile ziarului de largă informație. Colaborează N. Vlădoianu, V. Rodan, Sergiu Milorian etc. Din aceste ziare, cercetătorul culege lesne informații despre viața de zi cu zi a scenei.

Comedia ilustrată. București. 10 dec. 1927 — 19 febr. 1928. Săptămânal. Format 33 X 24. Director Faust Mohr. Birourile: Pasajul Imobiliara 5—6. Tip. Fundației Culturale Principele Carol, str. Latină, 11 numere. Cota B.A.R. P II 8846.

Spre finele deceniului trei, presa teatrală de tip magazin se adresează tot mai insistent spectatorului: dornic să pătrundă „în culise“, să știe câte ceva din „teatrul de pretutindeni“, să rețină „ce gîndesc actorii“ etc.

Este și menirea publicației de față, apărută simultan cu ziarul **Comedia** (vezi supra), tot sub controlul înimosului F. Mohr.

Spectatorul. Revistă săptămînală pentru propagandă artistică și literară. Cernăuți, 29 oct. 1927 — 1930. Format 35 X 16. Red. și adm. Tipografia „Mitropolitul Silvestru“. Piața Umirii 3. Cota B.A.R. P I 955A.

Din stagiunea 1929—1930, poartă subtitlul **Revistă-program administrată și redactată de Teatrul Național din Cernăuți** (ceea ce fusese și înainte). Apare în timpul fertilității directorat al lui V. I. Popa. Directori de scenă Aurel I. Maican și G. M. Zamfirescu. Pictor scenograf baron Gheorghe Löwendal.

Trupă actoricească bine constituită: soții Jeny și Dem. Moruzan, Th. Păunescu, Lilly Bulandra, Jules Cazaban, Gh. Aurelian, Mircea Balaban, Ovid Brădescu, Silvia Fulda și, nu printre cei din urmă, cum pretind unii memorialiști, Grigore Vasiliu (marele Birlic!), abia absolvent de conservator, în atenția lui V. I. Popa.

În orașul de veche tradiție teatrală, repertoriul Naționalului este impunător: Caragiale, Davila, Molière, Shakespeare, Pirandello, Cehov, Shaw, Leonid Andreev etc. În stagiunea 1929—1930, 33 de titluri.

Spectacolul. Magazin Teatral, Literar, Muzical, Sportiv, Cinematografic și Modern. București. 5—20 nov. 1927 — 5—20 febr. 1928. Neregulat. Format 22 X 16. Director I. Lakner. Red. și adm. str. Gri-gore Alexandrescu 46. Cota B.A.R. P I 916B.

„Revista noastră n-are program. Are însă intenții (...). Vrem să fim oglinda Capitalei. În această publicație cititorul grăbit — astăzi nu mai avem aproape decât cititori grăbiți — va găsi tot ce îl interesează“.

Într-adevăr, spațiul generos rezervat teatrului în acest magazin cuprinde fotografii, anchete, cronici, știri etc. Întrebat „Ce e teatrul?“, Mișu Fotino (senior) răspunde: „O lume întreagă de iluzii, de nădejdi, de visuri, de decepții, de așteptări înfrigurate, de chinuri și totuși... de supremație beție, de divină și dulce nebunie!“

Teatrul. Literatură. Artă, Chișinău, 1927—1928. Neregulat. Format 22 X 16. Red. și adm. str. Alexandru cel Bun 124. Tip. Dreptatea. 11 numere. Cota B.A.R. P I 8994. (Colaboratori): Cincinat Pavelescu, Miron Grindea, Donar Munteanu, G. Lesnea, Sandu Teleajen, D. Iov etc.

Reviriment la Naționalul local prin sosirea regizorului Aurel I. Maican. Va monta, întâi, **R.U.R.** de Čapek, spectacol gîndit ca o „dramă utopică“. Maican precizează: „În ceea ce privește montarea, am văzut numai dinamismul și constructivismul care emană din piesă, constructivism care să formeze atmosfera unei acțiuni utopice“.

Teatrul are în repertoriu comediile lui Caragiale.

Numărul șapte al revistei este închinat lui A. Davilla. În numărul 11 (ultimul?) se dă un fragment din **Omul cu mîrtoaga** de G. Ciprian, piesă care va fi inclusă în repertoriu.

Ionuț NICULESCU

(continuare de la p. 75)

al sticlei cu „tărie“ (Blagoje Babić, soțul spălătoresei), complexitatea talentului său se lasă lesne descifrată. Roluri denotînd prestanță, temperament, știința relației cu partenerul, cultivarea realismului scenic au împlinit și ceilalți interpreți, cu deosebire Radmila Pejić (Gina,

spălătoreasa), Nevena Novović (Simka, văduva), Dojna Andrejević (Sofija Subotić, actrița îndrăgostită), Tihomir Pounović (Milun, sergent de stradă), Ivan Andrejević (Drobac). Într-un cuvînt, **Teatrul popular „Sterija“ din Virșeț** — un oaspete care-și onorează patronul spiritual, argument al utilității schimbului amical de spectacole.

George Uscătescu

teatrul occidental contemporan

(fragmente)

Pentru o fenomenologie a tragicului

Dramaturgiile naționale

Epoca elizabetană reprezintă o adevărată revoluție în teatru. Din acest moment, opera teatrală va fi considerată un model de urmat sau de negat, așa cum s-a întâmplat și cu teatrul clasic antic, cu rigorile și regulile sale severe. Abia Ibsen își va propune să găsească altceva: „un model de teatru tragic care să nu mai fie tributari nici grecilor, nici lui Shakespeare“. Apar dramaturgiile naționale: Shakespeare - Marlowe, Racine-Corneille, Lope-Calderón, Schiller-Goethe, Alfieri-Goldoni, cu particularitățile lor față de universul clasicului. Astfel se ajunge la concluzia lui Brunetière, care, în tragedie, îi alătură pe clasicii francezi celor greci, privindu-i pe spanioli și pe elizabetani ca simple capitole ale istoriei teatrului; la concluzia lui Gide, care-l consideră pe Racine poet dramatic superior lui Shakespeare, sau la concluzia lui Coleridge, pentru care superioritatea lui Shakespeare asupra lui Racine este „evidența însăși“. Adevărul este că cea mai **națională** dintre ramificațiile teatrului modern este cea franceză. De aici derivă acel **intraductibil** din Racine și Corneille. În primul rând, pentru că reprezintă o netă delimitare față de modelul clasic. Apoi, pentru că ei reduc la minimum teatralitatea, considerând limbajul ca pe o totalitate. La ei, totul se petrece „în interiorul cuvintelor“. „Miracolul“ traducerii operei lor este imposibil.

În teatrul modern, elementul tragic își pierde importanța. Cîștigă teren dramaticul, se schimbă structura socială a publicului. Apare tendința spre melodramă. Dacă **Faustul** lui Marlowe este o tragedie, cel al lui Goethe este o „melodramă sublimă“. Romantismul și tragedia „nu

se pot însoți“. Dacă infernul exista pentru Faust, Macbeth și Fedra, romanticii introduc tot felul de precauții restrictive — ispășirea, bunătatea naturală, „cerul compensatoriu“, filosofia eului și a „credinței în originea socială și nemetafizică a răului“, formulată de Rousseau. Teatrul romantic duce ideea de libertate a formei pînă la ultimele ei consecințe. De aici enorma admirație pentru Shakespeare. Această nouă libertate face să dispară vechea diferențiere dintre poezie și proză. Pentru antici, versul era legat de tragic, iar proza de comic. Steiner credea invers: dacă Goethe ar fi scris **Faust** în proză, „limbajul l-ar fi ajutat pe poet să nu ocolească tragedia“, și dădea drept exemplu scena în care Mefisto îi promite Margaretei că o va scoate din închisoare, și unde proza servește un conținut profund tragic. Steiner descoperă în teatrul german din secolul trecut elemente cu adevărat revoluționare, prin forța lor dramatică și expresivă, prin caracterul lor premonitoriu. Astfel, Schiller, cu teoria sa despre funcția corului, expusă în prologul la **Logodnică din Messina**, a descoperit tehnica distanțării, cu mai mult de un secol înaintea lui Brecht. Între public și scenă, Schiller așază „o somptuoasă tapiserie lirică“. De asemenea, Büchner, autorul pieselor **Moartea lui Danton** și **Woyzeck** — opere care exercită o mare influență asupra creației expresioniste —, autorul care „a revoluționat limbajul teatral și a sfidat regulile tragediei păstrate încă de la Eschil“, este un autentic precursor al lui Brecht, prin ideea sa despre un teatru care se îndepărtează atât de antici cît și de Shakespeare, pentru a fi în acord cu „perspectiva modernă“ și cu „ordinea socială a timpului“.

Vechi umbre, nou limbaj

Elementele care ar contribui la analiza tragediei antice și a celei shakespeareene sînt multiple și complicate, ele alcătuind un hățiș prin care Steiner nu pășește întotdeauna cu siguranță. Unul dintre aceste elemente, la care el se referă în mod expres, este drama muzicală, ai cărei reprezentanți de frunte sînt, în perioada romantică, Verdi și Wagner. Wagner preia de la Shelley aspirația cu privire la funcția socială și națională a teatrului. „Este indiscutabil — scrie Shelley în **Defence of Poetry** — că cea mai înaltă treaptă a perfecțiunii unei societăți a corespuns întotdeauna celei mai înalte trepte de perfecțiune a teatrului, iar degradarea sau suprimarea teatrului, într-o națiune în care acesta înflonise, este semnul degradării tradițiilor și al înăbușirii energiilor care susțin sufletul vieții sociale“. În dorința sa de a contopi drama, muzica, spectacolul și publicul într-o unitate vie, Wagner propune o nouă accepție a tragicului și un nou concept al tragediei, complet diferite de cele tradiționale. Dar tentativa lui Wagner nu înseamnă, după Steiner, o renaștere a tragediei, ci, mai degrabă, dovada morții acesteia: „După **Woyzeck** și **Tristan și Isolda**, vechile definiții nu mai sînt recunoscute; poarta se deschide pentru Ibsen, Strindberg și Cehov. Acești autori dramatici nu se întrebau dacă scriu tragedie după norme și reguli sau în sensul tradițional. Opera lor nu are nici o legătură cu conflictul de idealuri care a dominat poetica tragediei de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Ea nu aparține nici tradiției grecești, nici celei shakespeareene, și nu face nici un fel de încercare să le unească într-o sinteză artificială“.

Este vorba de un nou punct de plecare. Momentul este tot atît de important ca și cel din timpul lui Racine și al lui Shakespeare. Imaginea tragediei grecești continua să supraviețuiască, după trei secole de decadență. Acum, această imagine rămîne definitiv în urmă. Autorul

lucrării **Moartea tragediei** vede astfel lucrurile: „De-acum înainte, omul, protagonistul dramei, va umbla dezbrătat de mituri, de obiceiuri și simboluri“. Este ideea pe care i-o sugerează teatrul lui Ibsen, prin care se decorează moartea tragediei: o succesiune de drame care au loc „dincolo de viață“, drame populate de „umbre care animă regiunile inferioare ale purgatorului“.

Dacă este adevărat că Ibsen, Strindberg, Cehov, și apoi Pirandello, Shaw, O'Neill, iar astăzi Brecht, Beckett, Genêt și chiar „profanatorii de morminte“ și „cei care reinvie fantome“, precum Hofmannstahl, Eliot, Cocteau, Yeats, reprezintă un mod de introducere a tragicului în reprezentația teatrală total diferit de cel antic, de cel al clasicismului sau de cel shakespeareean, precum și de reinserare a formelor epigonice din secolul al XVIII-lea și a celor ale romantismului, atunci „moartea tragediei“ este o concepție pe care trebuie s-o acceptăm într-un sens destul de limitat. Tragedia ne apare, astfel, ca o formă teatrală istorică, perpetuată prin secole, destul de multă vreme. Dar ideea de tragic nu se vedește a fi atît de perimată precum s-ar părea. Pentru că în conținutul său se însinuează noi mituri, obiceiuri și simboluri, care numai în aparență sînt diferite de cele vechi. Teatrul demitizat, desacralizat, durează numai o clipă, ca un act de revoltă. În locul lui se instalează noi mituri și noi simboluri, prin intermediul cărora vechile umbre familiare se întorc pe scenă, în eternul, imuabilul „mare teatru al lumii“. Agamemnon, Electra, Antigona, Oedip, Medeea, Fedra, Hamlet, Lear, Faust. Dar umbrele vonbesc un limbaj nou, mereu înnoit, combinație magică de cuvinte și tăceri, etern schimbătoare și inaccesibilă, prin intermediul căreia logosul viu al fiecărei epoci se încarnează firesc și recapătă înfățișare umană.

Traducere de
Dorel Lucian FILIPESCU

AMINTIRI DESPRE TEATRUL ROMÂNESC

Comediile muzicale (I)

Ideea de a pune în scenă în București o comedie muzicală, sugestia de a fi interpretată unui spectacol cu muzică, a fost a regizorului Soare. Z. Soare, sfătuitorul meu din acel timp în ale teatrului. În repertoriul teatrelor de proză dintre cele două războaie nu se mai făcuseră la noi astfel de încercări. Profilul teatrelor de proză era destul de precis. Se jucau drame și comedii, în majoritate luate din repertoriul străin, în traduceri mai mult sau mai puțin satisfăcătoare, care reușeau să intereseze publicul datorită regiei, interpretărilor actricești, de cele mai multe ori mult superioare textelor.

Într-o vară, mă aflam în străinătate într-o călătorie de studiu, așa cum obișnuiam să fac în fiecare an după închiderea stagiunii. La Berlin m-am întâlnit cu Soare, cu care am colindat teatrele din acel oraș. Era epoca de glorie a teatrului german, în care mari regizori ca Barnowsky, Jessner și mai ales Max Reinhardt, înconjurați de actori excepționali ca Paul Wegener, Werner Krauss, Heinrich Georg, Pallemberg și actrițe ca Elisabeth Bergner, Käthe Dorsch, Tilla Duriex, Grete Mosheim au ridicat nivelul teatrului german la o strălucire artistică recunoscută în toată lumea.

Printre spectacolele de mare succes din acea stagiune, succes de public și de casă, erau *Die schöne Helena*, cu muzica de Offenbach, pusă în scenă de Max Reinhardt cu o uluitoare fantezie comică, precum și comedia muzicală *Morgen geht uns gut* (Miine o să ne meargă bine), în care interpreții principali erau Grete Mosheim și Max Hansen, amândoi mari și cunoscuți actori ai teatrului condus de Max Reinhardt.

Foarte interesați și curioși să vedem acești actori de proză într-un spectacol cu muzică, Soare și cu mine am izbutit, după mari eforturi, să obținem bilete. Teatrul juca tot timpul cu casa închisă. Spectacolul ne-a cucerit, nu atât prin textul obișnuit al pieselor de bulevard de atunci sau prin agreabila muzică lui Benatzky, compozitor renumit, cât prin încântătoarele apariții ale lui Max Hansen, un fermecător june-prim comic, și ale Gretei Mosheim. O cunoșteam pe această actriță de teatru, o văzusem în roluri de dramă și de comedie. Îi admiram farmecul ingenuu, sensibilitatea și emotivitatea cu care-și trăia rolurile, fiineea comicului. Eram apropiată ca fizic și ca gen de roluri de această iubită și populară actriță a teatrului german (este pînă în ziua de azi). Eu jucasem la București multe dintre rolurile jucate de ea la Berlin — *Șoarecele de biserică*, *Pygmalion*, *Absențe nemotivate* și multe alte comedii la modă în acea vreme. Pe Max Hansen nu-l mai văzusem jucînd, dar știam că este un cunoscut și apreciat actor de comedie. Nici unul dintre ei nu mai jucase într-o comedie muzicală. Publicul, cucerit, aplauda entuziast, încîntat să-și vadă actorii preferați prezentînd o nouă fațetă a talentului lor.

Astăzi este un lucru obișnuit ca un mare actor, fie el de dramă sau chiar de tragedie, să facă incursiuni în diferite genuri de artă, în care să arate varietatea gamei lui artistice, cîntînd, dansînd, sau făcînd pantomimă. Este o parte din farmecul și atracția meseriei de actor de a face variații pe instrumentul lui de muncă, de a cînta pe toate coardele talentului său artistic. De pildă, Laurence Olivier a cîntat și dansat în filmul *The Entertainer*, Jean Louis Barrault a făcut pantomimă în *Les enfants du Paradis*.

Leny Caler, în perioada comediilor muzicale...

În acea vreme, cel puțin la noi, nu se făcuseră asemenea încercări de a aduce variație, de a inova un gen de teatru vechi, consacrat. Cui i-ar fi trecut atunci prin gând să transforme, de exemplu, piesa lui Bernard Shaw *Pygmalion* într-un spectacol muzical? Sau piesele lui Shakespeare *Romeo și Julieta* (*West-side story*), *Femeia îndărătnică* (*Kiss me, Kate*)? Spectacole cu muzică erau doar opereta și revista. Deși foarte frecventate și populare, mai ales revista, aceste spectacole erau considerate drept un gen de teatru minor și tratate cu oarecare dispreț chiar de acei care le frecventau mai asiduu.

Entuziasmați de comedia muzicală *Morgen geht uns gut*, am decis împreună cu Soare să prezentăm acest spectacol și la București. Pentru mine, încercarea de a cînta pe scenă însemna o dorință veche, un vis ce urma să se împlinească, dorință și vis pe care le avusesem de copil. În casă la noi auzisem multă muzică de la tatăl meu. În tinerețe, tata făcuse studii muzicale în Rusia, la Mo-

ghilev, unde se născuse. Avea o splendidă voce de bariton și cîntase în diferite opere la Kiev, unde își petrecuse tinerețea. Ne povestea cu mare nostalgie de acele timpuri, de succesele și de aprecierea publicului, ne cînta fragmente din operele, din rolurile pe care le interpretase. Ne povestea, cu deosebită înflăcărare, de înțîlnirea lui cu marele cîntăreț rus Șaliapin, pentru care avea o admirație fără margini. Ne spunea cu mîndrie că l-a cunoscut îndeaproape, că a avut fericirea să fie și el distribuit într-un rol în **Boris Godunov**, alături de Șaliapin, care cînta rolul lui Boris, cutremurător ca joc și ca voce. Tata ne vorbea despre el, ore întregi, socotindu-l un geniu muzical, unul din puținii cîntăreți din lume de această calitate.

Eram atunci prea mică să mai fi auzit și din altă parte cine este Șaliapin. Am avut însă norocul, mult mai tîrziu, să-l văd și să-l aud la București, unde venise într-un turneu. Atunci mi-am amintit de spusele tatei, urmărind impresionată, cu adîncă emoție, intensitatea interpretării lui, care egala jocul marilor actori de tragedie, timbrul unic al vocii lui; știința lui muzicală, ușurința cu care și modula vocea, emițînd acele sunete profunde, catifelate, vibrante, care nu păreau izvorîte dintr-un gitlej omenesc ci dintr-un instrument necunoscut, ale cărui coarde numai Șaliapin știa să le stăpînească.

Moștenisem de la tata un firicel de voce, o corectă ureche muzicală și o mare pasiune pentru muzică. Stăteam nemișcată lîngă el cînd se așeza să cînte, acompaniindu-se la armonium — pian nu aveam —, ascultam tăcută, plină de admirație, uitînd de joacă, de păpuși, de copii, de tot ceea ce atrage orice copil. Tata, observînd această înclinație a mea spre muzică, fericit, a început să se ocupe serios de educația mea muzicală. M-a învățat notele, m-a pus să fac game, primele exerciții ale unei culturi muzicale, pe care le prindeam destul de repede. Încîntat și mîndru de mine, tata îmi prevedea o glorioasă carieră de cîntăreață, de operă, bineînțeles. Spre regretul lui, și cred că și al meu, vocea mea n-a luat cu timpul dezvoltarea, amploarea, forța necesară unei cîntărețe de operă. Eu, care nu cunoșteam ambițioasele planuri ale tatălui meu, eram mulțumită că aveam atîta voce ca să pot cînta cît și cînd îmi venea. Cîntam cu plăcere la orice ocazie, la orice oră din zi sau noapte. Cîntam pentru musafirii care veneau în casă, cîntam pentru familie, cîntam pentru mine cînd eram singură. Știam pe dinafară toate romanțele la modă pe atunci, cunoșteam toate tangourile și chiar cîntecele mai deochiate, fără să în-

țeleg bine la acea vîrstă semnificația cuvintelor pe care le spuneam. Acest dar înnăscut pe care l-am avut a fost de altminteri cheia ce mi-a deschis drumul și dorința spre meseria pentru care eram destinată.

Dacă opereta n-ar fi fost în agonie în momentul cînd împlîrile din viața mea de mai tîrziu m-au îndreptat spre teatru, este probabil că aș fi jucat și cîntat în operetă. N-am visat, copil fiind, să joc odată alături de marele Leonard?

Într-adevăr, primul spectacol pe care l-am văzut în viața mea a fost la Focșani, cu o operetă în care cînta Leonard, acel fermecător prinț al teatrului de operetă, care prin jocul, vocea lui caldă și splendoarea sa fizică m-a făcut în clipa aceea să nu-mi doresc altceva în viață decît să joc odată cu el și mai ales să cînt cu el. Dar Leonard, din păcate, n-a mai trăit mult. Odată cu el, a murit pentru un timp și opereta românească. Cu dispariția lui s-au risipit și visurile, și dorința mea de a mă dedica muzicii.

Cînd am început să fac teatru, pasionată de tot ce se poate realiza pe plan artistic în piesele de proză, am uitat de năzuințele din copilărie. De cîntat, cîntam cu aceeași plăcere în viața de toate zilele. În cercul de prieteni, de camarazi pe care-i aveam în primii ani de teatru, nu era seară să nu fiu solicitată să cînt. Nu mă lăsam prea mult rugată și cîntam ore întregi tot ce mi se cerea, muzică românească, compusă de compozitorii români din acea vreme — unii dintre ei extrem de talentați, Fernic, Elly Roman — sau șansonete franțuzești lansate de diseuzele franceze la Paris sau în turneu la noi, cum erau Nita-Jo, Lucienne Boyer.

Soare, care venea des la noi în casă, mă auzise de multe ori cîntînd. Îi plăcea felul meu de a cînta și timbrul vocii mele. Văzînd la Berlin spectacolul cu comedia muzicală **Morgen geht uns gut**, s-a gîndit că este un prilej să-mi pun în valoare acest dar. M-am lăsat ușor convinsă de el, îmi suridea ideea de a cînta într-o piesă. Întorși în țară, Soare a tradus imediat piesa. El cunoștea bine limba germană din anii de studiu pe care-i făcuse în Germania. A intitulat-o **Miky și Niky**, numele celor doi frați din piesă. În Niky l-a distribuit pe Timică, care era pe atunci în mare ascensiune artistică și pe care eu îl prețuiam mult ca partener. Pentru partea muzicală ne-am gîndit să ne adresăm unui tînar compozitor român, foarte talentat, ale cărui muzici melodioase erau cîntate de tot Bucureștii. Așa am făcut cunoștință cu Elly Roman, de care m-a legat o frumoasă prietenie și o reciprocă apreciere

în anii de strînsă colaborare de-a lungul cărora am lansat cu succes melodile compuse de el: „O zi senină“, „Nu mai plînge, Baby“, „Norocul vine peste noapte“, și altele, rămase și azi în amintirea publicului.

De altfel, înainte de a-l cunoaște personal pe Elly Roman, știam și cîntam cîntecele lui, melodii care se potriveau cu vocea mea și cu felul meu de a interpreta. Atît pentru mine cît și pentru el, comedia pe care urma s-o punem în scenă era prima noastră manifestare de acest gen. El urma să dirijeze orchestra alcătuită de el și să se ocupe de partea muzicală a spectacolului. Alături de muzica originală, agreabilă a piesei, Elly Roman a scris o inspirată serenadă pentru mine, prima compoziție pe care i-am cîntat-o, cu un titlu sugestiv: „Vreau din întregul cer o sigură stea“. Elly Roman dirija în acea vreme o orchestră de muzică de dans la barul „Melody“, foarte frecventat de tineret și de amatori de dans. Localul, așezat în centru, pe actualul bulevard Magheru, lingă cinema „Patria“ de astăzi, era foarte elegant amenajat, iar orchestra excelentă de sub direcția lui Roman atrăgea seară de seară tot mai mult public. Îndrăgostită de dans, nu pierdeam prilejul de a mă duce foarte des după spectacol la „Melody“. Aveam diferite probleme de discutat cu Roman, dar nu uitam să-mi aduc și un partener de dans, cu care dansam neobosită ore întregi. Dansul sub toate formele, fie el modern sau clasic, m-a fascinat întotdeauna. Am urmărit și urmăresc și astăzi performanțele marilor dansatori înzestrați cu o subtilă grație aeriană și cu o tehnică impecabilă, obținute prin muncă istovitoare și voință îndîrjită.

Am început repetițiile primei noastre comedii muzicale, **Miky și Niky**, cu elan și bună dispoziție. Colectivul artistic era cucerit de ideea noastră. În piesă, în afară de Timică și de mine, mai jucau Willy Ronea, Silvia Dumitrescu, Marietta Deculescu. Cum era nevoie și de citeva balerine, au fost angajate în acest scop fete tinere de la conservator. Una dintre ele, o fată timidă, blondă, încîntătoare, mi-a atras de îndată atenția prin farmecul ce se degaja din toată ființa ei. O chema Maria Botta. Urma conservatorului și, dorînd să ia contact cu scena, se angajase pentru acel mic rol. Mai tîrziu, Maria Botta a devenit marea actriță apreciată de oamenii de teatru și de public. Am admirat-o ca actriță și mi-a fost dragă ca om. M-a durut mult moartea ei, atît de timpurie...

Repetițiile piesei noastre se desfășurau într-un ritm vioi. Niciodată la o piesă de proză n-au fost actorii atît de veseli,

de bine dispuși. Noutatea spectacolului și mai cu seama muzica ne dădeau mai mult elan și poftă de lucru. Pe mine m-a ajutat și îndrumat atunci Timică, cunosător în acest gen de spectacole cu muzică încă din anii de pe când juca în opere și reviste. M-a învățat cum să rostesc un cântec, cum să fac pașii de dans, cum trebuie să lansez cântecul stînd cu fața la public și fixînd un punct în fundul sălii. Acest lucru mi-a fost cel mai greu de realizat. Nu eram obișnuită să mă uit în sală în timp ce jucam și nu mă puteam hotărî să stau cu fața la public, să mă uit de pe scenă în gaura adîncă și neagră în care se afla publicul, acea masă necunoscută care m-a intimidat întotdeauna.

Destul de repede — fiindcă-mi plăcea — am prins tehnica spectacolului muzical. Am izbutit să schițez pașii de dans cît mai grațios cu putință și să cînt în ritmul orchestrei. Repetam neobosită mult peste orele de repetiții, pentru a-mi fixa cît mai precis ceea ce învățam. Soare, regizorul spectacolului, era mulțumit, de asemenea și Timică, partenerul și îndrumătorul meu în acest rol.

Actorii, camarazii din celelalte teatre, precum și oamenii de specialitate așteptau cu curiozitate, interes, dar și cu mare scepticism, încercarea noastră de a introduce un spectacol muzical într-un teatru de proză, deci un teatru „serios”. De îndată ce s-a anunțat premiera piesei, biletele au fost luate cu asalt, cum se spune, iar cîteva loji au fost reținute de oficialități. O piesă cu muzică, jucată și cîntată de Timică, de Ronea, de mine și de admirabilul ansamblu de comedie din teatru a atras mai multă lume decît la premierele obișnuite.

La repetiția generală, știind că în sală asistă directorul teatrului și mulți din actorii fruntași din trupă, toți cei care nu jucau, Aura Buzescu, Bulfinsky, Vraca, veniți din curiozitate să vadă cum ne voni descurca, am avut mai mult trac, decît la o adevărată premieră. Mi-am repetat rolul cu elanul și temperamentul de care dispuneam, căuțînd să suplînesc astfel lipsa de experiență necesară unui spectacol muzical. Am cîntat fără să menajez nici o coardă a vocii mele neantrenate. mi-am dat osteneala să fac pașii de dans cît mai grațios, am jucat, am cîntat, am dansat cu mai multă apărîdere decît repetasem pînă atunci și mai mult chiar decît cerea rolul. Voiam neapărat să trec cu bine acest examen și l-am trecut cu brio. Succesul la cei care erau în sală a fost indiscutabil, chiar și cei care erau mai puțin de acord cu acest gen de spectacol au aplaudat fără rezerve.

Dar, la sfîrșitul repetiției, am constatat îngrozită că nu mai ieșea nici un sunet din gîtul meu pus la acea grea încercare. Conșternată, speriată, în panică, nu știam ce să cred, nu înțelegeam ce s-a întîmplat. Gîndul premierei care trebuia să aibă loc peste două zile mă înspăimînta atît de tare, încît afonia mea devenea tot mai acută. În jurul meu, directorul, regizorul, camarazii, îmi dădeau tot felul de sfaturi, îngrijorați de această neprevăzută întîmplare. Soare, disperat, enervat, a tras o injurătură, așa cum numai el știa să injure, n-a stat mult pe gînduri, m-a luat pe sus într-o mașină și m-a dus la cei mai renumiți doctori orelști din oraș, colindînd de la unul la altul. Doctorii n-aveau alt sfat de dat decît să păstrez un repaus pînă îmi revine vocea, nu aveam decît o oboseală a cordelor vocale. Acest răspuns al doctorilor nu putea să ne satisfacă nici pe mine, nici pe Soare, care, grăbit cum era întotdeauna să termine spectacolele pe care le regiza și de care se plictisea pînă la sfîrșitul repetițiilor, se frămînta să găsească o soluție. Deodată, și-a amintit de un bătrîn doctor al operei, care reparase în viața lui multe coarde vocale ale cîntăreților. Ne-am dus imediat la el, deși trecuse de mult ora de consultație. În vremea asta se făcuse noapte, era zece. Soare, fără o prea lungă introducere, i-a explicat ce s-a întîmplat și i-a cerut, pe un ton fără replică, să facă ce va putea cu mine ca în două zile să am voce și să pot cînta, premiera fiind anunțată și biletele vindute. Bietul doctor, un om în vîrstă, a ascultat calm, răbdător, tonul de comandă al lui Soare, și înduioșat de privirea mea disperată și rugătoare, a făgăduit că-și va încerca toată știința. că va întrebuița toate metodele care nu dăduseră niciodată greș. Mi-a prescris odihnă totală și mi-a cerut ca două zile și dcuă nopți să nu scot nici un sunet. A venit de mai multe ori pe zi la mine. m-a pompat în nas și gît cu tot felul de medicamente, mi s-au pus cearceafuri ude în jurul patului, am fost îndopată cu tot felul de buline. M-am supus la toate fără să crînesc. Am petrecut acele zile și nopți cu ochii închiși, spunîndu-mi în gînd rolul și cîntecul. Soare mă vizitase, se informa de starea vocii mele, iar eu, cum nu puteam vorbi, mă uitam doar la el cerîndu-i cu privirea iertare pentru o vină pe care n-o aveam. Nu mi se întîmplase niciodată pînă atunci ca un spectacol să fie amînat din pricina mea. Acest gînd mă obosea, mă chinuia, dar, datorită promisiunilor și încurajărilor doctorului, am fost de acord ca premieră să aibă loc așa cum fusese anunțată.

George Calboreanu

Așadar, meșterul Calboreanu ne-a părăsit pentru totdeauna. Cu el se duce ultimul mare voievod al teatrului românesc. Și spun asta nu pentru că l-a intruchipat ca nimeni altul pe Ștefan al Moldovei, ci pentru că a stăpinit scena națională șaiszeci și șapte de ani, întrecind chiar domnia eroului lui Delavrancea. Am surprins, într-una dintre nenumăratele seri cind ieșeam din sală urmărit de glasul — inimitabilul, neuitatul! — lui George Calboreanu, un spectator spunind: „Nu știu cum a arătat în viață Ștefan cel Mare, dar, pentru mine, Ștefan e numai acest neîntrecut artist!”. Așa a fost și va rămâne pentru generații întregi.

Ceea ce e însă formidabil, ceea ce m-a fascinat totdeauna la țărâșul din Turnișor care s-a născut parcă în hlamida voievodală a fost faptul că lasă în urmă o imensă galerie de personaje, o adevărată frescă de tipuri și caractere umane de o diversitate nealinsă — după cunoștința mea — de nici un alt artist dramatic. Am convingerea că arta actorului de excepție rămâne o taină care se dezvăluie la nesfârșit în ani lungi de muncă, de pe băncile școlii pe scindura scenei. Așa a fost Calboreanu.

L-am văzut pentru prima oară — foarte tânăr — în rolul mut al lui Rumân Grue din Vlaicu-Vodă. Juca alături de Aristide Demetriad, interpretul celebrului personaj al lui Davila, pe care mai tirziu l-a recreat și el. Fără a rosti un singur cuvânt, Grue a fost o prezență egală cu a Domnitorului. Așa l-a gândit și Davila: doar reprezentă poporul, cum spune Vlaicu — „pavăza și brațul meu”. Dar ciți interpreți au reușit această performanță?

Atunci nu mi-am dat seama, dar pe măsură ce lumea de personaje creată de Calboreanu se naștea, am înțeles că sălășluiau neștiute nici de el, în muțenia aceea atotgrăitoare. Și ce lume! S-ar putea spune: o enciclopedie de roluri. N-am la îndemână lista lor. Alcătuirea unei asemenea liste ar fi extrem de elocventă, de folositoare, de plină de învățăminte. Dar retrăind din memorie

neuitatele sale spectacole, pot să afirm că n-a existat dramaturg important, din indiferent ce țară, care să nu-și fi găsit în Calboreanu interpretul. Trecea de la repertoriul clasic la cel modern cu aceeași dezinvoltură cu care schimbă sacoul cu costumul de epocă. L-am văzut în Hamlet, în Un dușman al poporului, în Egor Bulciiov, în Trenul blindat, și în haina de muncitor a lui Petru Arjoca din Cetatea de foc, unde a dat viață oțelarului reșițean cu aceeași grandoare ca a domnului Moldovei. Cînd, îndată după război, a fost distribuit în rolul unui secretar de partid, într-o piesă sovietică — figură cu totul inedită pentru el pe vremea aceea —, și l-a jucat de parcă o viață întreagă a îndeplinit asemenea sarcină, l-am întrebat: „Cum ai reușit, meștere, să compui

Două creații memorabile: Petru Arjoca din „Cetatea de foc” de Mihail Davideglu și Egor Buliciov din piesa omonimă de Maxim Gorki

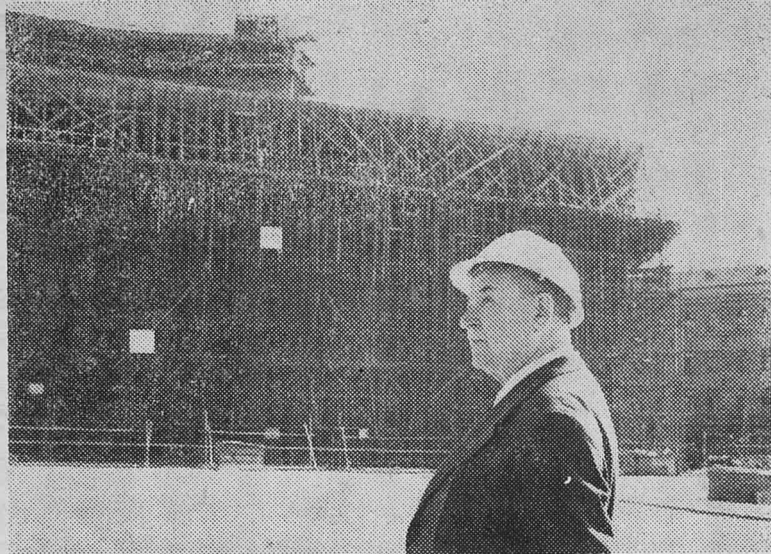
astfel personajul?”. Mi-a răspuns: „Am citit rolul și am văzut că e un om de omenie. Așa l-am croit.”

La prima vedere, era un „temperament dramatic prin excelență”, cum se spune de obicei în critica „de specialitate”. Dar cite ascunzișuri erau în acest temperament plămădit din nu știu ce aluat miraculos! Din ascunzișurile astea răsărea, cînd nici nu te așteptai, un haz cu totul personal, care stîrnea hohote de ris. Nu era hazul unui obișnuit actor de comedie. Hazul lui Calboreanu avea ceva cînd ponosit, cînd morocănos, cînd mucalit, cînd imbunat, cînd circotaș, cînd colțos. Așa s-au născut Spirache din Titanic-Vals sau Chirică din Omul cu mîrjoaga, pe care — de necrezut! — i-a interpretat în premieră absolută. Ca să nu mai vorbesc de memorabila sa creație din Bădăranii lui Goldoni! Era atît de conștient de resursele infinite ale talentului său, încît se lăsa ispitit de cele mai contradictorii, mai năstrușnice experiențe scenice. De asta și-a dat seama Sică Alexandrescu — neîntrecutul iscoditor al „ascunzișurilor” actoricești — și așa s-a născut surpriza Bădăranilor.

După atîtea și atîtea „bronzuri”, era mereu în căutarea unor roluri noi. Acum vreo cincisprezece ani, îmi spunea că n-ar vrea să-și încheie cariera fără să joace Danton, Galilei și... Burghezul gentilom. Și mă întreba căruia dintre regizorii tineri pe care-i urmărea cu interes să se adreseze „în vederea începerii studiului”. Cît simț de răspundere profesională în această permanentă căutare!

Din păcate, splendidele proiecte au rămas proiecte. Într-o bună zi, devenise pensionar. Și, cu toate că era în plină putere de creație, activitatea sa a încetat. Se zvonise că ar fi bolnav. I-am telefonat. Mi-a răspuns, apăsînd pe fiecare cuvînt: „Sînt bolnav de urît, dragule!”. Mi-am amintit, în clipa aceea, de ceea ce scrisese eu ani în urmă într-unul dintre caietele-program ale Teatrului Național, citindu-l pe Oscar Wilde: „La bătrînețe, ceea ce e dramatic nu este că îmbătrînim, ci că rămînem tineri”. Iar în continuare, adăugase un gînd care-l persecuta: „Adevărul este că nu viața în luminile rampei ne obosește, ci despărțirea de focal ior. Nu freamătul cabinelor și al culiselor sună tristul semnal al anilor ce s-au scurs, ci tăcerea camerei tale”. Cît adevăr e în cuvîn-

Pe șantierul
noului
Teatru
Național, 1969

tele acestea, o dovedește prezența Silviei Dumitrescu-Timică pe scena Teatrului „Nottara” în fenomenul care se numește Micul infern. Venerabila actriță, din aceeași generație cu Calboreanu, e un exemplu grăitor despre justetea legiferării din trecut a dreptului marilor actori de a face parte „pe viață” din cadrele Teatrelor Naționale. Deși, din păcate, tradiția s-a pierdut, Teatrul „Nottara” a găsit cu cale, spre cinstea sa, să nu-i răpească admirabilele veterane — și nici publicului — bucuria luminilor rampei. Iată de ce, acum, cind glasul lui Calboreanu mai poate fi auzit doar prin intermediul „Fonotecii de aur” a Radioului, mă urmărește obsesiv acel „sint bolnav de urit!...”. Și mă gîndesc ce binefacere ar fi fost, și pentru el și pentru spectatori, dacă măcar o parte din ultimii săi ani nu i-ar fi petrecut „în tăcerea camerei” sale!

În așteptarea monografiei

George Calboreanu nu vorbea despre sine. Cîndva, I. Massoff l-a convins cu greu să destăinuie fapte de viață în ziarul **Rampa**. A făcut-o indiferent la precizia documentară. Mai ales tinerețea și-o dorea așezată „sub pecetea tainei”. Răzbise de jos, ca un personaj gorkian. Prin anii '50, pe o „fișă de cadre”, a declarat — în gustul vremii — că nu are nici un fel de studii.

După reluarea, în 1956, a **Apusului de soare**, s-a petrecut un fapt fără precedent în istoria teatrului nostru: G. Calboreanu a devenit actorul unui singur rol. Oricare altă întrupare scenică a fost raportată la covârșitoarea creație. În tot ce s-a scris despre el, din 1956 încôace, s-a fixat efigia voievodală a partiturii moștenite de la Nottara. Despre acest actor clasic, interpret a 348 de roluri

pe scena națională (cifra îi aparține), nu avem nici un studiu fundamental. Cîți mai știu azi că G. Calboreanu a interpretat marele repertoriu, de la Sofocle la Ibsen și Pirandello, de la Shakespeare la Caragiale? Tudor Mușățescu, G. Ciprian, Mircea Ștefănescu, V. Eftimiu îi datorează și lui capitelele din istoria artei noastre scenice. **Cetatea de foc** a lui Davidoglu nu poate fi așezată în viața teatrului contemporan fără el.

Pînă și trecerea în neființă se petrece în jurul datei aniversare a evenimentului care i-a pecetluit destinul: acum 50 de ani, în 1936, la 12 septembrie, purta înfrîiași dată hlamida „sfîntului de la Putna”.

Ca să avem măsura exactă a forței lui scenice — printre cele mai coplesitoare din cîte s-au manifestat sub reflectoarele teatrului românesc — trebuie să-i cunoaștem viața. Existența acestui creator cere imperios o monografie.

Cu spîța urcînd în vechime, G. Calboreanu este fiul plugarului Gheorghe și

Spuneam că-l știu pe George Calboreanu de cînd, elev, îl aclamam de la galeria vechiului nostru Teatru Național. A trecut o viață. L-am urmărit premieră după premieră, l-am stimat, am scris despre el nenumărate cronică. M-a iubit părintește. Și chiar dacă-mi exprimam unele rezerve față de anumite interpretări, nu s-a supărat niciodată. Dimpotrivă. Mă căuta „să stăm de vorbă mai cu amănuntul“. L-am admirat și l-am iubit la rîndul meu. În 1969, cînd începuse construcția noului Teatru Național și meșterul împlinea cincizeci de stagii, un prieten — reporter — fotograf — l-a surprins pe șantier. Scriam atunci într-un articol intitulat: „Inscripție pe o fotografie“: „E în atitudinea marelui actor ceva de stăpîn al impozantului monument național în construcție, sentimentul omului care-și construiește o casă și investește în ea toată averea strînsă o viață întreagă“. Pe bună dreptate a fost distins acest neobosit constructor cu înaltul titlu de „Erou al muncii socialiste“!

Și acum, o ultimă amintire, exemplară pentru relațiile dintre artist și critic. În 1973, îmi apăruse volumul „Teatru politic — politică teatrală“. Cum se obișnuia, la librăria „Mihai Eminescu“ de lângă Universitate, editura organizase o „lansare“. Era pe la șase după-amiază. Se adunase lume care citește anunțul din vitrină. La un moment dat, își face loc la intrare meșterul. Vine spre mine și mă îmbrățișează. „Trecem pe aici, în drum spre teatru, și am văzut anunțul“. Și, zîmbind: „Am intrat să-mi cumpăr și eu cartea“. Apoi: „Îmi dai voie să spun cîteva cuvinte?“ Și continuă: „Dragul meu, ai asistat la multe premii de-ale mele. Am plăcerea să asist astăzi și eu la o premieră de-a duminică. Succes!“.

Îi ofer un volum. Îl ia și scrie cele spuse pe coperta interioară. Apoi mi-l înapoiază, îmbrățișîndu-mă din nou. Și adaugă, respectuos, către public: „Mă scuzați că vă părăsesc, dar am spectacol. Noroc bun!“ Iar librăresei: „Te rog să-mi păstrezi și mie un exemplar“.

Îl conduc spre ușă prin poarta deschisă de oamenii care aplaudau. Iese din librărie cu pasul său rar, măsurat, voievodal. Peste o oră, de pe scena Naționalului avea să tîne, ca o poruncă: „Țineți minte cuvintele lui Ștefan, care v-a fost baci oină la adinci bătrînețe...“

Acum, cînd revăd scena cu ochii minții, îmi dau seama că, odată cu George Calboreanu, Ștefan cel Mare a murit pentru a doua oară.

Traian ȘELMARU

al țărâncii Ana din comuna Turnișor, de lângă Sibiu. S-a născut la 3 ianuarie 1896. Deslușește slovele în școala primară a satului. Părinții îl țin o vreme la gimnaziul sibian, apoi îl pornesc la București, să-i poarte grija în vreo meșerie un unchi ajuns. Trecut-a „în țară“ cu acte chezarocrăiești sau prin „vama cucului“? Interpretul ideal al țărânului român (desăvîrșit ca și Iancu Petrescu) a descins în București în straiete de acasă, pierdut pe ulițele „satului mare“ care era pe vremea aceea capitala.

Măcar locul uceniciei are un nume sonor: Școala superioară de arte și meserii. Oțelarul Pavel Arjoca din Cetatea de foc avea calificare de... fierar! La Forța Arsenalului Armatei, unde este angajat, „bate“ o piesă pentru aeroplanul lui Aurel Vlaicu. Era harnic și supus, calități pentru care primește, în urma campaniei militare din 1913, medalia Trecerea Dunării. Intrarea țării în Războiul Întregirii îl află mobilizat pe loc, dar, în deruta acelor cumplite zile, scapă trenul evacuării și străbate pe jos drumul refugiuului printre liniile dușmane.

La Iași, în 1917, tînărul lucrător găsește serviciile Arsenalului Armatei evocate și apucă din nou, voinicește, foalele forței. Ca și Gorki „la stăpîn“, citește mult. În București, deseori urcase la galeria Teatrului Național, fredonase melodiiile lui Leonard la parcul Oteteleșanu... Mirajul scenei îl învăluie... La Iași, ansamblurile reunite de la București, Craiova, Iași dădeau reprezentații pe toate scenele orașului, în toate genurile.

Ajunge în casa marelui profesor al conservatorului local, State Dragomir. Dascălul, bolnav, se hotărăște să deschidă cursurile acasă. „Șaisprezece februarie 1918 e pentru mine începutul unei vieți noi. Începutul adevăratei mele vieți de muncă, de ordine și disciplină, de control asupra mea (...), eu fiind sculptorul propriului meu lut pe care-l modelam de la zi la zi, dîndu-i toate formele unei minți organizate...“. Sînt rînduri din caietul cu însemnări numit **Contribuții la istoria teatrului românesc contemporan**, conținînd proiectul unei cărți mereu amînate din 1957, anul primelor note.

Ca destui actori de seamă ai noștri,

G. Calboreanu crește ca în poveste: „Eu am făcut conservatorul într-un an și jumătate. Am intrat în februarie 1918 și în iunie același an am luat doi ani. În al doilea an, primăvara anului 1919, State Dragomir mi-a dat absolența de patru ani a Conservatorului de artă dramatică din Iași cu nota 10“. Colegi: Costache Antoniu, Ana (Sorana) Topa, Neculai Șubă, Mircea Handoca. Ziarul ieșean **Mișcarea** din 29 iunie 1919 înregistrează examenul absolvirii: „Dl. Calboreanu a interpretat cele mai grele roluri, pe Ruy Blas, pe Dragomir, pe Horațiu și altele. Pune multă inimă în jocul său“.

Nici nu se sfârșise bine „producția“, când Ștefan Braborescu, actor și director de scenă la Teatrul Național din Iași, îl angajează pentru un turneu prin Bucovina abia dezrobită, 1919 vara.

Numai la insistențele aceluiași Ștefan Braborescu, poetul Mihai Codreanu, directorul Naționalului, îl angajează pe Calboreanu stagiar în stagiunea 1919—1920. Primul rol — Hebro, din **Pintina Blanduziei**. Și o primă întâlnire cu piesa în care îl va cere autorul, mai târziu, la București, pentru rolul titular, **Vlaicu Vodă**. Deocamdată, rostește tiradele Banului Miked.

În vara anului 1920, actorul ieșean Vlad Cuzinski îl ia cu trupa sa în turneu prin Ardeal. Era un adevărat val de turnee „dincolo“, ansambluri de toată mîna treceau munții. Pentru actorul nostru, morocul s-a înfățișat la Cluj, în persoana lui Zaharia Bărsan, directorul noului Național. Era cunoștință veche. Printre pocale, s-a semnat și angajamentul pentru stagiunea 1920—1921! La Cluj, „Gheorghe Dima, compozitor și directorul Conservatorului, avea un pat în carnera în care-și ținea cartofii și ceapa pentru iarnă. Mi l-a pus la dispoziție“.

Dintre rolurile clujene, o primă biruință în biografia artistică: Amos, din piesa **Bujoreștii** de Caton Theodorian. O piesă bine construită, narînd cu lirism despre îndrîjirile genealogice ale vechii boierimi provinciale. Succesul, deplin, determină **Rampa** bucareșteană să consenneze în 7 aprilie 1921: „...a izbutit să-i dea lui Amos o nuanță zguduitor de omenească, învăluind durerea și zbuliumul său sufletesc într-un zîmbet cald, de resemnare, realizînd una dintre cele mai perfecte creații“.

Cu premiul de creație dat de ministrul artelor, Octavian Goga, actorul pleacă la Viena, de unde ia calea Bucureștilor. Două stagiuni va fi angajatul Companiei Bulandra, pe scena căreia debutează în voiniceasca evocare a lui George Diamand **Chemarea codrului**, 9 septembrie

1921. Ziarele capitalei sînt plăcut impresionate de timbrul inedit al rostirii interpretului: „la dl. Calboreanu am remarcat voce sonoră“ (**Izbînda**), „...precum și vocea gravă și așezată de care se folosește cu abilitate d. Calboreanu“ (**Dimineața**).

Corneille., Ibsen, Molière, Tolstoi... Contactul decisiv cu marele repertoriu.

Popasul la rampa **Teatrului Popular** al Ligii Culturale (1923), cîteva luni, a fost probabil justificat de „cel mai drag rol din cariera mea artistică de pînă acum“, Rodion Romanovici Raskolnikov din **Crimă și pedeapsă**.

La 29 de ani, I. Vasilescu-Valjean îl angajează stagiar (clasa III la Teatrul Național din București. (La acea dată, printre stagiarii gloriosului așezămînt se aflau tinerii N. Bălățeanu, Aura Buzescu, Sonia Cluceru, Ion Pinteșteanu, G. Vraca, N. Brancomir, Victoria Mierlescu.) Alături de Romald Bulfinski, Ion Moțun, Ion Manu, Aurel Athanasescu, trebuie să debuteze oficial cu recentul lui succes, Amos Bujoreanu, rol deținut pe prima scenă a țării de Ion Sîrbu.

Maestrul a consenmat solemnă împăjurare: „Înainte de-a intra în acest spectacol, Teatrul Național a hotărît să-mi dea cîteva repetiții. Director de scenă la **Bujoreștii** era Paul Gusty. Deci, într-o dimineață, a fost convocat întreg personalul acestei piese. Toată lumea preocupată și serioasă, Gusty știind să impună disciplină și respect. Toți așteptau tăcuți, care-n picioare, care pe scaune, întrarea mea în scenă. De la primele replici m-am impus atenției colegilor mei.

La un moment dat, în plină desfășurare a acțiunii în scenă, Paul Gusty mi-a dat o indicație la care i-am răspuns scurt, dar cuvințios: «știu».

În toată repetiția aceea, Paul Gusty n-a mai zis nimic. Acel «știu», spus de mine fără să mă gîndesc prea mult, m-a costat rezerva lui mulți ani în urmă. Imediat după repetiție, Gusty și-a dat avizul că pot intra imediat în spectacol și la trei zile am fost programat“.

Acea zi a fost 27 ianuarie 1924. Chiar dacă, pînă în 1972 (ultimul rol: Boss Finley din **Dulcea pasăre a tinereții** de Tennessee Williams), actorul va juca și pe scenele teatrelor conduse de Maria Filotti, de Dina Cocea, ale teatrelor Municipale, Odeon, Armatei, el n-a părăsit niciodată Teatrul Național.

Cine va scrie despre jumătatea de veac a lui George Calboreanu în Teatrul Național din București va fi constrins să scrie istoria Teatrului Național din acest arc de timp.

Ionuț NICULESCU

In memoriam

Mihai Pălădescu

Incomparabilul...

L-am văzut prima dată în vara lui '58, cu ocazia unui turneu. Ne-am dat mina și ne-am aflat apoi, cam un ceas, față-n față, într-o îndrăjită partidă de tenis de masă. Era tenace, ambițios, ochii lui frumoși, albaștri, deveneau metalice lănci. Ne-am războit zărvăn, apoi m-am despărțit politicos, englezește, de Mihai Pălădescu.

Auzisem despre el, citisem (pe-atunci tinerii actori erau mult mai interesați unii de alții!). Avusese mare succes la Teatrul de Stat din Brăila cu Viață nouă de Makarenko.

Peste ani, în 1961, am devenit colegi la Teatrul Regional (actualmente „Ion Vasilescu“), unde fusese adus ca unul din primii actori ai trupei. Aici juca orice — nu pentru că trebuia să joace orice, ci pentru că putea, și toți regizorii aveau nevoie de el. L-au aplaudat doamna Lucia Sturdrza Bulandra, Ion Manolescu și alte mari personalități ale scenei, spunind despre el că este una din valorile excepționale ale tinerei generații.

La Comedie, joacă alături de Beligan și de alți mari actori în Capul de rățoi. Este unul dintre artizanii izbinzii cu Troilus și Cresida; în vremea din urmă, aduce în Don Juan un tulburător Sganarelle și pleacă dintre noi cu șugubățul suris al lui La Merluce din piesa polițistă a lui Robert Thomas, unde a fost de-a dreptul extraordinar.

Un mare artist în cel mai propriu înțeles al cuvintului. Nu-și aglomera prezențele pe scenă sau în film. Refuza, mai curînd, politicos, decît să fie prea mult, prea des pe scenă sau pe ecran.

Modest din cale-afară, decent, rezervat, dar conștient mereu de faptul că face parte dintre aleși, își exercita profesia cu o rigoare ce nu ierta. Elabora încet, treptat și nezmotos actul său artistic, care se inscria cel mai adesea în excelență. Ar fi putut oricînd coborî spre succesul ușor — cum se prea întîmplă

la actorii de comedie — dar n-a făcut-o niciodată. În roluri mari sau mici, a rămas bijutier, a rămas mereu ei, care nu s-a comparat și nu se poate compara cu nimeni. Își iubea publicul, dar nu dorea „să iasă în față“ niciodată. Prelindea de la artiști o trecere decentă prin viață, prin lume. Retras, dar nu neapărat singuratic, apropierea ce ți-o îngăduia merita mult prețuită, pentru că era un companion inteligent, amuzant, fermecător chiar.

Serile de după bătăliile date pe scenă (lui nu-i era deloc ușor să joace) necesitau relaxări convenabile pentru spirit, pentru fizic. Fizicul avea să-l apese toată viața. O maladie cronică făcea din cind în cind ravagii. Îl cuprinsese frica.

În ultimii ani nu mai credea că poate duce, fizic și psihic, un rol principal. Mai încerca, apoi renunța. Așa a fost și la Capcana, ultimul spectacol în care a jucat: a început cu un rol și a sfârșit cu altul. A reușit de fiecare dată să fie ei, deși mereu altul. Galeria lui de personaje e foarte bogată. A jucat mult, dar cit ar fi jucat, dacă boala nu i-ar fi semănat în trup teama!

Discreția cu care a trecut printre noi, eleganța, noblețea, calități pe care le întruhipa neîntrecut pe scenă, sint carate cu care Mihai Pălădescu a fost dăruit de natură, cu care s-a dăruit scenei, s-a dăruit oamenilor.

Plecat parcă doar pentru a se odihni puțin, și a începe apoi iarăși a glumi cu noi, cum a făcut-o de-atâtea ori, ne lasă performanțele lui actoricești. Interpretările lui rămân.

Marile bucurii ce le-a dăruit oamenilor ne-au fost bucurie și nouă, cei care i-am fost colegi. Îi urmăream pașii pe scenă, îl urmărim cu gândul acium, în timp ce urcă în Olimpul așteptor acestei profesii.

Silviu STĂNCULESCU

Un spiriduș

Mihai mi-a fost coleg la Brăila și-aș vrea să vă povestesc cum îl vedeam atunci.

Era o lumină. Toată ființa lui era o lumină, de care, deși atras, ți-era greu să te apropii. Avea în el ceva cald și rezervat totodată. Părea de o gravă seriozitate. Dacă însă te apropii, dincolo de liniile precise, cu toate că delicate, ale trăsăturilor lui tinerești, frumoase, aureolate de un păr veșnic în derivă, descopereai o altă luminiță licărind în fundul ochilor. Era un mic spiriduș acolo, puș pe șotii, care de-abia aștepta să zboare. Avea acest har al umorului sec, de foarte bună calitate.

În acel spectacol de început la Brăila în care toți întruhipam niște vagabonzi amărâți irecuperabili, Mihai juca un bilbit. Chinul lui de a se exprima era atît de firesc și de înduioșător încît risul venea de mină cu lacrima din colțul ochilor — acel rîsu-plînsu al lui Nichita.

În lungul turneu pe care l-am trăit alături, uitați prin vagoane, trași pe linii moarte, printre bălării și ciini de pripas, jucînd ca vai de lume două și trei spectacole pe zi, răul începuse să muște din el și-l vedeam adesea îndoit în culise, între două scene, între două spectacole. Și o luam de la capăt și o lua de la capăt cu aceeași incredibilă suavitate și candoare.

Fără măsură au fost darurile acestui drag coleg al nostru. Se pare că hazul este un dar rar hărăzit marilor privilegiați și se spune că celui binecuvîntat cu

Acel extraordinar Sganarelle...

el, acelei ființe de excepție, aducătoare de bucurie, i se dă dreptul la o dimensiune de trăire în plus. Poate mai senină. Așa aș vrea să ni-l amintim.

Maya BELCIU

In memoriam

Mihai Tofan

Omul, prietenul, îndrumătorul

MIȘU... Așa îi spuneam noi, cei care l-am cunoscut mai întâi ca student la secția de scenografie din Institutul de artă. La fel i-am spus apoi, cu anii, împlinirea sa ca prezentă și valoare în domeniul scenografiei de teatru nerăpindu-i calitățile unui prieten prețuit.

Pentru toți ceilalți, care-l cunoșteau din programele și afișele de teatru, era Mihai Tofan. Nu cred că există colective teatrale din țară care să nu fi împărtășit cu el succesele obținute prin decorurile și costumele concepute pentru sute de spectacole.

Din țară și din străinătate, căci realizările sale au fost văzute la Paris, Varșovia, Belgrad, Praga... Dar Mișu era un virtuoz al desenului și al culorii. Schițele lui de decor și de costume au reprezentat, alături de alte exponate ale colegilor lui de bransă în expozițiile naționale, Triennalele din București, (edițiile succesive, începând din 1964 și până la ultima, din 1985), nivelul înalt al școlii de scenografie românești, sau pe simezele expozițiilor internaționale Quadriennale de la Praga și Triennalele de la Novi-Sad.

Dar toate aceste manifestări plastice, care de obicei se pierd odată cu gongul premierelor — soartă comună cu creațiile actorilor sau ale regizorilor cu care a colaborat —, rămân prin cronicile la spectacole apărute în diferitele publicații de specialitate. Și dacă dorim să ne amintim de creația lui scenografică, vom răsfoi Albumul de scenografie din 1967, sau cele trei numere speciale dedicate scenografiei de către revista „Arta”, în 1979, 1982 și 1985.

Ne vom aminti, pentru că emoția transmisă de creațiile sale, împlinită în lumina reflectoarelor în spectacolele în care se definea maturitatea concepțului său scenografic persistă, peste toate dominând însă omul, prietenul, îndrumătorul generațiilor ce lucrează azi în teatru. Îl vom ține minte noi, prietenii săi, colegii din biroul de secție al Uniunii Artiștilor Plastici, cu care a lucrat ani de-a rindul.

Dar luna iulie a acestui an ni l-a răpit pe Mișu, oferindu-l istoriei teatrului românesc ca Mihai Tofan, scenograf de prestigiu, făuritor de universuri plastice, l-a răpit în plină creație: lucra la spectacolul de deschidere a stagiunii Teatrului Național.

Noi, cei care-l cunoșteam, nu-l vom uita. Ne vom reaminti de modestia, buna-credință, de talentul și de puterea lui de muncă greu egalabilă, de mărinimie cu care ocrotea tineretul talentat, îndrumând cu pricepere profesională, ca profesor, studenții ce sint azi scenografi de teatru, de televiziune sau de film.

Inchei aceste rânduri ce se înșiră ca un omagiu sentimental pe care-l aduc celui ce lipsește la premiera ultimei sale creații, dar care rămâne între noi mereu.

Traian NIȚESCU

Motto : „Fiecare conștiință este o Romă asaltată de barbari“.

Geo Bogza

Printre lucrurile cele mai simple — și deci mai greu de înțeles — se află și condiția conflictuală a criticului. Decurgînd obiectiv din specificul activității sale, ea e amplificată subiectiv prin faptul că toată lumea e de acord cu necesitatea criticii, dar nimeni nu-i place să fie criticat.

Iată de ce n-ar trebui să ne surprindă atît de mult reacțiile de respingere a punctului de vedere critic. Omeneste vorbind, nu e oare greu de acceptat ca o muncă de luni de zile (în cazul spectacolului) sau chiar de ani (în cazul piesei) să poată fi „anulată“ dintr-o simplă trăsătură de condei, și asta doar pentru că nu i-a „plăcut“ unui singur ins, fie el și critic? Cum să crezi că îndelunga strădanie a atîtor oameni, înrupată în cele două-trei ceasuri de reprezentare, se poate dovedi dintr-o dată, zadarnică, plasîndu-se în afara sferei valorilor care-l interesează pe critic?

Așa se face că e mult mai ușor să admitem teoretic libertatea de opinie a criticului, dar e mult mai greu să acceptăm de facto starea de conflictualitate — obiectivă! — a exercițiului critic. Pentru multă lume pare înfinit mai ușor de înțeles teoria relativității a lui Einstein decît relativitatea valorică a unui spectacol sau aceea a opiniilor critice, care-l au în vedere.

Dar cîți critici se gîndesc serios la toată tristețea care se ascunde în spațiile frecventei bravade „nu mă interesează critica“? Asta, ca să nu mai vorbim de cocleala din sufletul celui ce confundă „dreptul“ său de a nu fi interesat de critică, ori de

a nu fi de acord cu punctul ei de vedere, cu „obligația“ sa de a denigra critica, în termeni cît mai vădit lipsiți de urbanitate... Numai că, de la caz la caz, nu tot ceea ce este omeneste de înțeles e și socialmente scuzabil!

CRONICA CRONICII TEATRALE

Condiția conflictuală a criticului

Cu riscul de a stîrni din ce în ce mai multă nemulțumire în juru-i și de a-și vedea tot mai rărite rîndurile amicilor săi, criticul e dator în fața conștiinței sale să depună o dreaptă mărturie pentru prezent și pentru viitorime, cauza sa fiind aceea a propășirii teatrului românesc, prin valorile lui autentice, nu a aplauzării tuturor conflictelor, inerente oricărei dezvoltări organice, cum este și cea a fenomenului teatral.

Desfășurarea exercițiului critic în condiții de normalitate nu exclude deci starea sa conflictuală, dar presupune, de ambele părți, existența unui carat de intelectualitate, de civilitate, așadar. Numai în absența acestui carat, criticul poate încerca să-și „impună“ punctul său de vedere ca singurul „infailibil“, iar amendarea unei opinii poate aluneca, la rîndu-i, în dezavuarea persoanei criticului.

E de la sine înțeles că nu eludarea, ci asumarea conștiinței — iarăși de ambele părți! — a acestei conflictualități a actului critic e de natură să-i asigure o funcționare corectă

și eficientă, neînțelegerea ei traducîndu-se, dimpotrivă, printr-o serie de încercări — cu atît mai grave cu cît sînt de multe ori „bine intenționate“! — de a netezi ascuțișul criticii. Se recurge adesea și la un argument care, chipurile, n-ar trebui să comporte replică: „nu e momentul!“ Ca și cînd, dacă un teatru sau altul trece prin dificultăți reale, el ar putea fi automat „ajutat“ dacă i s-ar trece cu vederea neîmplinirile spectacolelor sale! „Nu e momentul“ să fie criticată nici dramaturgia cîte unui autor, „nu e momentul“ să fie criticate apoi nici creațiile scenografice, după cum, desigur, „nu e momentul“ să fie criticată nici orientarea repertorială a unui teatru sau a altuia, căci fiecare are, în felul lui, greutățile sale. Dar cînd „e momentul“ pentru exercitarea actului critic în deplinătatea funcțiilor și atribuțiilor sale? Doar cînd spectacolul e foarte bun sau un teatru merge foarte bine, astfel încît nu sînt posibile decît elogiile criticului?

Să fie oare atît de grav și neliniștitor faptul că poate exista și o piesă proastă sau un spectacol prost, ori că orientarea repertorială a unui teatru poate înregistra la un moment dat un regres? Nu e de datorita criticului să le semnaleză, asumîndu-și toate riscurile ce decurg din onorarea condiției sale inerent conflictuale?

Ceea ce nu va să zică defel că datoria criticului e să caute cearta cu lumînarea, dar nici că obligația sa morală constă doar în a nu supăra nimeni, cu prețul demiterii actului critic de la misiunea sa.

Condiția conflictuală a criticului este condiția conștiinței sale morale, care asigură bunul-mers al vieții teatrale.

Myosotis

**Redactor responsabil de
număr :**
VIRGIL MUNTEANU

Foto :
ILEANA MUNCACIU

**REDAȚIA ȘI ADMI-
NISTRAȚIA**
Str. Constantin Mille
nr. 5—7
Tel : 14 35 58 ;
15 36 04 înt. 173

*

- ADRIANA POPESCU : *Dramaturgi români con-
temporani de la A la Z*. Victor Eftimiu (II) . . . p. 76
IONUȚ NICULESCU : *Documentar*. 150 de ani de
presă teatrală românească . . . p. 78
GEORGE USCĂTESCU : *Teatrul occidental con-
temporan*. Fragmente. Pentru o fenomenologie a
tragicului (continuare). Dramaturgiile naționale.
Vechi umbre, nou limbaj . . . p. 81
LENY CALER : *Amintiri despre teatrul românesc*.
Comediile muzicale . . . p. 83

IN MEMORIAM

- GEORGE CALBOREANU. Semnează : TRAIAN ȘEL-
MARU, IONUȚ NICULESCU . . . p. 87
MIHAI PĂLĂDESCU. Semnează : SILVIU STÂNCU-
LESCU, MAYA BELCIU . . . p. 93
MIHAI TOFAN. Semnează : TRAIAN NIȚESCU . . . p. 95

CRONICA CRONICII TEATRALE

- MYOSOTIS : Condiția conflictuală a criticului . . . p. 96

Laureații
GALEI TINERILOR ACTORI
de la Costinești

← Luminița Borta

↑
Carmen Ciorcilă
Berezky Peter

←

Constantin
Chiriac →

Dan
Hândoreanu

↓

Marius Bodochi

